BEST SELLER JUNIOR

George Sand

POVEȘTILE BUNICII

CORINT JUNIOR

GEORGE SAND
POVEŞTILE BUNICII
Traducere de Traian Finţescu.

CUPRINS

RAFTUL CU AUTOR

CE SPUN FLORILE

TOPORIŞCA DIN PIATRĂ ROŞIE

CÂINELE

ARIPILE CURAJULUI

RAFTUL CU AUTOR

Născută pe data de 1 iulie 1804, la Paris, George Sand, pe numele său adevărat Amandine-Aurore-Lucile Dupin, a publicat primul său roman, ***Rose et Blanche,*** în anul 1831, în colaborare cu Jules Sandeau. Din numele acestuia a derivat şi pseudonimul pe care şi l-a ales pentru a-şi semna scrierile.

Fiică a unui ofiţer din armata lui Napoleon, stră-nepoată a mareşalului de Saxa, a fost crescută, începând de la vârsta de 4 ani, de bunica din partea mamei, la ţară, unde a avut ocazia să asculte multe dintre poveştile populare care circulau în acea vreme. Mai târziu, avea să folosească din plin aceste cunoştinţe căpătate în perioada copilăriei, romanele sale fiind inspirate, în mare măsură, din poveştile auzite de la bunica sa.

Viaţa scriitoarei a fost destul de agitată, plină de aventuri. Prezentă permanent în cercurile mondene ale vremii, George Sand a avut, printre prietenii săi foarte apropiaţi, nume ilustre, precum cele ale scriitorului Alfred de Musset sau ale compozitorilor Franz Liszt şi Frederic Chopin. Îmbrăcată în haine bărbăteşti, fumând pipă, pasionată de pictură şi feministă convinsă, George Sand a fost o prezenţă cu adevărat originală în epocă.

Romanele sale, printre care ***Indiana*** (1832), ***Lelia*** (1833), ***Mauprat*** (1837), ***Consuelo*** (1842—l843), ***François le Champi*** (1847—l848), ***Micuţa Fadette*** (1849), piesele de teatru şi lucrările cu caracter autobiografic au contribuit la recunoaşterea talentului său literar.

Spre sfârşitul vieţii, George Sand s-a întors la minunatele poveşti ale copilăriei. Stabilită la Nohant, în apropiere de Chateauroux, în vechea casă a bunicii, şi-a petrecut timpul istorisindu-le nepoatelor sale şi copiilor muncitorilor din zonă cele mai frumoase poveşti pe care le auzise sau le crease. O parte din acestea au fost publicate în volumul ***Contes d'une grand-mere,*** apărut pe data de 15 noiembrie 1873. Trei ani mai târziu, avea să apară şi un al doilea volum.

La vârsta de 72 de ani, pe 8 iunie 1876, George Sand părăsea această lume. Poveştile ei însă trăiesc şi astăzi, spre bucuria copiilor cărora le sunt adresate.

O dovadă de preţuire a activităţii sale scriitoriceşti o constituie faptul că anul 2004 — când se împlinesc 200 de ani de la naşterea sa — a fost decretat de către Ministerul Culturii din Franţa ***Anul George Sand.***

CE SPUN FLORILE

Când eram copil, draga mea Aurora, eram foarte necăjită că nu pot înţelege ce-şi spun florile între ele. Profesorul meu de botanică încerca să mă convingă că nu discută unele cu altele: fie că era surd, fie că nu dorea să îmi spună adevărul, se jura că nu vorbesc deloc.

Ştiam prea bine că nu era aşa. Le auzeam şuşotind nelămurit, mai ales sub roua înserării; dar vorbeau prea încet ca să le pot desluşi cuvintele. Şi, apoi, deveneau bănuitoare, iar când treceam prin apropierea răsadurilor din grădină, sau pe poteca din câmp, se înştiinţau printr-un soi de *pst,* care trecea de la una la alta. Era ca şi cum s-ar fi răspândit pe întreg şirul: „Atenţie, ţineţi-vă gura, uite-l pe copilul curios care ne ascultă."

Totuşi, mă încăpăţânam să le surprind. Mă sileam să mă furişez cât mai pe tăcute, fără să mişc nici măcar un fir de iarbă, în aşa fel încât să nu mă simtă şi să pot ajunge cât mai aproape de ele; atunci, aplecându-mă la adăpostul copacilor, pentru ca ele să nu-mi poată vedea umbra, am putut, în sfârşit, auzi cuvinte articulate.

Trebuia să fii foarte atent; erau nişte voci atât de firave, atât de blânde, atât de fine, încât cea mai slabă adiere le risipea, iar bâzâitul fluturilor de noapte le acoperea cu totul.

Nu ştiu în ce limbă vorbeau, nu era nici franceza, nici latina, care mi se preda pe atunci; totuşi, nu ştiu cum se făcea că pricepeam de minune totul. Mi se părea, chiar, că înţelegeam mai bine acest grai decât pe oricare altul dintre cele auzite până atunci.

Într-o seară, izbutii să mă culc pe nisip şi să nu pierd nimic din ceea ce-şi spuneau în apropierea mea, într-un colţ ferit al grădinii. Cum toate straturile de flori vorbeau, nu trebuia să încerci să surprinzi mai multe secrete deodată. M-am mulţumit, deci, să rămân liniştit acolo unde mă găseam, şi iată ce am auzit din gura macilor:

— Doamnelor şi domnilor, este timpul să isprăvim cu această mârşăvie. Toate plantele sunt la fel de nobile; familia noastră nu este mai prejos decât oricare alta şi, să susţină cine vrea că trandafirul domneşte peste toate florile, eu declar că m-am săturat să tot aud asta şi că nu recunosc nimănui dreptul de a spune că îmi este superior prin naştere şi că are mai multe titluri decât mine.

La care margaretele răspunseră toate deodată că macul orator avea dreptate. Una dintre ele, care era mai mare decât celelalte şi foarte frumoasă, ceru cuvântul şi spuse:

— Nu am înţeles niciodată de ce îşi dă atâtea aere familia trandafirului. Prin ce, vă întreb, un trandafir este mai drăguţ şi mai bine făcut decât mine? Natura şi arta s-au înţeles pentru a spori numărul petalelor şi strălucirea culorilor noastre. Suntem mult mai bogate, pentru că trandafirul cel mai frumos nu are mai mult de două sute de petale, în timp ce noi ajungem până la cinci sute. Cât despre culori, noi avem violetul şi albastrul aproape pur, care la trandafir nu apare niciodată.

— Eu, spuse un nemţişor-de-câmp vioi, eu, prinţul Delphinium, am albastrul cerului pe corola mea, iar numeroasele mele rude au, toate, nuanţe de roz. Pretinsul rege al florilor are, deci, multe motive să ne invidieze, iar în ceea ce priveşte parfumul lui atât de lăudat…

— Nu îmi vorbiţi despre asta, răspunse iute macul. Flecărelile despre parfumuri mă calcă pe nervi. Ce este, vă întreb, parfumul? O convenţie stabilită de grădinari şi de fluturi. Eu găsesc că trandafirul miroase urât şi eu sunt acela care răspândeşte o mireasmă plăcută.

— Noi nu mirosim deloc, spuse margareta, şi cred că prin asta dovedim o ţinută nobilă şi bun-gust. Miresmele sunt o indiscreţie sau o lăudăroşenie. O plantă care se respectă nu se face cunoscută prin miros. Simpla ei frumuseţe trebuie să îi fie de ajuns.

— Nu sunt de aceeaşi părere, exclamă un mac de câmp uriaş, care mirosea foarte tare. Mirosul este o dovadă de inteligenţă şi de sănătate.

Un val de râsete acoperi spusele uriaşului mac de câmp. Violetele se prăpădeau de râs, iar rozetelor le dăduseră lacrimile. Dar, în loc să se supere, se porni să critice forma şi culoarea trandafirilor, care nu puteau să-i răspundă; toţi fuseseră tăiaţi, iar vlăstarele proaspăt înflorite nu aveau decât muguri plăpânzi pe limbile lor verzi. O pansea foarte bine îmbrăcată începu să vorbească de rău florile duble şi, cum acestea se aflau în majoritate de faţă, se cam supărară. Cu toate acestea, erau toate atât de invidioase pe trandafir, încât cearta se stinse repede, se împăcară şi continuară să-l terfelească şi să-l batjocorească. Panseaua se bucură, chiar, de succes, atunci când compară trandafirul cu o căpăţână mare de varză, exprimându-şi până şi preferinţa pentru aceasta din urmă, întrucât era mult mai folositoare. Prostiile pe care îmi era dat să le aud mă scoteau din minţi şi, deodată, pe limba lor, am început să strig la aceste flori neroade, lovindu-le cu piciorul:

— Tăceţi! Bateţi câmpii. Eu, care îmi închipuiam că voi auzi aici numai cuvinte încărcate de poezie, sunt atât de dezamăgită să aud cum vă bârfiţi una pe alta, pline de răutate şi de invidie.

Se aşternu o linişte adâncă şi ieşii dintre straturile de flori.

„Să vedem”, îmi zisei, „dacă florile de câmp au mai mult bun-simţ decât aceste flecare fără minte care se cred de neam mare dar, de fapt, căpătând de la noi o frumuseţe de împrumut, au luat, totodată, toate cusururile noastre”.

Mă strecurai pe lângă gardul des de nuiele, îndreptându-mă spre câmpie; vroiam să aflu dacă *tăvalga*, numită regina câmpiei, era tot atât de invidioasă şi de cu nasul pe sus. Dar mă oprii în preajma unui măceş înalt, ale cărui flori vorbeau toate între ele.

„Să încercăm să aflăm dacă trandafirul sălbatic ponegreşte trandafirul de dulceaţă şi dispreţuieşte trandafirul cu floare mică.”

Trebuie să vă spun că, pe timpul copilăriei mele, nu fuseseră create toate aceste varietăţi de trandafir pe care grădinarii învăţaţi au reuşit să le obţină de atunci, prin altoire. Natura nu era, totuşi, mai săracă din cauza aceasta. Crângurile erau pline de tot felul de soiuri de trandafiri de câmp: *canina,* numită astfel pentru că se credea că vindecă muşcăturile câinilor turbaţi, trandafirul cu miros de scorţişoară, sau de mosc, *rubiginosa* sau trandafirul ruginiu, care este unul dintre cei mai frumoşi; *cebarea, tomentosa* sau

trandafirul moale, trandafirul de munte etc. Apoi, în grădină, aveam soiuri încântătoare, aproape de negăsit astăzi, cum ar fi unul pestriţ, cu roşu şi alb, nu prea bogat în petale, dar care îşi arăta coroana de stamine de un galben viu şi având parfumul unei bergamote. Era cât se poate de sălbatic, rezistent şi în timpul verilor uscate şi în iarna cea mai grea; trandafirul cu floare mică, foarte rar astăzi; micuţul trandafir de mai, poate cel mai timpuriu şi cel mai parfumat trandafir, pe care zadarnic îl mai cauţi acum în piaţă; trandafirul de Damasc sau de Provins, pe care ştiam cum să-l creştem şi pe care, astăzi, eşti nevoit să îl cauţi în sudul Franţei; în sfârşit, trandafirul de dulceaţă, a cărui origine este necunoscută, obţinut prin altoirea mai multor soiuri cultivate.

Acest trandafir cu o sută de petale, *centifolia,* reprezenta pentru mine, pe atunci, idealul trandafirului, şi nu eram deloc convinsă, cum era învăţătorul meu, că reprezenta doar rezultatul ştiinţei grădinarilor. Citeam în cărţile poeţilor mei preferaţi că trandafirul era, încă din antichitate, întruchiparea frumuseţii şi a miresmelor îmbătătoare. Cu siguranţă, nu se ştia nimic despre cei de acum, care nu mai miros a trandafir, şi despre aceste soiuri încântătoare care ne-au năpădit din toate părţile, dar, de fapt, nu mai au nicio legătură cu adevăratul trandafir. Mi se preda, pe atunci, botanica. Alegeam din ea doar ceea ce mă interesa. Aveam mirosul ascuţit şi vroiam ca parfumul să fie una din calităţile esenţiale ale oricărei plante; profesorul meu, care fuma, nu era deloc de acord cu acest criteriu. Mirosea a tutun de trăsnea şi orice altă plantă îl făcea să strănute atunci când o adulmeca cu nasul lui mare, cât o trompă de elefant. Ciulisem, deci, urechile pentru a nu pierde nimic din ceea ce-şi şopteau trandafirii sălbatici deasupra capului meu, căci de la primele cuvinte pe care am putut să le desluşesc, mi-am dat seama că vorbeau despre felul în care a venit pe lume trandafirul.

— Rămâi cu noi, blândule zefir, spuneau, noi am înflorit. Frumoşii trandafiri din grădină dorm încă, închişi în mugurii lor verzui. Uită-te la noi, suntem proaspeţi şi surâzători, dacă ne vei legăna puţin, vom răspândi un parfum la fel de suav ca acela al ilustrei noastre regine.

Atunci, auzii zefirul, zicând:

— Tăceţi, voi sunteţi doar nişte copii ai Nordului. Bucuros voi zăbovi o clipă la vorbă cu voi, dar nu cutezaţi să vă puneţi alături de floarea de trandafir, regina florilor.

— Zefirule dragă, o respectăm şi o adorăm, îi răspunseră florile de trandafir sălbatic, ştim cât de geloase sunt suratele sale din grădină. Ele pretind că nu se deosebeşte de noi, că este fiul trandafirului sălbatic şi nu-şi datorează frumuseţea decât iscusinţei grădinarilor. Noi suntem neştiutoare şi nu ne pricepem să le răspundem. Spune-ne, tu, care ai venit înaintea noastră pe pământ, cum au apărut trandafirii?

— Vă voi spune, pentru că este chiar povestea mea; ascultaţi-o şi să n-o uitaţi niciodată.

Şi zefirul istorisi cele ce urmează:

— Pe timpul când lucrurile şi fiinţele din univers vorbeau încă limba zeilor, eram fiul cel mai mare al Regelui Furtunii. Aripile mele negre atingeau cele mai îndepărtate orizonturi, părul meu lung se încâlcea printre nori. Înfăţişarea mea era înfricoşătoare şi măreaţă, aveam puterea să strâng laolaltă toate ceţurile apusului şi să le aştern ca pe un văl de nepătruns între pământ şi soare.

Mult timp am domnit împreună cu tatăl şi fraţii mei pe această planetă stearpă. Misiunea noastră era să distrugem şi să răscolim. Fraţii mei şi cu mine, năpustindu-ne din toate părţile asupra pământului, păream că nu vom îngădui niciodată vieţii să apară pe această scoarţă uscată, care aparţine acum celor vii. Eram cel mai voinic şi cel mai furios dintre toţi. Când tatăl meu, Regele, era obosit, se întindea să se odihnească undeva sus, în vârful norilor, bizuindu-se pe faptul că nu voi conteni să nimicesc totul. Dar, în adâncurile acestui pământ, încă fără viaţă, zvâcnea un spiriduş, o divinitate atotputernică, vroind să iasă la lumină. Spiritul vieţii, spărgând munţii, acoperind mările, stârnind nori de praf, începu într-o bună zi să ţâşnească din toate părţile. Zadarnic încercarăm din toate puterile să îl oprim, eforturile noastre furioase nu păreau să facă altceva decât să grăbească izbucnirea unei mulţimi de fiinţe, care ne scăpau pentru că erau foarte mărunte, sau ne rezistau chiar prin slăbiciunea lor; plante mlădioase şi scoici fine se iveau pe scoarţa încă moale a pământului, din mâl, din apă, de peste tot. Ne rostogoleam în zadar peste ele. Viaţa se năştea şi apărea fără încetare sub forme noi, ca şi cum geniul răbdător şi inventiv al creaţiei s-ar fi hotărât să adapteze organismele şi nevoile acestor fiinţe, la toate nenorocirile pe care le abăteam asupra lor.

Această rezistenţă încăpăţânată, de neînfrânat, începu să ne obosească. Nimiceam specii întregi de fiinţe vii, altele ieşeau la lumină, zămislite astfel încât să ne poată suporta fără să moară. Turbam de mânie. Ne retăraseserăm

deasupra norilor, pentru a ne sfătui şi pentru a cere tatălui nostru forţe proaspete.

În timp ce acesta ne dădea noi porunci, Pământul, scăpat o clipă de furia noastră, se acoperi de plante fără număr şi de mii de animale felurite, căutându-şi adăpostul şi hrana în codrii uriaşi sau pe coastele munţilor puternici, ca şi în apa limpede a lacurilor.

— Priviţi, ne spuse tatăl nostru, Regele Furtunii. Iată cum Pământul s-a împodobit ca o mireasmă, pentru a lua de soţ Soarele. Vârâţi-vă între ei! îngrămădiţi nori uriaşi, mugiţi; suflarea voastră să răstoarne pădurile, să dărâme munţii şi să facă mările să se reverse! Duceţi-vă şi să nu vă întoarceţi la mine, atâta timp cât va mai fi o singură fiinţă vie pe pământ, o singură plantă în picioare pe această întindere blestemată de care viaţa încearcă să se agate, făcându-ne în ciudă.

Ne risipirăm ca nişte seminţe ale morţii în cele patru zări, iar eu, străpungând precum un vultur perdeaua de nori, mă abătui peste străvechile ţinuturi ale Extremului Orient, acolo unde în adâncile depresiuni ale înaltului podiş asiatic, coborând deasupra mării sub un cer de foc, ies la iveală plante uriaşe şi animale înfricoşătoare. Mă simţeam odihnit, oboseala îmi trecuse, mă simţeam înzestrat cu o putere fără margini, eram mândru să răspândesc moartea şi dezordinea în rândul acestor fiinţe nevolnice, care păreau să mă sfideze. Cu o bătaie de aripă culcai la pământ un ţinut întreg; dintr-un singur suflu doborâi o pădure şi simţeam cum creşte în mine o bucurie oarbă, care mă îmbăta: bucuria de a fi mai puternic decât toate forţele naturii.

Deodată, mă simţii pătruns de un parfum necunoscut, plin de prospeţime şi, surprins, mă oprii să-mi dau seama de unde vine. Văzui atunci, pentru prima oară, o fiinţă care apăruse pe pământ în timpul absenţei mele, o fiinţă delicată, uşoară, gingaşă: un trandafir!

Mă năpustii asupra ei, să o strivesc. Se ghemui, se culcă în iarbă şi îmi spuse:

— Fie-ţi milă de mine! Sunt atât de frumoasă şi atât de dulce! Miroase-mă numai, şi mă vei cruţa.

O mirosii şi, brusc, cuprins ca de o beţie, îmi potolii furia. Mă culcai în iarbă şi adormii lângă ea.

Când mă trezii, trandafirul se ridicase şi se clătina molatec, legănat de răsuflarea mea liniştită.

— Fii prietenul meu, îmi spuse. Nu mă părăsi. Când îţi strângi aripile înfricoşătoare, te iubesc şi îmi pari frumos. Fără îndoială, tu eşti Regele Pădurii. Răsuflarea ta potolită este ca un cântec fermecător. Rămâi cu mine sau ia-mă cu tine, astfel încât să văd mai de aproape norii şi soarele.

Strânsei trandafirul la piept şi zburai cu el. Dar, curând, mi se păru că se veştejeşte. Moleşit,

nu putea să îmi mai vorbească. Parfumul lui continua totuşi să mă vrăjească, iar eu, temându-mă să nu rup această vrajă, zburam încetişor, mângâiam vârful copacilor, mă feream să nu îl zdruncin cumva. Urcai astfel, plin de grijă, până la palatul norilor întunecaţi, acolo unde mă aştepta tatăl meu.

— Ce vrei, îmi spuse, şi de ce ai lăsat neatinsă această pădure pe care o zăresc, încă, pe malurile Indului? întoarce-te şi culc-o cât mai repede la pământ!

— Da, răspunsei, arătându-i trandafirul, o voi face, dar lasă-mă să îţi încredinţez această comoară pe care vreau să o salvez de la pieire, şi îi arătai trandafirul.

— Să salvezi! strigă, înroşindu-se de mânie, vrei să salvezi ceva?

Şi, dintr-o suflare, smulse din mâna mea trandafirul, care se frânse în aer, risipindu-şi petalele ofilite.

Mă năpustii pentru a culege cel puţin una, care să-mi aducă aminte de el, dar Regele mă înşfacă, mă culcă pe genunchii lui şi îmi smulse cu furie aripile, iar penele desprinse din ele începură să plutească în văzduh, amestecându-se cu petalele trandafirului.

— Copil ticălos, îmi spuse, te-ai lăsat cuprins de milă, nu mai eşti fiul meu. Du-te pe pământ, să te alături spiritului vieţii, care mi se împotriveşte.

Să vedem dacă va face din tine ceva, acum când, datorită mie, nu mai eşti nimic.

Şi, lăsându-mă să mă prăbuşesc în gol, uită de mine pentru totdeauna.

Mă rostogolii până în luminiş şi mă pomenii zdrobit lângă trandafir, mai surâzător şi mai parfumat ca niciodată.

— Ce minune s-a petrecut cu tine? Te credeam mort şi te plângeam. Ai darul să te naşti din nou, după ce ai murit?

— Da, îmi răspunse, ca tot ceea ce este atins de viaţă. Priveşte aceşti muguri care mă înconjoară, în seara asta, mi-am pierdut strălucirea şi, în timp ce mă voi strădui să mi-o recapăt, fraţii mei te vor fermeca cu

frumuseţea lor şi vor revărsa peste tine miresmele lor din zilele de sărbătoare. Rămâi cu noi, nu eşti tu însoţitorul şi prietenul nostru?

Eram atât de umilit de starea în care ajunsesem, încât udai cu lacrimi acel pământ, de care mă simţeam legat pentru totdeauna. Spiritul vieţii simţi lacrimile mele şi se arătă mişcat. Îmi apăru sub înfăţişarea unui înger luminos şi îmi spuse:

— Ai dovedit că ştii ce înseamnă mila. Ţi-a fost milă de trandafir, o să mă arăt şi eu milos cu tine. Tatăl tău este puternic, dar eu sunt şi mai puternic decât el, pentru că el poate distruge, în timp ce eu pot da viaţă.

Spunând acestea, fiinţa învăluită în raze strălucitoare mă atinse şi mă preschimbai într-un copil frumos şi dolofan, cu chipul trandafiriu. Aripi de fluture îmi crescuseră pe umeri şi începui să zbor, cuprins de bucurie.

— Rămâi alături de flori, la adăpostul răcoros al pădurii, îmi spuse zâna. Acum aceasta va fi casa ta, aici te vei ascunde şi aici vei fi ocrotit. Mai târziu, când voi înfrânge furia tatălui tău, vei putea străbate tot pământul, binecuvântat de oameni şi cântat de poeţi. In ceea ce te priveşte pe tine, trandafir plin de vrajă, care ai ştiut primul cum să înfrângi mânia prin frumuseţe, fii semnul viitoarei împăcări cu duşmanii de acum ai naturii. Vei fi un exemplu pentru oameni, căci aceştia vor încerca să dobândească totul prin forţă, lacomi să adune toate bogăţiile de pe pământ. Învaţă-i, bunule trandafir, că darul cel mai de preţ este frumuseţea, în faţa căreia se apleacă toată suflarea de pe pământ. De acum încolo, te declar, Regele tuturor florilor.

Din acea zi am trăit împăcat cu cerul, îndrăgit de oameni, de animale şi de plante. Faptul că sunt înrudit cu zeii îmi dă dreptul să sălăşluiesc oriunde, dar m-am împrietenit prea tare cu pământul şi mă bucur prea mult să slujesc cu credinţă viaţa, pentru a mai părăsi acest tărâm binecuvântat, de care mă leagă prima mea dragoste. Da, micuţele mele dragi, am rămas îndrăgostit pentru totdeauna de trandafir şi, prin urmare, sunt fratele şi prietenul vostru.

— În acest caz, strigară toate micuţele flori de trandafir sălbatic, oferă-ne un bal şi să ne bucurăm cu toţii cântând imnuri de slavă regelui nostru, trandafirul cu o sută de petale din Orient.

Zefirul începu să bată din aripile lui drăgălaşe şi deasupra capului meu se porni un dans înfocat, însoţit, ca de nişte castaniete, de fâsâitul frunzelor şi de trosnetul crengilor de măceş. Se întâmplă chiar ca unele dintre micuţele

dansatoare să îşi sfâşie rochia de bal şi să-şi presare petalele în părul meu. Nu dădură însă nicio atenţie acestui fapt şi dansară mai departe, cântând:

— Trăiască frumosul trandafir, a cărui dulceaţă l-a învins pe fiul furtunii! Trăiască bunul zefir, care a rămas prietenul credincios al florilor!

Când îi povestii învăţătorului meu ceea ce auzisem, acesta declară că sunt bolnavă şi că trebuie să mi se administreze un purgativ. Dar bunica mea mă feri de această încercare, zicându-mi:

— Vă plâng, dacă nu aţi auzit niciodată ce îşi spun trandafirii. În ceea ce mă priveşte, regret vremurile în care îi auzeam. Este o însuşire pe care o ai numai când eşti copil. Aveţi grijă să nu confundaţi însuşirile deosebite cu bolile!

TOPORIŞCA DIN PIATRĂ ROŞIE

Am dezvăluit pentru voi, dragi copii, taina vântului şi a trandafirilor. Vă voi istorisi acum povestea unei pietre. Dar v-aş păcăli dacă v-aş spune că pietrele vorbesc, ca şi florile. Dacă rostesc ceva, atunci când sunt izbite, putem să le auzim doar ca pe un zgomot, fără cuvinte. Totul în natură are o voce, dar numai fiinţele vorbesc. O floare este o fiinţă, are viaţă. Pietrele nu trăiesc, ele sunt doar oasele unui trup uriaş, care este Planeta, iar acest trup poate fi socotit o fiinţă. Numai că oasele sale nu sunt vii, aşa cum niciun deget al nostru, fie el cel mare sau cel mic, nu este o făptură umană.

Era, totuşi, o piatră frumoasă, dar să nu credeţi că aţi fi putut să o băgaţi în buzunar, pentru că măsura un metru în lungime şi era cam tot atât de lată. Desprinsă dintr-o stâncă de cornalină, era ea însăşi o cornalină, nu de culoarea acelor bucăţi de cremene obişnuite, roşii ca sângele, care se găsesc pe toate drumurile, ci roz ca pielea de copil, brăzdată de vinişoare chihlimbarii, transparentă ca un cristal. Strălucea la soare, în iarba înaltă, liniştită şi tăcută, de multe secole, cărora le-am pierdut şirul. Zâna Hydrocharys o descoperi într-o zi. Zânei Apelor îi plăceau ochiurile de apă limpezi şi potolite, pentru că acolo putea să-şi crească plantele cele mai dragi, pe care nu le voi pomeni acum, pentru că le cunoaşteţi şi voi.

Era necăjită pentru că, umflat de zăpada topită brusc din vârful munţilor, râuleţul acoperise cu mâlul apelor sale tulburi şi învolburate covoarele de flori şi de verdeaţă pe care zâna le aşternuse, cu atâta grijă.

Se aşeză pe piatră şi, privind cu inima sfâşiată la florile rupte şi luate de apă, se lăsă furată de gândurile cele mai negre:

„Zâna Gheţurilor, cruda mea duşmancă, mă va alunga şi de aici, aşa cum m-a alungat şi de pe înălţimi. Acolo au rămas doar stânci doborâte de gheţuri, o întindere stearpă, unde florile nu cresc, păsările nu cântă şi unde doar frigul şi moartea domnesc după voia lor, ameninţând să ajungă până aici, întinzându-şi aripile peste aceste păşuni, pline de lumină şi de miresme. Nu mai am putere să mă împotrivesc. Simt că viaţa va pieri cu totul de pe aceste întinderi, soarta îmi este potrivnică. Măcar dacă aş şti ce gânduri are zâna cea crudă, aş încerca să mă lupt cu ea. Dar taina ei o cunosc doar aceste ape învolburate care coboară din munţi, iar graiul lor este de neînţeles pentru mine. De îndată ce se revarsă în lacurile şi iazurile mele, tac, se strecoară fără niciun sunet. Cum să le fac să-mi vorbească despre ceea ce ştiu, despre înălţimile de pe care coboară, acolo unde îmi este cu neputinţă să pătrund?”.

Zâna se ridică, mai rămase gânditoare o clipă, privi în jurul ei şi ochii îi căzură, în sfârşit, pe piatra pe care n-o băgase până atunci în seamă, socotind-o un lucru lipsit de viaţă. Îi trecu atunci prin minte să aşeze această piatră uriaşă de-a curmezişul albiei râului. Nu se osteni să o împingă, suflă peste ea şi piatra se pironi în calea apei, înfundându-se în nisip. Atunci, zâna privi şi ascultă.

Râuleţul, supărat să întâlnească acest obstacol, îl izbi mai întâi cu furie pentru a-l alunga din calea lui; apoi, îl înconjură şi se grăbi să treacă pe de lături, săpându-şi două canale prin care se revărsă, scoţând un plânset surd.

„Încă nu-mi spui nimic”, gândi zâna, „dar te voi îngrădi atât de bine, încât te voi sili să-mi răspunzi”.

Atunci îi dădu un bobârnac blocului de *cornalină*, care se frânse în patru. Degetul unei zâne este atât de puternic! Apa, întâlnind patru ziduri în loc de unul, se dădu bătută şi, ţâşnind din toate părţile cu răsuflarea întretăiată, începu să turuie ca o moară stricată, aruncând cuvintele atât de repede, încât totul se prefăcu într-o bâlbâială fără nicio noimă.

Zâna sparse încă o dată blocul de *cornalină* şi din patru bucăţi făcu opt, care, împingând râul să se reverse în şi mai multe albii, îl siliră să se liniştească şi să murmure încetişor. Atunci pricepu limba lui şi, cum râuleţele sunt guralive şi nu ştiu să păstreze o taină, află că Regina Gheţurilor hotărâse să-i calce împărăţia şi să o alunge cât mai departe.

Zâna Apelor culese atunci toate plantele ei dragi şi le strânse în poala rochiei ţesută din raze de soare şi se îndepărtă, uitând în mijlocul râului

resturile bietei pietre, care rămaseră acolo până ce apele învolburate aveau să le ia cu ele, sau să le acopere.

Nimeni şi nimic nu se împacă mai lesne cu soarta decât o piatră. Din cea despre care încerc să vă povestesc, doar o bucată din cele opt era mai de Doamne-ajută, mare cât capul vostru şi aproape la fel de rotundă. Astfel încât apele, care le fărâmiţaseră pe celelalte, o dăduseră pe aceasta de-a rostogolul. Fie că avusese mai mult noroc, fie că cineva avusese mai multă grijă de ea, ajunse, frumoasă, lucioasă şi bine şlefuită, până în pragul unei colibe de stuf, în care trăiau nişte persoane ciudate.

Erau oameni sălbatici, îmbrăcaţi în piei de animale, cu bărbi mari şi plete lungi, fie pentru că nu aveau foarfeci cu care să se tundă, fie pentru că se simţeau mai bine aşa. Şi poate nu greşeau deloc. Însă dacă nu născociseră încă foarfecă, asta nu însemna că aceşti oameni primitivi nu ştiau să meşterească săbii sau cuţite de toată frumuseţea. Însuşi cel care locuia în acea colibă era un meşter căruia i se dusese vestea.

Nu ştia să folosească fierul, dar pietrele se prefăceau în mâinile lui în unelte de lucru sau în arme de temut. Vreau să spun că aceşti oameni ţineau de epoca de piatră, care se pierde în negura timpurilor. Unul dintre copiii meşterului găsi sub tălpile sale piatra cea frumoasă adusă de apele pârâiaşului şi, crezând că este una dintre bucăţile aruncate de tatăl său, începu să se joace cu ea, dând-o de-a rostogolul prin praf. Dar tatăl, izbit de culoarea vie şi de transparenţa ei, i-o smulse din mâini şi îi chemă pe ceilalţi copii şi pe ucenicii săi, pentru a o admira. Nu se ştia prin împrejurimi nicio stâncă din care s-ar fi putut desprinde. Meşterul le ceru să caute bine printre pietrele aduse la mal de pârâu, dar căutară în zadar: nu găsiră alta, şi aceasta rămase în atelier ca unul dintre obiectele cele mai rare şi cele mai preţioase.

Câteva zile mai târziu, un Om Albastru coborî de pe colină, şi-i zise meşterului să-i aducă lucrarea pe care i-o ceruse. Acest Om Albastru, care era alb pe dedesubt, avea chipul şi trupul pictate cu sucul unei plante, aşa cum aveau să fie, mai târziu, şefii de trib ai pieilor roşii. Era aşadar, din creştet până-n tălpi, albastru precum cerul, iar familia meşterului îl privea cu admiraţie şi respect.

Ceruse să i se facă o secure de cremene, cea mai grea şi cea mai tăioasă din câte s-au făcut vreodată din epoca Renului până atunci, urmând ca pentru această armă nemaipomenită, plata să fie două piei de urs. După ce plăti, Omul Albastru se pregăti să plece, când meşterul îi arătă piatra de

cornalină, propunând să-i facă din ea o altă secure, ori o măciucă. Fermecat de frumuseţea pietrei, Omul Albastru ceru să i se şlefuiască o măciucă tăioasă ca un cuţit, în aşa fel încât să poată să doboare animalele şi să le despice în bucăţi, după ce avea să le ucidă. Meşterul îi făcu atunci, din această piatră minunată, o toporişca fără seamăn, şlefuită cu migală. Şi, pentru a-l mulţumi pe deplin pe Omul Albastru, unul dintre fiii meşterului, un copil foarte îndemânatic, un adevărat artist, desenă un cerb pe una din părţile lamei, cu o daltă făcută dintr-o aşchie de cremene. Un altul, prinse arma într-un mâner legat zdravăn de două frânghii din scoarţă de copac, în aşa fel încât nimeni şi nimic nu o mai putea smulge din mâna vânătorului.

Omul Albastru dădu douăsprezece piei de cerb pentru această minune pe care o luă cu el, mândru ca un păun, socotind-o cu adevărat demnă de rangul lui, pentru că era o mare căpetenie, îmbogăţită la vânătoare, şi adesea victorioasă în luptă.

Locuia într-un adăpost săpat adânc în pământ, înconjurat de altele mai mici, unde se aşezaseră mai multe familii, pentru a se supune poruncilor sale şi a se bucura, în schimb, de ocrotirea sa. Omul Albastru trecu prin toate aceste adăposturi, se încălzi la toate focurile aprinse în ele, vorbi prieteneşte cu toată lumea arătându-şi toporişca lui fără de pereche, şi lăsând să se înţeleagă că o primise în dar de la un zeu. Nu ştiu dacă îl crezură sau doar se prefăcură a-l crede, dar cu toţii o socotiră un talisman miraculos, care te face de neînvins, iar atunci când duşmanul năvăli peste trib, războinicii porniră la luptă plini de încredere, încrederea îţi dă curaj, iar curajul îţi dă putere. Duşmanul fu învins, iar toporişca roz a Marelui-Şef se făcu purpurie de la sângele celor răpuşi. Faima Omului Albastru spori şi, înspăimântat, duşmanul îi dădu numele de Ciocanul Roşu, pe care tribul şi urmaşii săi aveau să îl poarte şi după moartea lui.

Această toporişca îi purtă noroc, căci birui în toate războaiele şi la toate vânătorile şi muri de bătrâneţe, fără să fie doborât în timpul vreunei întâmplări sângeroase din viaţa lui plină de primejdii. A fost înmormântat sub o colină uriaşă de pământ şi de nisip şi, în ciuda dorinţei arzătoare a moştenitorilor săi de a intra în stăpânirea toporiştii din piatră roşie, aceasta a fost îngropată lângă stăpânul său. Aceasta, pentru că datina străveche cerea ca morţii să fie respectaţi.

Iată, deci, că piatra noastră a fost aruncată în beznă, după ce cunoscuse pentru scurtă vreme strălucirea gloriei. Tribului Toporiştii Roşii avu de ce să

regrete îngroparea talismanului: pentru că duşmanul, mult timp înspăimântat de vitejia Marelui-Şef, se întoarse acum şi năvăli în puhoaie, nimicind terenurile de vânătoare, luând turmele de vite şi pustiind chiar şi aşezările.

Aceste nenorociri îl făcură pe unul dintre urmaşii lui Toporişca Roşie întâiul să deschidă mormântul strămoşului său, să pătrundă în el noaptea, la adăpostul întunericului şi să ia de acolo, în mare taină, arma vrăjită, pe care o ascunse cu grijă în adăpostul său. Cum nu putea nici să mărturisească nimănui acest lucru, nu putea să se folosească de talisman pentru a aprinde din nou flacăra curajului în inimile şi sufletele războinicilor din tribul lui, făcându-l să strălucească din nou, în soarele bătăliilor. Pentru că nu mai era mânuită de un braţ energic şi viteaz — noul său stăpân nu era prea curajos — arma fermecată îşi pierdu puterea, iar tribul, învins, împrăştiat, trebui să-şi caute sălaş pe alte meleaguri. Adăposturile fură luate în stăpânire de învingători şi trecură secole până când arma cea fără seamăn, îngropată între două pietre, să fie scoasă la iveală. Atât de mare a fost uitarea care s-a aşternut asupra ei, încât, atunci când o bătrânică, urmărind un şoarece prin bucătărie, dădu peste ea neatinsă, la fel de frumoasă şi de strălucitoare, nimeni nu putu să-i spună la ce folosise acest ciudat cuţit din piatră. Acum oamenii învăţaseră să topească şi să lucreze bronzul şi, cum popoarele din acea vreme nu aveau istorie, nu îşi mai aminteau cât de folositoare fusese piatra pentru ei.

Totuşi, bătrânica găsi toporişca aceea drăguţă, şi o întrebuinţa pentru a curăţa rădăcinile pe care Ie punea în supă. I se păru uşor de folosit, deşi timpul şi umezeala îi roseseră cu totul mânerul de lemn. Tăia încă, aşa că făcu din ea cuţitul ei preferat. După ea, copiii vrură să se folosească de el, însă îl ştirbiră peste măsură.

În epoca de fier, această unealtă dispreţuită a fost uitată la intrarea adăpostului putrezit, şi pe jumătate dărâmat. Se înălţau acum sălaşuri noi, la suprafaţa pământului, împrejmuite de terenuri de cultură.

Cazmaua şi toporul erau de-acum cunoscute. Se vorbea, se trăia, se gândea acum altfel decât în trecut. Glorioasa toporişca roşie ajunse din nou o simplă piatră şi îşi reluă somnul netulburat, în iarba înaltă a câmpiei.

Multe secole trecură până când un ţăran vânător, care urmărea un iepure ascuns printre ierburi şi care, pentru a alerga mai bine, se descălţase de ciubote, îşi răni degetul mare de la picior în tăişul încă ascuţit al toporiştii

din piatră roşie. O culese de jos, cu gândul să-şi facă din ea pietre pentru puşcă şi o aduse acasă la el, uitând-o într-un colţ. Când se făcu vremea culesului de vie, o folosi pentru a-şi curăţa butoaiele; după aceea o aruncă în grădină, unde verzele, aceste mândre ocupante ale unui pământ de mult timp părăsit, o acoperiră cu umbra lor, îngăduindu-i să mai doarmă o vreme, ferită de toanele oamenilor.

O sută de ani mai târziu, un grădinar dădu cu cazmaua peste ea şi, cum grădina în care săpa împrejmuia un castel, grădinarul îi duse ceea ce găsise stăpânului acelor locuri, spunându-i:

— Pe legea mea, domnule conte, cred că am găsit în straturile de sparanghel una dintre acele măciuci străvechi, de care mi-aţi pomenit.

Domnul conte îşi felicită grădinarul şi făcu mare caz de descoperirea sa. Toporişca roşie era una dintre cele mai frumoase dovezi ale meşteşugurilor străvechi, din vremea strămoşilor noştri şi, deşi roasă de timp, purta încă urmele muncii omului. Toţi prietenii casei şi toţi anticarii din ţinut o admirară. Vechimea ei stârni discuţii aprinse. În parte era cioplită şi tăiată ca la începutul epocii de piatră, în parte era modelată şi şlefuită ca în timpurile mai puţin barbare. Ţinea, fără nicio îndoială, de o perioadă de trecere, poate că fusese adusă de triburile migratoare… în orice caz, spuseră geologii, nu fusese meşterită pe acele meleaguri, pentru că nu se afla urmă de cornalină nicăieri prin împrejurimi.

Geologii uitară un singur lucru: că apele pot aduce de departe tot felul de bucăţi de minereu. Iar istoricilor nu le trecea prin cap că istoria poate fi contrazisă de geniul unui meşter mai înzestrat decât alţii. Din figura desenată pe lamă se mai păstrau câteva linii, care fură cercetate cu grijă. Se vedea încă bine că era vorba de un animal. Dar era un cal, un cerb, un urs din peşteri, sau un mamut?

După ce iscodiră îndelung toporişca roşie, încercând să afle cât mai multe despre ea, o aşezară pe o pernă de catifea. Era cea mai ciudată piesă din colecţia domnului conte. De aceea, stătea la loc de cinste şi rămase acolo vreme de cincisprezece ani.

Dar domnul conte muri fără a avea copii, iar doamna contesă găsi de cuviinţă că răposatul cheltuise prea mulţi bani pentru colecţia sa şi că i-ar fi putut folosi cu mai multă chibzuinţă, dacă i-ar fi cumpărat mai multe rochii de dantelă şi mai multe trăsuri. O vându cât ai clipi din ochi pe toată, grăbită să scape de aceste vechituri înghesuite în toate încăperile castelului, de nu mai avea loc de ele. Păstră doar câteva pietre preţioase şi câteva

monede de aur pe care le putea folosi ca podoabe şi, cum toporişca roşie era dintr-o *cornalină* foarte frumoasă, o încredinţa unui şlefuitor de pietre scumpe pentru a o tăia şi a-şi face din ea închizătoare pentru o cingătoare.

Când bucăţile de cornalină fură tăiate şi montate, doamna găsi că închizătoarea era foarte urâtă şi o dădu nepoatei sale de şase ani, care îşi împodobi păpuşa cu ea. Dar această bijuterie — prea grea şi prea mare — nu-i mai plăcu, la un moment dat, aşa că se hotărî să facă din ea supă. Da, într-adevăr, copiii mei, supă pentru păpuşi! Ştiţi mai bine decât mine că supa pentru păpuşi se face din cele mai felurite lucruri: flori, grăunţe, scoici, fasole, morcovi. Totul este bun când fierbe într-un mic vas de tinichea, pus pe un foc închipuit. Nepoţelei, lipsindu-i morcovii pentru oala ei de supă, îi căzură ochii pe cornalina colorată atât de ispititor şi, cu ajutorul unui fier de călcat, o sfărâmă în mii de bucăţele care făcură ca supa să arate foarte îmbietoare, iar păpuşa o găsi deosebit de gustoasă. Dacă toporişca roşie ar fi fost o fiinţă, adică dacă ar fi putut gândi, ce i-ar fi trecut oare prin cap, în legătură cu ciudata ei soartă? Să fii întâi munte, apoi bloc de piatră. Să se folosească de tine sub această formă o zână misterioasă, şi să sileşti un pârâiaş să mărturisească tainele zânei culmilor, acoperite de gheţuri. Să fii mai târziu pavăza unui trib războinic, gloria unui popor, sceptrul unui Om Albastru. Să cobori până la starea umilă de cuţit de bucătărie, pentru a răzui Dumnezeu ştie ce legume! Să-ţi recapeţi într-un fel gloria în mâinile unui anticar, ajungând să te umfli în pene pe un soclu de catifea, sub privirile cunoscătorilor fermecaţi. Şi toate acestea, pentru a ajunge un morcov închipuit în joaca unui copil, fără măcar să poţi stârni pofta de mâncare a unei păpuşi mofturoase!

Toporişca roşie nu era, totuşi, nimicită cu totul. Rămăsese din ea o bucată mare cât o nucă, pe care unul dintre valeţi o strânse când dădu cu mătura, şi o vându cu cincizeci de centime şlefuitorului de pietre preţioase. Din această ultimă bucată, şlefuitorul făcu inele, pe care le vându cu un franc fiecare. Este foarte drăguţ un inel de cornalină, dar se pierde, sau se sparge uşor. Unul singur mai există încă: a fost dat unei fetiţe strângătoare care îl păstrează cu mare grijă, fără să-i treacă prin minte că are ultima bucăţică din faimoasa toporişca roşie care, la rândul ei, era doar o bucăţică din Stânca Zânelor.

Aceasta este soarta lucrurilor. Ele nu există decât prin preţuirea pe care le-o dăm, nu au un suflet care să le facă să trăiască din nou, se preschimbă în pulbere; dar, sub această formă, tot ceea ce are viaţă se foloseşte, încă, de

ele. Viaţa se foloseşte de orice şi ceea ce omul şi timpul distrug renaşte sub alt chip, datorită acelei „Zâne” care nu lasă nimic să se piardă, care drege totul şi face să renască tot ceea ce a fost nimicit! Pe această Zână a Zânelor, o cunoaşteţi foarte bine: este Natura.

CÂINELE

Aveam odinioară lângă casa noastră de la ţară un vecin, al cărui nume te făcea să pufneşti în râs: se numea Domnul Câine. Era primul care glumea în legătură cu aceasta şi nu părea deloc supărat când copiii îl strigau Medor sau Azor.

Era un om foarte bun, foarte blând, un pic cam rece, dar foarte preţuit pentru caracterul său drept şi pentru amabilitatea sa. În afara numelui, nimic nu părea ciudat la el, aşa că ne miră mult într-o zi purtarea lui, când câinele său făcu o prostie la masă. În loc să ţipe la el sau să îl bată, îi adresă pe un ton rece, privindu-l ţintă, această ciudată mustrare:

— Dacă te vei comporta astfel, domnule, va trece mult timp până când vei înceta să mai fii câine. Eu, cel care vă vorbeşte, am fost, şi mi s-a întâmplat şi mie câteodată ca, împins de lăcomie, să înşfac un fel de mâncare, deşi nu era pentru mine. Dar nu mă aflam, ca tine, la vârsta înţelepciunii şi, de altfel, află, domnule, că eu nu am spart niciodată o farfurie.

Câinele ascultă acest discurs cu o atenţie supusă. Apoi făcu să se audă un căscat melancolic, ceea ce la câini, după spusele stăpânului său, nu este un semn de plictiseală, ci de tristeţe. După care se culcă cu botul întins pe labele din faţă, părând muncit de gânduri negre.

Crezurăm mai întâi că, făcând aluzie la numele său, vecinul nostru intenţionase, pur şi simplu, să glumească, pentru a ne descreţi frunţile; dar aerul grav şi convins cu care ne întrebă dacă mai păstrăm vreo amintire din vieţile trăite până acum ne lăsă muţi de uimire.

— Niciuna! răspunserăm în cor.

Domnul Câine, privindu-ne pe toţi cei care ne aflam în jurul mesei şi văzând că privim neîncrezători, se hotărî brusc să-şi îndrepte atenţia asupra unei slugi care tocmai intrase pentru a aduce o scrisoare, şi care nu ştia nimic despre cele ce fuseseră spuse mai înainte.

— Şi tu, Sylvain[1], îi spuse, îţi aminteşti ce ai fost înainte de a fi om?

Sylvain era o fire zeflemitoare şi sceptică.

— Domnule, răspunse, fără să îşi piardă cumpătul, de când mă ştiu om, întotdeauna am fost vizitiu. Este foarte firesc ca, înainte de a fi fost vizitiu, să fi fost cal.

— Bun răspuns! exclamarăm.

Şi Sylvain se retrase, în aplauzele veselilor meseni.

— Acest om este deştept foc şi nu se pierde cu firea, reluă vecinul nostru. Este foarte firesc, pentru a vorbi ca el, ca în viaţa lui viitoare să nu mai fie vizitiu şi să ajungă stăpân.

— Şi îşi va bate slugile, răspunse unul dintre noi aşa cum, fiind vizitiu, îşi va fi bătut caii.

— Pun rămăşag pe tot ce vreţi, îi răspunse prietenul nostru, că Sylvain nu îşi bate niciodată caii, aşa cum eu nu îmi bat niciodată câinele. Dacă Sylvain ar fi fost brutal şi crud, nu ar fi ajuns niciodată un bun vizitiu şi nu ar fi fost sortit să fie stăpân. Dacă mi-aş bate câinele, aş redeveni câine după moarte.

Vorbele lui ni se părură pline de miez şi îi dădurăm ghes să continue.

— Este foarte simplu, reluă, vă voi explica în câteva cuvinte. Sufletul, viaţa sufletului, dacă vreţi, are legile sale, aşa cum materia organică în care se întrupează le are pe ale sale. Se spune că sufletul şi corpul au, adesea, tendinţe opuse: eu neg aceasta. Susţin, cel puţin, că aceste tendinţe ajung întotdeauna, după o înfruntare oarecare, să se pună de acord, pentru a împinge pe scara evoluţiei animalul în care se dă această luptă. Orice fiinţă simte, aşadar, nevoia unei transformări: şi câinele meu, şi calul, toate animalele pe care omul le-a adus lângă el, simt şi mai tare aceasta, decât fiarele care trăiesc în pădure. Uitaţi-vă la câine! Acest lucru se vede la el mai limpede decât la restul animalelor. Încearcă mereu să se apropie cât mai mult de mine; îi place mâncarea mea, fotoliul, îi plac prietenii mei. S-ar culca în patul meu, dacă i-aş îngădui; îmi aude vocea, o cunoaşte, înţelege ce spun. În clipa asta, ştie că vorbesc despre el. Uitaţi-vă cum îşi mişcă urechile.

— Înţelege doar două, trei vorbe, îi spusei. Când pronunţaţi cuvântul „câine” tresare, este adevărat, dar desfăşurarea ideilor dumneavoastră rămâne pentru el o taină de nepătruns.

— Nu atât cât aţi crede! Ştie că este în cauză, îşi aminteşte că a comis o greşeală şi în fiecare clipă mă întreabă din priviri dacă am de gând să îl pedepsesc sau să îl iert. Are inteligenţa unui copil care nu vorbeşte încă.

— Vă place să presupuneţi toate acestea, pentru că aveţi imaginaţie.

— Nu am imaginaţie, ci memorie.

— Ah, iată! exclamară. Pretinde că îşi aduce aminte! Atunci, să ne povestească vieţile pe care le-a trăit până acum! Repede, ascultăm!

— Ar fi, răspunse Domnul Câine, o poveste fără sfârşit şi una dintre cele mai încurcate, căci nu am pretenţia să-mi amintesc totul, de la începutul lumii şi până acum. Moartea are calitatea de a rupe orice legătură între viaţa care se sfârşeşte şi aceea care începe. Totuşi eu, care, prin excepţie, am păstrat, după cum se pare, un pic din amintirea celor ce au fost, nu reuşesc să am puţină ordine în amintirile mele. Nu aş şti să vă spun din care viaţă a mea păstrez imaginile vii pe care le am încă în faţa ochilor. De pildă, mă aflu într-un râu, sunt un peşte. Ce fel de peşte? Nu ştiu. Un păstrăv, poate, pentru că îmi amintesc spaima de apele tulburi şi dorinţa de a urca pe firul apei. Simt încă senzaţia delicioasă pe care o iveam când soarele desena arabescuri de diamante peste valurile care se spărgeau, presărând în aer stropi argintii. Se afla, nu ştiu unde — pe atunci lucrurile nu aveau un nume pentru mine — o cascadă încântătoare în care luna se juca, torcând fire de argint. Petreceam ore întregi luptându-mă cu şuvoiul care mă împingea înapoi. Ziua apăreau pe mal musculiţe de aur şi argint, care se avântau în zbor pe deasupra ierbii şi pe care eu le înşfăcam, cu o îndemânare deosebită. Această vânătoare era pentru mine mai mult un prilej de joacă, decât un mijloc de a mă hrăni. Uneori, domnişoarele cu aripile albastre mă atingeau, în zbor. Plante minunate păreau să mă înlănţuie cu braţele lor verzi; dar setea de libertate mă împingea mereu spre apele repezi şi de nestăvilit. Să mă mişc, să înot repede, din ce în ce mai repede, fără nicio clipă de odihnă, ah! Era ca o beţie! Mi-am amintit de acele frumoase vremuri ieri, pe când mă scăldam în râul vostru, şi acum nu le voi mai uita niciodată!

— Mai spuneţi, mai spuneţi, strigară copiii care ascultau cu urechile ciulite. Aţi fost broască, şopârlă, fluture?

— Şopârlă nu ştiu, broască poate, dar fluture… asta îmi amintesc de minune. Eram floare, o floare drăgălaşă, delicată, probabil un soi de iarba şoricelului, atârnând pe malul unui izvor, şi îmi era sete, mereu îmi era sete. Mă aplecam deasupra apei fără să o pot atinge, şi un vânt proaspăt mă scutura, fără încetare. Dorinţa îţi dă o putere care nu cunoaşte oprelişti. Într-o dimineaţă mă desprinsei de pe tulpină şi plutii, ajutat de briză. Aveam

aripi, eram liber şi viu. Fluturii nu sunt altceva decât flori care-şi iau zborul într-o zi de sărbătoare, în care natura este inspirată şi rodnică.

— Foarte frumos, îi spusei, dar asta este poezie!

— Nu îl opriţi să o facă, strigară tinerii. Ne amuză!

Şi, adresându-i-se:

— Puteţi să ne spuneţi la ce vă gândeaţi pe când eraţi piatră?

— O piatră este un lucru şi nu gândeşte, răspunse. Nu-mi amintesc nimic din acea viaţă a mea; am fost totuşi, cu siguranţă şi piatră. Nu mă aşez niciodată pe o stâncă fără să simt la atingerea ei ceva cu totul deosebit, care îmi arată că între noi trebuie să fi existat, pe timpuri, o anumită legătură. Pentru a scăpa însă de întrebările grele pe care mi le puneţi, voi alege una dintre existenţele mele pe care mi-o amintesc cel mai bine şi vă voi spune cum am trăit, adică ce am făcut şi ce am gândit ultima oară când am fost câine. Nu vă aşteptaţi la cine ştie ce aventuri, fiecare animal are propriul său caracter.

Fură aduse sfeşnicele, slugile plecară, se făcu linişte şi ciudatul povestitor grăi astfel:

— Eram un micuţ câine drăgălaş, un pudel de rasă pură. Nu îmi amintesc nici de mama mea, de care am fost despărţit când eram foarte tânăr, nici de cruda operaţie prin care mi se tăie coada şi mi se subţiară urechile. Mă găsiră frumos astfel mutilat şi, încă de la o vârstă fragedă, începură să îmi facă plăcere complimentele. Din cele mai vechi timpuri de care îmi amintesc am înţeles ce înseamnă cuvintele *frumos câine, drăguţ câine.*

îmi plăcea, de asemenea, cuvântul „alb”. Când copiii, pentru a mă răsfăţa, îmi spuneau *iepure alb,* eram încântat. Îmi plăcea să fac baie, dar cum dădeam adesea peste ape noroioase în care căldura mă făcea să mă arunc, ieşeam din ele murdar de pământ şi îmi spuneau *iepure galben* sau *iepure negru,* ceea ce mă umplea de umilinţă. Neplăcerea aceasta, pe care am încercat-o de nenumărate ori, mă învăţă să deosebesc destul de bine culorile.

Prima persoană care s-a ocupat de educaţia mea a fost o doamnă bătrână, care avea ideile ei despre felul în care trebuie crescut un câine. Nu ţinea să fiu ceea ce se cheamă „dresat”. Nu avu pretenţia să am talentul de „a aduce” şi de „a da laba”. Spunea că un câine nu învaţă aceste lucruri, fără să fie bătut. Înţelegeam foarte bine acest cuvânt, pentru că servitorul mă bătea uneori, fără ca stăpâna lui să ştie. Am aflat, aşadar, de timpuriu că mă

bucuram de protecţie şi că, refugiindu-mă în preajma ei, voi avea parte întotdeauna doar de mângâieri şi de încurajări. Eram tânăr şi eram nebun. Îmi plăcea să apuc şi să rod beţele. Este un obicei pe care l-am păstrat cu înverşunare toată viaţa şi care ţinea de firea unui câine, de forţa maxilarelor şi de deschiderea botului. Fără îndoială, natura făcuse din mine un animal devorant. Învăţat să respect găinile şi gâştele, aveam nevoie să mă bat cu ceva pentru a-mi consuma din puterea organismului. Copil cum eram, făceam prăpăd în grădina bătrânei doamne: smulgeam aracii plantelor şi uneori planta, cu ei cu tot. Grădinarul vroia să mă pedepsească, aplicându-mi o mamă de bătaie, stăpâna mea îl potolea şi, luându-mă de-o parte, îmi vorbea cât se poate de serios. Îmi repeta în mai multe rânduri, ţinându-mă de cap şi privindu-mă drept în ochi:

— Ceea ce ai făcut este rău, foarte rău, cum nu se poate mai rău!

Punea atunci un băţ în faţa mea şi îmi interzicea cu străşnicie să mă ating de el. Când, în sfârşit, o ascultam, spunea:

— Este bine, foarte bine, eşti un câine bun. Nu a fost nevoie de mai mult, pentru a face să înflorească în mine acea comoară de nepreţuit care este conştiinţa, pe care educaţia o trezeşte la viaţă într-un câine atunci când acesta este bine înzestrat, şi nu este înjosit cu înjurături şi lovituri.

Am deprins deci, de foarte tânăr, sentimentul demnităţii, fără de care adevărata inteligenţă nu se arată nici la animal, nici la om. Acela care nu ascultă decât de frică, nu va şti niciodată să-şi comande lui însuşi.

Aveam optsprezece luni şi eram în floarea tinereţii şi a frumuseţii, când stăpâna mea se mută şi mă luă cu ea la ţară, unde urma să locuiască de-acum înainte, împreună cu familia ei. Era acolo un parc mare şi cunoscui beţia libertăţii. De îndată ce îl văzui pe fiul bătrânei doamne, înţelesei, după felul în care se îmbrăţişară şi după primirea pe care mi-o făcu, că el era stăpânul casei şi că trebuia să mă pun la dispoziţia lui. Din prima zi îl urmai pas cu pas, ţinându-mă după el cu un aer atât de înţelegător şi de convins, încât se împrieteni pe loc cu mine, mă mângâie şi mă culcă în biroul lui. Tinerei lui soţii nu-i prea plăceau câinii şi s-ar fi lipsit bucuroasă de mine. Mă acceptă totuşi datorită sobrietăţii, discreţiei şi curăţeniei mele. Puteam fi lăsat singur lângă mâncărurile cele mai îmbietoare; mi se întâmpla foarte rar să gust din ele cu vârful limbutei. Pe lângă faptul că nu eram deloc lacom şi nu-mi plăceau dulciurile, ştiam că nu trebuie să mă ating de bunul altuia. Mi se spusese, căci mi se vorbea ca unei persoane:

— Iată-ţi farfuria, castronaşul pentru apă, pernuţa şi păturica.

Ştiam că aceste lucruri erau ale mele şi nu trebuia să mi le apăr; dar niciodată nu-mi trecuse prin gând să încalc proprietatea cuiva.

Mai aveam o calitate care era mult apreciată: niciodată nu răscoleam în gunoi, căutând să mănânc acele porcării la care poftesc toţi câinii şi nu mă rostogoleam niciodată pe jos. Dacă, tăvălindu-mă pe pământ, sau culcându-mă pe cărbuni, urma să-mi îngălbenesc sau să-mi înnegresc veşmintele mele albe, puteai fi sigur că nu m-aş fi mânjit cu niciun lucru murdar.

Dovedii, de asemenea, o calitate de care se ţinu seama: nu lătram niciodată la nimeni şi nu muşcam pe nimeni. Lătratul este o ameninţare şi o insultă. Eram prea inteligent pentru a nu înţelege că persoanele salutate şi primite de stăpânii mei trebuia să se bucure de toată politeţea din partea mea şi, în ceea ce priveşte dovezile de dragoste şi de prietenie care însoţeau întoarcerea unui vechi prieten, eram foarte atent. Imediat, îl făceam să înţeleagă că-l simpatizam, prin mângâieri. Ba mai mult, pândeam când se trezeau aceşti oaspeţi iubiţi, pentru a le arăta grădina şi casa. Îi plimbam, astfel, plin de amabilitate, până când soseau stăpânii mei să mă înlocuiască. Toţi mă tratau mereu cu multă recunoştinţă pentru acest simţ al ospitalităţii, pe care nimeni nu se gândise să mi-l cultive şi pe care îl descoperisem singur.

Când apărură copiii, am fost cu adevărat fericit. La prima naştere, se făcu simţită o oarecare nelinişte, când au observat cu câtă curiozitate adulmecam sugarul. Eram încă nestăpânit şi repezit, se temură să nu fiu brutal sau gelos. Atunci, bătrâna mea stăpână luă copilul pe genunchi, spunând:

— Trebuie vorbit serios cu Fadet. Nu vă temeţi, pricepe totul. Vezi, îmi spuse, vezi această păpuşică scumpă, este cea mai de preţ fiinţă din casă. Iubeşte-o mult, atinge o cu blândeţe, ai mare grijă de ea. Mă înţelegi, Fadet, nu-i aşa? Vei îndrăgi acest copil.

Şi, în faţa mea, îl sărută şi îl strânse cu duioşie la piept.

înţelesesem totul. Cerui, rugând-o din ochi şi dând din coadă, să mă lase să o sărut şi eu pe drăgălaşa făptură. Bunica apropie de mine mâna micuţă, spunându-mi din nou:

— Încetişor, Fadet, încetişor!

Linsei micuţa mână şi copilul mi se păru atât de drăguţ, încât nu mă putui stăpâni să nu îi ating uşor obrăjorul rumen cu limba, dar cu atâta gingăşie, că nu se sperie deloc de mine; eu aveam să fiu acela care, puţin mai târziu, urma să îl facă să surâdă pentru prima oară.

Un alt copil veni după doi ani: erau acum două fetiţe. Cea mare mă îndrăgea deja. A doua, la fel, şi mi se îngăduia să mă rostogolesc cu ea pe covor. Părinţii se temeau puţin de zburdălnicia mea, dar bunica îmi acorda o încredere pe care mă străduiam din tot sufletul să o merit. Îmi repeta, din când în când:

— Încetişor, Fadet, încetişor!

Aşa că nu avură, niciodată, pentru ce să mă dojenească. Niciodată, nici în zbenguiala cea mai aprinsă, nu le muşcai de mâini atât de tare încât să le înroşesc pielea, niciodată nu le sfâşiai rochiţele, niciodată nu le atinsei faţa cu labele. Şi totuşi, Dumnezeu ştie că, micuţe cum erau, profitară uneori de bunătatea mea, făcându-mă chiar să sufăr. Înţelesei că nu-şi dădeau seama de ceea ce făceau şi nu mă supărai. Într-o zi, le trecu prin cap să mă înhame la trăsurica lor de grădină şi să îşi aşeze în ea păpuşile! Mă lăsai înhămat, Dumnezeu ştie cum, şi târâi cuminte păpuşile prin grădină, cât timp îşi doriră. Mărturisesc că era şi un pic de îngâmfare în ceea ce făceam, pentru că slugile se minunau de supunerea mea.

— Ăsta nu este câine, spuneau, este cal. Toată ziua, fetiţele îmi spuseră cal alb, ceea ce, trebuie să mărturisesc, mă măguli nespus.

Cu toţii îmi erau cu atât mai recunoscători pentru cuminţenia şi blândeţea mea, cu cât nu îngăduiam nimănui altcuiva să mă ameninţe, sau să mă insulte. Oricâtă prietenie aş fi avut pentru stăpânul meu, îi arătai într-o zi cât ţineam să îmi păstrez demnitatea. Săvârşisem o greşeală din lenea de a ieşi afară, şi mă ameninţă cu cravaşa. Mă revoltai şi sării înaintea loviturilor, arătându-mi colţii. Era înţelept, nu stărui să mă pedepsească şi, cum cineva îi spuse că n-ar fi trebuit să treacă peste această împotrivire, că un câine neascultător trebuie snopit în bătaie, răspunse:

— Nu! Îl cunosc: este curajos şi încăpăţânat atunci când se luptă, nu va da înapoi; aş fi silit să îl omor, iar atunci cel mai pedepsit aş fi eu.

Mă iertă, aşadar, şi îl iubii şi mai mult.

Am dus o viaţă dulce şi fericită în acea casă binecuvântată. Toţi mă iubeau, servitorii erau blânzi şi atenţi cu mine. Copiii, ajunşi mari, mă adorau şi îmi spuneau cuvintele cele mai duioase şi mai măgulitoare; stăpânii mei mă stimau cu adevărat pentru caracterul meu, spunând că dragostea pe care le-o purtam nu se datora nici lăcomiei, nici altor motive josnice. Îmi plăcea să stau în preajma lor şi, îmbătrânind, le arătam prietenia mea culcându-mă la picioarele sau la uşa lor, atunci când uitau să mi-o

deschidă. Eram de o discreţie şi de o bună creştere fără cusur, deşi cât se poate de independent şi deloc supravegheat. Niciodată nu zgâriam cu laba la uşă, niciodată nu începeam să scot tot felul de schelălăituri nelalocul lor. Când apărură primele semne de reumatism, am fost îngrijit ca un om. In fiecare seară, stăpânul mă înfăşură în păturica mea; dacă întârzia un pic să se îngrijească de asta, mă aşezam lângă el, privindu-l, fără să îl sâcâi sau să îl plictisesc cu necazurile mele.

Singurul lucru pe care am să mi-l reproşez în existenţa mea canină, este prea puţina bunăvoinţă pe care am arătat-o celorlalţi câini. Era oare presimţirea că mă voi despărţi curând de această specie, aceea care mă făcea să urăsc grosolănia şi obiceiurile proaste? Mă temeam să nu devin prea câine însoţindu-mă cu ei, îi dispreţuiam pentru inferioritatea lor morală şi intelectuală? I-am ocărât şi i-am chinuit cu adevărat toată viaţa şi s-a zis de multe ori că m-am purtat îngrozitor de rău cu semenii mei. Totuşi, trebuie să spun în apărarea mea, că nu le-am făcut niciodată vreun rău celor neputincioşi, sau celor mici. Îi atacam pe cei mai mari şi puternici, cu îndrăzneală eroică. Mă întorceam sleit de puteri, acoperit de răni şi, de-abia vindecat, o luam de la capăt.

Mă purtam astfel cu cei pe care nu îi cunoşteam.

Când un prieten de-al casei îşi aducea câinele, mi se ţinea un discurs serios, cerându-mi-se să fiu politicos şi amintindu-mi-se îndatoririle ospitalităţii. Mi se spunea numele lui, capul lui era apropiat de al meu. Primele mele mârâituri erau liniştite cu cuvinte frumoase, care îmi aminteau de respectul pe care mi-l datoram mie însumi.

Atunci, se isprăvea pentru totdeauna: nici vorbă de încăierări, nici măcar de provocări. Dar trebuie să spun că, în afară de Moutonne, câinele ciobanului, de care m-a legat întotdeauna o mare prietenie şi care mă apăra împotriva câinilor asmuţiţi, nu m-am apropiat niciodată de un animal din specia mea. Îi socoteam mult mai prejos decât mine, chiar şi pe frumoşii câini de vânătoare şi pe micuţii câini savanţi, care fuseseră siliţi prin chinuri să-şi stăpânească instinctele. Eu, care am dat întotdeauna dovadă de bunăvoinţă, chiar dacă am fost, ca şi ei, sclavul pornirilor mele în anumite împrejurări — riscând însă doar eu — am fost supus şi sociabil în relaţiile mele cu omul, doar pentru că îmi plăcea să fiu astfel, şi aş fi roşit dacă m-aş fi abătut de la acesta normă.

O singură dată am părut nerecunoscător şi am fost foarte necăjit din această pricină. O boală contagioasă pustia regiunea, toată familia plecă,

luând cu ea şi copiii şi, cum se temeau că voi fi foarte necăjit, nu mi se spuse nimic. Într-o dimineaţă, mă trezii singur, doar cu servitorul, care avu mare grijă de mine, dar care, îngrijorat mai mult de soarta lui, nu se strădui să mă liniştească, sau nu se pricepu să o facă. Mă cuprinse disperarea, această casă pustie şi rece mi se păru un mormânt. Nu am fost niciodată un mare mâncăcios, dar acum pofta de mâncare îmi pieri cu totul şi ajunsei atât de slab, încât puteai vedea prin mine. În sfârşit, după un timp care mi se păru foarte lung, bătrâna mea stăpână se întoarse pentru a pregăti întoarcerea familiei, însă nu îmi dădui seama de ce revenise singură: crezui că fiul ei şi copiii nu se vor mai întoarce niciodată şi nu avui curajul să mă apropii de ea, spre a încerca să o mângâi. Porunci să se facă focul în camera ei şi mă chemă, poftindu-mă să mă încălzesc şi o auzii că spunea, vorbind despre mine:

— Nu i-aţi dat să mănânce! Este îngrozitor de slab. Aduceţi-mi pâine şi supă.

Dar refuzai mâncarea. Servitorul îi vorbi despre supărarea mea. Ea mă copleşi cu mângâieri, însă nu reuşi să mă liniştească. Ar fi trebuit să îmi spună că fiul ei şi copiii erau bine sănătoşi şi urmau să se întoarcă, în curând. Nu-i trecu prin minte, plângându-se de răceala mea, pe care nu o înţelegea. Îmi dădu dreptate câteva zile mai târziu, atunci când se întoarse cu întreaga familie. Primirea pe care o făcui copiilor, arătându-le toată dragostea mea, îi dovedi că aveam o inimă bună şi credincioasă.

La bătrâneţe, o rază de lumină îmi însenină viaţa. În casă apăru căţeluşa Lisette, pentru care copiii mai întâi se certară, dar pe care cea mare o lăsă surorii ei, spunând că preferă un prieten vechi ca mine, tuturor noilor cunoştinţe. Lisette se arătă drăguţă cu mine şi neastâmpărul ei copilăresc înveseli iarna vieţii mele. Era nervoasă şi tiranică, mă muşca cu cruzime de urechi. Schelălăiam, dar nu mă supăram: era atâta graţie în zbenguiala ei! Mă silea să alerg cu ea. Dar marea mea dragoste se îndrepta, de fapt, spre fetiţa care mă prefera Lisettei şi care, vorbindu-mi, se adresa deopotrivă minţii, inimii şi sufletului meu, aşa cum făcuse şi bunica.

Nu am nicio amintire despre ultimii mei ani. Cred că mă stingeam încetişor, înconjurat de grijă şi de îmbărbătări. Îşi dăduseră fără îndoială seama că meritam să fiu om, pentru că spuneau mereu că doar cuvântul îmi lipseşte. Nu ştiu, totuşi, dacă sufletul meu a trecut acest prag. Nu ştiu sub ce formă şi când am început o altă viaţă: cred însă, că nu m-am întrupat din

nou într-un câine, pentru că cele pe care tocmai vi le-am povestit, am impresia că s-au întâmplat ieri. Costumele, obiceiurile, ideile de astăzi nu se deosebesc prea mult de ceea ce am văzut şi am auzit pe când eram câine…

Seriozitatea cu care vorbise vecinul nostru ne silise să îl ascultăm cu atenţie şi respect. Ne uluise şi ne ţinuse cu sufletul la gură. Îl rugarăm să ne povestească ceva şi din celelalte vieţi ale sale.

— Este destul pentru astăzi, ne răspunse. Voi încerca să îmi adun amintirile şi, poate mai târziu, vă voi spune povestea uneia dintre multele vieţi pe care le-am trăit până acum.

ARIPILE CURAJULUI

pentru Aurore şi Gabrielle Sand

De această dată, domnişoarele mele scumpe, povestea va fi lungă: aşa mi-aţi cerut-o. Dacă veţi adormi ascultând-o, o voi sfârşi într-altă zi, cu condiţia să vă aduceţi aminte începutul. Aurora a cerut ca întâmplările să se petreacă într-un loc cunoscut de voi în timpul călătoriilor voastre. Aşa că vom poposi pe malul mării albastre şi înspumate, care vă place atât de mult. Luaţi-vă lucrul de mână, fiţi cuminţi, dar întrerupeţi-mă atunci când nu înţelegeţi. Vă voi explica prin viu grai, vorbele sunt întotdeauna mai limpezi decât cuvintele scrise. Vreţi, de asemenea, ca povestea mea să semene cu un basm. Va aduce puţin cu unul, dar vor fi şi lucruri adevărate pe care nu toată lumea le cunoaşte, şi nu aveţi de ce să vă supăraţi dacă le veţi afla, la fel ca verii voştri mai mari. Natura este plină de minuni, dragii mei copii, şi, de câte ori eşti curios să-ţi bagi nasul şi să scotoceşti, te cuprinde mirarea, atât de multe lucruri poţi descoperi!

I.

Erau odată, undeva, pe malul mării, un ţăran cumsecade cu soţia lui care, trudind din greu, ajunseseră destul de bogaţi. Pe timpurile acelea, pământurile nu erau prea bine lucrate. Erau păşuni şi iar păşuni, meri şi iar meri; un ţinut neted ca-n palmă, întins până hăt-departe în zare şi, din când în când, o pădurice de aluni, cu grădiniţă şi o casă de lemn, piatra fiind rară. Se creşteau vaci zdravene, se făcea acolo un unt nemaipomenit şi o brânză căreia i se dusese vestea; cum însă nu erau pe atunci şosele, nici căi ferate, nici acele case de vacanţă care se văd astăzi pe coastă, ţăranul nu era prea isteţ şi nu născocea nimic pentru a face să sporească roadele pământului.

Acela despre care vă vorbesc se numea Doucy, iar nevestei lui i se spunea Doucette. Aveau mai mulţi copii care cu toţii munceau ca şi ei, nu îi ducea nici pe ei mintea să facă altceva şi nu se plângeau de nimic, toţi erau foarte buni, foarte blânzi, nepăsători, făcând totul foarte încet, dar întotdeauna având ceva de lucru şi putând ajunge, în cele din urmă, să pună deoparte câţiva bani, pentru a mai cumpăra puţin pământ.

Unul singur, pe care îl chema Clopinet, nu lucra, sau aproape nu lucra. Nu pentru că ar fi fost firav sau bolnav: era proaspăt şi puternic, deşi şchiopăta puţin, cu chipul drăgălaş şi obrajii roşii, ca un măr. Nici pentru că ar fi fost neascultător sau leneş: nu era răutăcios şi nu se temea să-şi dea osteneala. Dar avea un gând al lui, iar acest gând era să fie marinar. Dacă l-ai fi întrebat ce înseamnă să fii marinar, l-ai fi pus în mare încurcătură, pentru că avea doar zece ani, când îi intrase în cap această idee. Şi iată cum:

Avea un unchi, fratele mamei sale, care plecase foarte de tânăr pe un vas cu mărfuri, şi care văzuse multe ţări. Acest unchi, locuind la bătrâneţe undeva departe, pe malul mării, venea din când în când să-şi vadă sora şi le povestea multe lucruri extraordinare, care poate că nu erau toate adevărate, dar pe care Clopinet le credea cu sfinţenie, într-atât i se păreau de frumoase. Îl cuprinse astfel dorinţa să călătorească, să meargă pe mare, pe care n-o văzuse niciodată şi despre care, de fapt, nici nu prea ştia prea bine ce este.

Nu era departe, totuşi. Ar fi putut foarte bine ajunge la ea, şchiopătatul nu l-ar fi împiedicat deloc; dar tatălui nu-i păsa de gustul pentru aventură al ciudatului său fecior, iar ţăranii nu prea aveau pe atunci obiceiul să se îndepărteze de gospodăria lor fără să fie nevoie. Fraţii mai mari mergeau prin târguri şi la piaţă atunci când trebuia, şi atât. În acest timp, cei mai mici păzeau sau îngrijeau vacile şi nu venea niciodată rândul lui Clopinet, să se plimbe. Începu să se plictisească şi ajunse visător. Când se ducea cu vitele la păscut, în loc să născocească în joacă tot felul de lucruri, cum ar fi să împletească din nuiele coşuleţe sau să înalţe căsuţe din pământ şi bucăţi de lemn, el rămânea cu privirea pierdută, urmărind norii sau, mai ales, păsările călătoare care-i treceau pe deasupra capului, zburând înspre mare, sau venind dintr-acolo. „Ce fericite sunt”, îşi spunea. „Au aripi şi se duc încotro le pofteşte inima”. Le cunoştea obiceiurile din timpul zborului: ştia cum rândunelele se aşază în formă de săgeată, pentru a străpunge curenţii de aer, cum turturelele zboară în stoluri strânse, cum plutesc păsările de pradă şi cum vrăbiile se înşiră ca pe aţă, la aceeaşi depărtare una de alta. Era vesel când vedea păsările trecând şi încerca să alerge tot atât de repede pe cât

zburau ele. Dar era o oboseală zadarnică: nu făcea zece paşi, pe când ele făceau o leghe şi se pierdeau în zare.

Fie datorită şchiopătatului, fie pentru că nu era prea curajos din fire, Clopinet nu se îndepărta niciodată de casă şi nu făcea nimic pentru a-şi stăpâni teama, dând frâu liber curiozităţii care îl măcina. Într-o bună zi, când unchiul marinar veni a ei, Clopinet îl întrebă dacă nu vrea să îl ducă şi pe el să vadă marea, dacă îi dă voie tata:

— Tu să taci, spuse râzând tatăl Doucy. Nici nu ştii bine să mergi şi ţi-e frică până şi de umbra ta. Nu te lua după el, cumnate, este un fricos şi nu e bun de nimic! Anul trecut a stat ascuns printre fagi o zi întreagă, pentru că a trecut pe lângă el un ţap puţin zbârlit şi a crezut că-i dracul. Nu-l poate vedea fără să smiorcăie pe croitorul care ne face hainele, pentru că este cocoşat. Un câine care mârâie, o vacă uitându-se la el, un măr rostogolit la pământ, îl fac să-şi ia zborul cât ai clipi. Parcă s-ar fi născut cu aripile spaimei atârnându-i de umeri.

— O să-i treacă, o să-i treacă, spuse unchiul Laquille, acesta era numele marinarului. Când eşti copil, îţi cresc aripile groazei. Mai târziu, îţi cresc altele.

Aceste cuvinte, tare îl uimiră pe micuţul Clopinet.

— N-am niciun fel de aripi, tata îşi bate joc de mine. Dar, poate că mi-ar creşte, dacă aş merge pe mare.

— Atunci, zise tatăl Doucy, unchiul tău ar trebui să aibă aripi. Cere-i să ţi le aratei

— Am, la nevoie, răspunse marinarul, cu un aer modest. Sunt însă aripile curajului, pentru a zbura, în caz de primejdie.

Clopinet găsi aceste cuvinte foarte frumoase şi nu le uită niciodată; dar tatăl Doucy reteză trufia cumnatului său, spunându-i:

— Nu zic că nu ai aceste aripi când eşti la datorie. Însă când te întorci acasă, n-ai de ce să mai fii mândru, ţi le retează nevasta!

Tatăl Doucy zicea aşa, pentru că mama Laquille conducea casa cu o mână de fier, în timp ce dimpotrivă, mamei Doucette[2] i se brodea foarte bine numele, ascultându-şi orbeşte bărbatul.

Tocmai de aia, această femeie cumsecade nu cuteza să încurajeze gândurile lui Clopinet, de care tatăl nici nu vroia să audă. Spunea că meseria de marinar este prea grea, pentru un băiat cu un picior mai slab decât celălalt. Spunea, de asemenea, că, deşi sănătos, Clopinet nu va fi

niciodată destul de puternic pentru a săpa pământul. Trebuia să deprindă meşteşugul croitoriei, cu care nu mori niciodată de foame, chiar şi la ţară.

Aşa că, într-una din zilele în care croitorul sosise la ei, după cum avea obiceiul să vină în fiecare an, tatăl Doucy îi spuse:

— *Trage-la-stânga,* prietenul meu — i se spunea astfel croitorului pentru că era stângaci şi cosea cu acul pe dos de cum făceau ceilalţi — nu avem ce să-ţi dăm de lucru anul ăsta; dar iată un micuţ care ar dori foarte mult să înveţe meseria de la tine. Îţi voi plăti ceva pentru ucenicia lui, dacă vei fi înţelegător şi te vei mulţumi cu ce-ţi voi da. Într-un an va putea să te ajute, să fie micul tău servitor şi să-şi câştige, astfel, pâinea.

— Cât te gândeşti să-mi dai? întrebă croitorul, privindu-l pe Clopinet cu coada ochiului, cam dispreţuitor, ca şi cum nu i-ar fi plăcut de la început marfa.

În timp ce ţăranul şi croitorul se târguiau cu glas scăzut, tocmindu-se aprig, Clopinet, zăpăcit cu totul — căci nu-şi dorise niciodată să coasă şi să taie — se silea să se uite fără să-şi piardă cumpătul, la stăpânul căruia erau pe cale să îl vândă. Era un omuleţ ghebos, saşiu şi şchiop. Dacă l-ai fi putut descolăci şi întinde pe o masă, ar fi fost lung; dar era atât de cocârjat şi strâns încât, atunci când mergea, nu era mai înalt decât Clopinet însuşi, care avea doisprezece ani şi nu era nici el prea mare pentru vârsta lui. Trage-la-stânga însă, putea să aibă cam cincizeci de ani; capul său lunguieţ, galben şi chel, semăna cu un castravete uriaş. Era îmbrăcat în fâşii soioase, resturi din stofele croite de el, care ar fi mers la gunoi, dacă nu le-ar fi oprit să-şi acopere trupul cu ele. Ceea ce era cel mai îngrozitor la el erau mâinile şi picioarele, nesfârşit de lungi şi foarte iuţi, căci, cu mâinile lui ca nişte fuse şi cu picioarele lui strâmbe, muncea şi mergea mai repede ca oricare altul. De-abia puteai să te ţii cu privirea după acul lui, atunci când cosea, sau după norul de praf pe care îl ridica atunci când mergea atât de iute, de parcă avea aripi la picioare.

Clopinet îl văzuse de mai multe ori pe Trage-la-stânga şi întotdeauna i se păruse foarte urât. În acea zi însă, îl găsi înspăimântător şi frica pe care o simţise mereu ajunse atât de mare, încât ar fi luat-o la goană, dacă nu s-ar fi gândit la acele aripi ale spaimei despre care, în bătaie de joc, i se spunea că le-ar avea pe umeri.

Când bătură, în cele din urmă, palma, Doucy şi croitorul băură aldămaşul, iar mama Doucy, ştiind ce avea să se întâmple, plecă fără să scoată o vorbă, în cealaltă cameră, pentru a pregăti cele de trebuinţă sărmanului copil, pe care croitorul i-l lua pentru trei ani.

Până în acea clipă, Clopinet nu-şi dăduse seama de ceea ce i se întâmpla. Îl auzise, într-adevăr, o dată sau de două ori, pe tatăl său spunând că se gândea să îl dea să înveţe o meserie manuală, din cauza beteşugului de la picior; dar nu credea că se va întâmpla atât de repede şi împotriva voinţei lui. Nici prin cap nu-i trecea să cuteze să se pună de-a curmezişul poruncii tatălui, pentru că era blând şi supus din fire şi, pentru o clipă, crezu că nu se va decide nimic fără consimţământul lui. Dar, când îşi văzu mama ieşind din cameră şi ocolindu-i privirea, de parcă i-ar fi fost teamă să nu izbucnească în lacrimi în faţa lui, înţelese că asupra lui se abătuse nenorocirea de care se temuse atâta şi se năpusti spre ea, pentru a o implora să îl apere.

Nu avu vreme. Croitorul întinse braţul şi îl înşfacă, aşa cum un păianjen prinde o muscă, apoi aruncându-l în spinare, pe cocoaşă, se ridică spunându-i tatălui Doucy:

— Bine, ne-am înţeles. O vom lăsa pe mamă să plângă în voie. Va plânge mai puţin atunci când nu-l va mai vedea. Are o oră să-i împacheteze hainele; mi le veţi trimite mâine la Dives, unde voi sta trei zile. Aşa, mititelule, stai liniştit şi nu ţipa, altfel, cu foarfecă mea pe care o vezi atârnându-mi la cingătoare, îţi voi tăia limba.

— Poartă-te blând cu el, zise tatăl. Nu are suflet rău şi nu-ţi va ieşi niciodată din cuvânt.

— Bine… bine, reluă croitorul, nu vă faceţi griji, voi face cum cred eu că este mai bine. La drum, la drum! Nu vă mai lăsaţi înduioşaţi, sau renunţ să îl mai iau.

— Lasă-mă cel puţin să îl sărut, spuse tatăl Doucy. Un copil care pleacă…

— Ei, o să ai timp să îl mai vezi; se va întoarce să lucreze cu mine pentru voi. Bună ziua, bună ziua, terminaţi cu scenele de despărţire, isprăviţi cu plânsul, altfel vi-l las aici. Pentru cât aţi dat pentru el, nici nu merită să ţin prea mult să îl păstrez.

Şi, spunând acestea, Trage-la-stânga trecu dincolo de pragul casei şi începu să alerge printre meri, cu Clopinet în spinare. Copilul începu să strige, dar simţea parcă o gheară în gât şi-i clănţăneau dinţii de frică. Nu

pentru că trebuia să se supună era atât de necăjit, ci pentru că nu era lăsat să îşi ia rămas-bun de la părinţi, şi să-i îmbrăţişeze; această cruzime i se părea cu neputinţă de înţeles. Îşi văzu mama alergând la uşă şi întinzându-şi braţele spre el. Reuşi, printre suspine înăbuşite, să strige: „Mamă!”. Ea înainta câţiva paşi, ca şi cum ar fi vrut să-l ia înapoi, dar tatăl o opri şi sărmana femeie se prăbuşi, albă de parcă ar fi fost moartă, în braţele lui François, fiul cel mai mare, care înjura de necaz şi-i arăta croitorului pumnul, cu un aer ameninţător. Trage-la-stânga nu făcu altceva decât să râdă, un râs înspăimântător, ca scrâşnetul unei coase lovindu-se de-o piatră, iuţind pasul, un pas de uriaş, în aşa fel încât nimeni să nu-l mai poată prinde din urmă.

Clopinet, crezând că mama lui murise şi văzând că nimic nu-l mai putea salva, îşi dori, la rândul lui, să moară şi, lăsându-şi capul să-i cadă pe umărul croitorului, îşi pierdu cunoştinţa.

Atunci croitorul, părându-i-se prea greu şi crezându-l adormit, îl aşeză pe măgarul pe care îl lăsase păscând pe câmp, la fel de pitic, de urât şi de şchiop, ca şi stăpânul lui. Îi dădu un picior zdravăn pentru a-l face să meargă şi nu se opri decât trei leghe mai departe, aproape de movilele de nisip.

Acolo, se întinse pentru a trage un pui de somn, fără să se îngrijească dacă micuţul dormea, sau era cumva bolnav. Clopinet, deschizând ochii, se crezu singur şi privi uluit în jurul lui, fără să-şi dea seama unde se află: era un loc ciudat, cum nu mai văzuse niciodată până atunci. Se afla parcă închis într-un strat de iarbă deasă şi aspră, care creştea în tufe mari pe un pământ plin de gropi, înconjurat din toate părţile de creste ascuţite; erau colinele fumurii care se întind, între Villers şi Beuzeval, pe malul mării, ascunzând-o privirilor celui care vine spre ea, de pe uscat. După ce se dezmetici, lui Clopinet îi reveni memoria şi i se strânse inima când îşi aminti cum fusese luat pe sus de croitor. Însă ţâşni în sus de bucurie când se gândi că cel care îl răpise îl lăsase până la urmă în voia sorţii, astfel încât, căutându-şi puţin drumul, se putea întoarce acasă.

Zis şi făcut! Se ridică de îndată şi porni pe cărarea care se deschidea dinaintea lui; dar se opri îngheţat de spaimă, când îl văzu pe Trage-la-stânga întins la doi paşi de el, dormind doar cu un ochi, iar cu celălalt supraveghindu-i toate mişcările. Măgarul păştea puţin mai departe.

Clopinet se culcă imediat la loc, ţinându-şi răsuflarea, deşi inima îi bătea să-i sară din piept. Brusc, auzi un zgomot puternic, de parcă un corb ar fi

croncănit în apropierea lui. Se întoarse şi văzu că meşterul sforăia şi dormea de-a binelea, având un ochi deschis. N-avea ce face, ochiul pleznit nu i se mai închidea; dar asta nu-l oprea însă de la somn. Era obosit, pentru că era deosebit de cald.

Clopinet se târî în genunchi până la el, la fel de înspăimântat de ochiul acela sticlos, care îl privea. Îşi trecu mâna pe dinaintea lui: ochiul nu clipi, ochiul nu vedea. Atunci copilul, tot târâş, ieşi din adâncitura de pământ în care se afla şi se pomeni într-o scobitură şi mai mare. Îşi lepădă ciubotele, lăsându-le acolo pentru a putea alerga mai bine şi, aruncându-se deodată în iarbă, părăsi cărarea, se caţără până la marginea gropii şi începu să coboare la fel de repede ca un iepure, într-o încâlceală de tufe şi de buruieni în care se pierdu curând, acoperit până la creştet. Alergă astfel mult timp. Apoi se opri dându-şi seama că, dacă pornea în căutarea lui, croitorul ar putea vedea ierburile şi frunzele mişcându-se. Se tupilă unde erau tufele mai dese şi rămase nemişcat.

Vicleşugul îi izbuti de minune. Trage-la-stânga, după ce dormi pe săturate, se trezi şi văzu că prada lui o luase la sănătoasa. Observă ciubotele, dar nu găsi de cuviinţă să le culeagă de pe jos. Merse câtva timp pe urma picioarelor desculţe şi îşi văzu apoi de drum rânjind, pentru că poteca ducea spre Dives, unde socotea să îşi petreacă noaptea. „Acest prostănac de copil", se gândi, „îşi închipuie că merge înapoi spre casă; nu ştie că a luat-o în partea cealaltă. Din patru paşi mari, îl voi prinde din urmă."

Şi croitorul, mânându-şi din spate măgarul cu lovituri puternice, se porni să radă pământul cu picioarele lui strâmbe care se mişcau ca două seceri, şi îl purtau la fel de repede ca două aripi. Dar, datorită isteţimii lui Clopinet, cu cât înainta mai repede, cu atât se îndepărta de acesta.

II.

Se lăsase întunericul, când Clopinet se simţi destul de în siguranţă pentru a ieşi din ascunzătoare. Era o seară blândă de primăvară, liniştită şi învăluită în ceaţă. Ciuli urechile înainte de a se mişca şi se sperie groaznic, întrucât se auzi un zgomot ciudat. Îşi închipui că era pasul înfricoşător al croitorului, care făcea să scârţâie nisipul sub el. Şi apoi, cum zgomotul semăna uneori cu acela pe care îl făcea o stofă când o sfâşii, se gândi din nou la croitorul care rupea stofa, înainte de a o tăia cu foarfecă lui

înspăimântătoare. Dar foşnetul reîncepu mereu, fără să crească sau să scadă, fără să se apropie, ori să se îndepărteze. Era marea, izbindu-se undeva jos, de plajă. Clopinet nu cunoştea acest zgomot. Încercă să zărească ceva în beznă, asigurându-se, pe cât putea, că nu se mai afla nimeni în afara lui, pe acele întinderi pustii. Era, pentru el, un loc de nepătruns. De unde se afla, vedea, scoţând capul prin tufişuri, o jumătate de cerc de dune mari, pe care nu putea să le desluşească limpede, părându-i-se a fi un zid uriaş, găurit, care se năruia în gol. Acest gol era marea. Cum nici nu-i recea prin cap că ar putea fi acolo şi nu ştia cum arată, iar ceaţa îi ascundea linia orizontului, nu putea să o deosebească de cer şi se mira văzând sus stelele iar jos, mici luminiţe ciudate. Cum de se găseau la picioarele lui? Cum să înţelegi toate acestea, când nu ai văzut până acum nimic, nici măcar un râu sau un munte? Clopinet merse un pic prin buruienile înalte, fără să îndrăznească să coboare. Îi era frică şi i se făcuse foame.” Trebuie", îşi spuse, „să-mi caut un culcuş, căci mâine vreau să aflu care este drumul spre casă, şi să mă întorc să văd dacă sărmana mea mamă nu a murit”. Acest gând îl făcu să plângă, dar, amintindu-şi că el însuşi fusese ca mort în spinarea croitorului, nădăjdui că mama lui îşi va veni, de asemenea, în simţiri.

Nu cuteza să doarmă în primul loc potrivit ce i-ar fi ieşit în cale, de teamă să nu fie surprins de înfricoşătorul său stăpân, pe care îl credea încă pornit în căutarea lui, pentru că nu se afla prea departe de drumul pe care ar fi putut să-l întâlnească. Coborî aşadar cu multă băgare de seamă, și văzu că era mult mai greu decât îşi închipuise: marginea dunei nu era un zid, peste care s-ar fi putut lăsa să alunece. Era un teren sfărâmicios, crăpat, ţepos ca un arici, cu limbi de pământ deloc solide, care ţi se rupeau în mână, atunci când vroiai să te agăţi de ele. Peste toate, mai întâlneai şi gropi ascunse printre buruieni şi ciulini; te puteai prăbuşi cu uşurinţă într-una din ele. Nu se putu feri de câteva, pline de apă dar, din fericire, nu prea adânci. Noaptea, singurătatea şi viclenia acelui ţinut primejdios, atât de neobişnuit pentru un locuitor al câmpiei, atât de anevoios pentru un şchiop, îi provocară o mare tristeţe şi, încetul cu încetul, o mare spaimă. Renunţă să coboare şi vru să urce înapoi. Era şi mai rău. Dacă partea de jos era uscată de soare şi buruienile dese o ţineau cât de cât în loc, partea de sus era umedă şi alunecoasă, piciorul nu găsea niciun sprijin, bucăţi mari se desprindeau, lăsând să curgă pietre mari care cădeau ca din cer, din loc în

loc. Zdrobit de oboseală, copilul se socoti pierdut: nu ştia dacă, până la urmă, nu vor veni lupii să-l mănânce.

Se prăbuşi descurajat pe un covor de muşchi des care-i ieşi în cale şi încercă să adoarmă, pentru a-şi păcăli foamea. Dar visă că alunecă, apoi ceva care trecu peste el alergând — poate o vulpe, poate un iepure — îl făcu să-şi iasă din minţi de spaimă, luând-o la goană orbeşte, gata să cadă într-una din gropile pline cu apă. Nu mai recunoştea ceea ce văzuse la lumina zilei. Trecea dintr-o adâncitură în alta, închipuindu-şi că, în loc să alerge, zboară pe deasupra pământului. Dădea peste crestele mari ale dunelor, care îl uimiseră atât de mult şi credea că sunt nişte uriaşi care se uită la el, clătinând din cap. Fiecare tufiş întunecat i se părea o fiară la pândă, gata să se năpustească asupra lui. Îi treceau prin cap tot felul de gânduri nebuneşti şi îşi aducea aminte de lucruri pe care le uitase de mult. Unchiul lui, marinarul, spusese odată, de faţă cu el: „Când te dăruieşti spiriduşilor mării, spiriduşii mării nu te mai vor.” Aceste cuvinte, pe care nu le prea înţelegea, îi veneau acum în minte ca o ameninţare. „M-am gândit prea mult la mare”, îşi spunea, „şi iată că pământul mă respinge şi mă urăşte: se sfărâmă şi se despică sub paşii mei, se înalţă în creste care sunt gata să se surpe şi care vor să mă strivească. Sunt pierdut, nu ştiu unde se află marea, care, poate, ar fi bună cu mine; nu ştiu în ce parte se află satul meu şi dacă îmi voi mai vedea vreodată casa. Poate că pământul s-a supărat şi pe părinţii mei şi ei nici nu mai sunt pe lumea asta”.

Cum se gândea aşa, auzi trecându-i pe deasupra capului ceva neobişnuit. Erau o mulţime de voci plângăreţe care păreau să cheme în ajutor; nu erau ţipetele unor păsări, ci glasuri de copilaşi, atât de dulci şi atât de triste, încât disperarea lui Clopinet crescu, şi strigă:

— Pe aici, pe aici, spiriduşi micuţi! Veniţi să plângeţi cu mine sau luaţi-mă să plâng împreună cu voi, căci, cel puţin, sunteţi cu toţii laolaltă pentru a plânge, iar eu sunt singur-singurel.

Vocile subţiri continuară să treacă şi erau atâtea, încât se scurse aproape un sfert de ceas, fără să-i dea nicio atenţie lui Clopinet deşi, încetul cu încetul, glasul lui se contopi cu acea plângere blândă. În cele din urmă se făcură din ce în ce mai rare, ceata cea mare se îndepărta; mai trecură doar câteva glasuri răzleţe, care păreau să fi rămas în urmă şi care strigau cu spaimă să fie aşteptate. Când Clopinet, care alerga mereu fără să se poată ţine după ele, auzi trecând ceea ce socoti a fi ultima voce, se simţi cuprins

de disperare, căci aceşti însoţitori nevăzuţi ai durerii sale îi mai îndulciseră supărarea, iar acum se afla, din nou, îngrozitor de singur. Atunci, strigă:

— Spiriduşi ai nopţii, spiriduşi ai mării! Poate aveţi milă, luaţi-mă cu voi!

Totodată făcu, alergând, un mare efort, ca pentru a-şi desface aripile şi, fie că dorinţa lui arzătoare îl împinse de la spate, fie că toate acestea erau o nălucire datorată febrei şi foamei, simţi că se ridică de la pământ şi că zboară pe urmele spiriduşilor călători. Purtat prin aerul cenuşiu, crezu că desluşeşte limpede nişte mici săgeţi negre, care zburau în faţa lui. Curând însă nu mai văzu nimic, decât o ceaţă densă, şi strigă în zadar să îl aştepte şi pe el. Glasurile înaintau mereu, văicărindu-se toate laolaltă, dar zburând mai repede ca el şi pierzându-se în pâclă. Atunci Clopinet simţi că aripile lui ostenesc, trupul îi devine tot mai greu şi coborî, coborî, fără să se prăbuşească, dar şi fără să se poată opri, până la poalele dunei. De îndată ce atinse pământul, îşi agită braţele şi îşi închipui că erau tot aripi care puteau să pornească din nou, atunci când nu va mai fi obosit. De altfel, nici nu avu răgazul să se frământe prea mult, căci ceea ce vedea îl preocupa atât de mult încât aproape că nici nu se mai gândea la el însuşi.

Noaptea era tot ceţoasă, dar nu atât de întunecată încât să-l împiedice să zărească în jur. Era aşezat pe un nisip foarte fin şi foarte moale, printre nişte rotocoale foarte mari şi foarte albe, despre care crezu la început că sunt meri în floare. Uitându-se mai bine şi atingându-le pe cele ce se aflau lângă el, îşi dădu seama că erau nişte stânci asemănătoare cu acelea pe care le văzuse în vârful dunelor, care alunecaseră, poate, de multă vreme, până pe plajă.

Era o plajă frumoasă pentru că, în acel loc, marea venea în fiecare zi până la picioarele dunei pentru a mătura noroiul, care cădea din acel munte lutos. Nisipul era, de altfel, spălat în mii de locuri de firicele de apă dulce care se strecurau de-a lungul coastei şi se pierdeau fără zgomot şi fără zbucium în apa sărată. Cum fluxul nu năvălise cu totul, Clopinet, deşi auzea vuietul valurilor care se apropiau, vedea doar lunga şi alba fâşie de nisip umed care străpungea o mulţime de forme întunecate, mai mult sau mai puţin masive şi rotunjite. Nu-i mai era frică. Se uita mirat la aceşti uriaşi nemişcaţi: erau ca o ceată de animale mari, aţipite în faţa lui. Vru să le audă mai de aproape şi înainta pe nisip până ce putu atinge una. Era o stâncă asemănătoare celei dinainte. De ce era însă neagră, în timp ce stâncile de pe ţărm erau albe? O

atinse din nou şi dădu peste ceva care aducea cu un ciorchine uriaş de rădăcini negre. Era mort de foame; muşcă din el şi dinţii lui întâlniră nişte scoici destul de tari, dar avea dinţii buni şi le sparse, ajungând la miezul deosebit de gustos. Le deschise, pe loc, cu cuţitul şi îşi potoli foamea, căci erau foarte multe. Tocmai acest înveliş gros de scoici făcea să pară negre pietrele albe căzute, ca şi celelalte, din vârful dunei.

După ce se ospăta pe săturate, se simţi înviorat cu totul, iar mintea i se limpezi. Nu îşi mai aminti să fi avut aripi şi se gândi că se rostogolise de-a lungul dunelor, crezând că zboară pe deasupra norilor.

Atunci se urcă pe una dintre cele mai mari stânci negre şi privi în jur. Văzu din nou clipind acele luminiţe, pe care le observase de sus. Ce puteau fi? îşi aminti că unchiul lui spusese, de aţă cu el, că apa mării strălucea adesea, ca un foc alb în timpul nopţii şi îşi spuse, în cele din urmă, că ceea ce vede, trebuie să fie marea. Era foarte aproape şi înainta spre stânci, dar atât de încet, cu o mişcare atât de regulată şi cu un zgomot atât de uniform, încât copilul nici nu-şi dădu seama că vine domol spre el; rămase liniştit pe stâncă privind-o cum vine şi pleacă, înaintează, se dă napoi, se încreţeşte în valuri mari, se înalţă pentru a se prăbuşi peste o clipă, o ia de la capăt rână ce se revarsă pe plajă cu acel zgomot sec şi proaspăt, care are farmecul său, în nopţile liniştite, şi îndeamnă la somn.

Clopinet nu putu să mai reziste. Erau, poate, ceasurile zece şi niciodată nu stătuse treaz până atât de târziu. Patul său de stânci şi de scoici nu era defel moale, dar oare nu adormi oriunde, când ți se lipesc genele de somn? Câteva clipe, îşi aţinti ochii înceţoşaţi spre acea subţire pânză de apă argintie, care se aşternea moale pe nisip şi înainta chiar în momentul în care valul dădea napoi, luată şi împinsă mai departe, când valurile se întorceau. Nimic nu este mai înspăimântător decât această domoală şi vicleană furişare a apelor mării, în timpul fluxului.

Clopinet văzu limpede că fâşia de nisip din faţa lui se îngusta şi că valuri încă mici începeau să scalde stânca pe care se afla. Erau atât de drăgălaşe cu spuma lor albă şi foarte fină, încât nici nu se sinchisi. Era marea! O vedea, o atingea în sfârşit! Nu era deloc mare, căci, dincolo de cinci sau şase talazuri, nu vedea nimic altceva decât o fâşie neagră, pierdută-n ceaţă. Nu părea să îl ameninţe în vreun fel: ştia, poate, că îşi dorise întotdeauna să trăiască alături de ea. Fără îndoială, era înţelegătoare, căci unchiul marinar vorbea adesea despre ea, ca despre o persoană impunătoare şi respectabilă. Acest gând îl făcu pe Clopinet să-şi aducă aminte că nu o salutase, şi că nu

era deloc frumos din partea lui. Năuc de somn, îşi ridică politicos fesul de lână şi, lăsându-şi capul să-i cadă pe braţul stâng întins pe stâncă, adormi, cu fesul în mâna dreaptă.

III.

După două ore, se trezi totuşi, datorită unui zgomot deosebit. Marea izbea cu atâta putere în stâncă, încât o făcea să se cutremure. Clopinet nici nu mai văzu stânca, ci doar un uriaş tiv de spumă în jurul lui. Fluxul înaintase, iar copilul nu înţelegea nimic din ceea ce i se întâmpla. Vru să scape, întorcându-se pe acolo pe unde venise, dar apa îl înconjurase din toate părţile, şi toate stâncile negre dispăruseră, fără urmă. Valurile urcau până la poalele stâncilor albe şi păreau că vor să urce şi mai mult. Clopinet încercă să-şi bage picioarele în apă, pentru a vedea cât este de adâncă. Nu dădu de fund dar simţi că, dacă pleca de pe stâncă, apa avea să-l ia cu ea. Atunci se socoti pierdut, se gândi la mama lui şi închise ochii, pentru a nu vedea cum moare.

Brusc, auzi deasupra capului vocile subţiri care îl chemaseră pe dună, iar curajul îi reveni. Zburase deja pentru a coborî până acolo; putea foarte bine să zboare din nou, spre a se întoarce. Imită strigătul duhurilor nevăzute şi le auzi plutind deasupra lui, ca şi cum s-ar fi învârtit pe loc, pentru a-l chema şi a-l aştepta. Făcu din nou un mare efort cu braţele, care îl susţinură ca nişte aripi şi se înălţă în văzduh. Dar simţi că nu zboară prea sus, ci că pluteşte deasupra mării, ducându-se, venind, atingând uşor valurile, odihnindu-se pe stâncă, începând din nou să se răsucească în aer, purtat de vânt, pentru ca apoi să înceapă să înoate, încercând în acele clipe o plăcere fără margini. Apa mării i se părea călduţă, se ţinea deasupra valurilor fără nicio greutate, ca şi cum n-ar fi făcut decât asta toată viaţa, după care vru să vadă ce se află în adâncuri. Îşi strânse aripile şi îşi cufundă capul în apă. Marea era toată ca un foc alb, însă nu te ardea. În cele din urmă, îl răzbi oboseala şi, întorcându-se pe stâncă, adormi adânc, legănat de murmurul valurilor şi de glasul blând al spiriduşilor, care continuau să scoată ţipete ascuţite, ca de copii, în văzduh.

Când se trezi, soarele se ridica într-o ceaţă argintie care se risipea în fâşii, lăsând să se zărească linia orizontului. Un vânt proaspăt încreţea marea verde, iar spre răsărit, valurile erau trandafirii, şi mov. Stânca pe care se afla Clopinet era destul de înaltă, iar el putea să vadă cât de uriaşă era marea. Era mai puţin liniştită ca în ajun, dar mult mai departe, aşa încât vru să o

vadă mai de aproape, în plină zi. Alergă pe nisip, încercând să-şi bălăcească picioarele în bălţile mari, rămase de pe urma fluxului şi nu se simţi mulţumit, decât atunci când apa îi ajunse până la genunchi. Strânse o mulţime de scoici de tot felul, toate bune de mâncat, apoi se întoarse la poalele dunei să bea din micile izvoare, cam sălcii, dar mai puţin amare decât apa mării, din care gustase. Era atât de fericit să vadă marea la care visase toată viaţa, încât nici nu se mai gândea s-o ia spre casă. Aproape că uitase tot ceea ce i se întâmplase în ajun. Se învârtea de colo-colo pe ţărm, privind totul, atingând totul, încercând să înţeleagă totul. Văzu nişte bărci trecând în depărtare şi înţelese ce erau, desluşind oamenii care se aflau pe ele, şi pânzele umflate de vânt. Văzu chiar un vapor la orizont şi crezu că era o biserică; dar plutea ca şi bărcile, iar inima îi bătu tare, tare de tot. Era deci un vas, una dintre acele case plutitoare pe care călătorise unchiul lui! Clopinet ar fi vrut să fie pe el, pentru a vedea unde se sfârşeşte marea, dincolo de linia cenuşie care o despărţea de cer.

Nu se mai gândea la croitor, până când frica îl încercă din nou, atunci când văzu în depărtare o persoană mergând pe ţărm şi îndreptându-se spre el; dar se linişti repede când observă că era un om ca toţi oamenii şi chiar i se păru că îl recunoaşte pe fratele lui, François, acela care, în ajun îi arătase pumnul croitorului, căci François îl ura pe croitor şi îl îndrăgea pe micuţul Clopinet.

El era, chiar el, şi Clopinet îi alergă în întâmpinare, aruncându-i-se în braţe.

— De unde vii, de unde ai apărut? strigă François, îmbrăţişându-l. Este de abia şapte dimineaţa; nu vii dinspre Dives. Unde ai stat toată noaptea?

— Acolo, pe piatra aia neagră, spuse Clopinet.

— Cum, pe Vaca Grasă?

— Nu este o vacă, dragul meu François, este o piatră cât se poate de adevărată.

— Ei! ştiu eu bine! Tu nu ştii că pietrele astea se cheamă Vacile Negre? Dar, în timpul fluxului, unde erai?

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Marea care urcă până aici, până la pietrele astea cărora li se spune Vacile Albe?

— Ah, da, am văzut asta, dar spiriduşii mării m-au scăpat de la înec.

— Nu trebuie să spui prostii, Clopinet! Nu sunt spiriduşi pe mare! Pe pământ, nu ştiu…

— Că sunt pe pământ sau pe mare, răspunse cu vioiciune Clopinet, îţi spun că mi-au venit în ajutor.

— I-ai văzut?

— Nu, i-am auzit. În sfârşit, iată-mă, şi chiar am dormit cât se poate de bine în mijlocul apei.

— Atunci, poţi spune că ai avut mare noroc! Ştiu bine că această Vacă Grasă de colo, fiind cea mai înaltă, este singura pe care fluxul nu o acoperă cu totul, atunci când marea este liniştită. Dar, dacă ar fi suflat cât de puţin vântul, ar fi fost acoperită cu totul şi s-ar fi isprăvit cu tine, sărmanul meu micuţ.

— Hai, hai, ştiu foarte bine să înot, să mă scufund, să zbor pe deasupra valurilor, este foarte plăcut.

— Lasă, lasă! Spui prostii. Hainele tale nu sunt ude. Ţi-a fost teamă, ţi-a fost foame şi frig; totuşi, nu pari bolnav. Mănâncă din pâinea asta şi bea o înghiţitură zdravănă de cidru din ploscă, după care îmi vei povesti cuminte cum ai scăpat de acel câine de croitor, căci văd bine că ai scăpat din ghearele lui.

Clopinet îi povesti tot ceea ce se întâmplase.

— Ei bine, răspunse François, sunt foarte bucuros că nu a avut vreme să te facă să suferi, căci este un om rău şi ştiu că mulţi dintre ucenicii lui au murit, din cauza bătăilor şi a foamei. Tatăl nostru nu vrea să creadă ceea ce îi spun şi a convins-o pe mama că aveam ceva cu omul acela şi că nu spuneam adevărul. Ştii bine că se teme de tata şi că vrea tot ceea ce vrea şi el. A plâns mult ieri şi nu a pus nimic în gură; dar în dimineaţa asta l-a ascultat şi amândoi îşi închipuie că şi ţie ţi-a trecut supărarea, ca şi lor, că deja te-ai obişnuit cu noul tău stăpân. Nu este niciun mijloc să-i faci să gândească altfel şi, dacă te întorci acasă, poţi fi sigur că tata te va pedepsi şi te va duce el însuşi la Dives, unde croitorul, care nu rămâne pe loc nicăieri, urmează, după câte se spune, să petreacă două zile. Mama nu va putea să te apere, nu va face altceva decât să plângă.

Dacă crezi ce-ţi spun, vei merge să îl cauţi pe unchiul Laquille, care locuieşte la Trouville. Îi vei spune să te facă mus pentru a putea ajunge marinar şi vei fi fericit, pentru că este dorinţa ta.

— Dar nu mă vor primi la marină, răspunse Clopinet abătut. Tata a spus-o: un şchiop nu este bărbat adevărat, nu poate ajunge decât croitor.

— Nu eşti chiar aşa de şchiop, ai alergat toată noaptea fără ciubote prin locurile astea primejdioase. Ai păţit ceva?

— Nici vorbă, spuse Clopinet, doar că piciorul drept mi-a obosit mai tare decât cel stâng.

— Este un fleac, nici nu merită să vorbeşti despre asta. Spune, ce vrei să faci? Dacă tata ar fi aici, mi-ar porunci să te duc înapoi la croitor şi aş face-o fără nicio tragere de inimă, căci ştiu ce te aşteaptă la el. Nu se află însă aici, aşa că te voi conduce la Trouville. Nu este departe, până diseară am timp să ajung acasă.

— Să mergem la Trouville, strigă Clopinet. Ah! Dragul meu François, tu îmi salvezi viaţa! Pentru că mama nu este bolnavă de supărare, pentru că tata nu este necăjit nici cât negru sub unghie, nu cer decât să merg pe mare, care îmi vrea binele şi care nu a fost deloc răutăcioasă cu mine.

Ajunseră la Trouville după trei ceasuri. Era în acea vreme un biet sat de pescari, unde unchiul Laquille locuia chiar pe plajă, având o căsuţă, o barcă, o nevastă şi şapte copii. Îl primi cu braţele deschise pe Clopinet, încuviinţă din plin hotărârea lui de a nu se coborî până la nedemna meserie de croitor, ascultă cu admiraţie povestea nopţii pe care acesta o petrecuse cocoţat pe Vaca Grasă şi se jură pe toţi sfinţii de pe pământ şi de pe mare că acest copil era hărăzit celor mai grozave aventuri. Făgădui să se ocupe încă de a doua zi de primirea sa, fie în marina comercială, fie în aceea de stat.

— Poţi, îi spuse lui François, să te întorci liniştit la părinţii tăi şi, cum ştiu că tatăl Doucy este cam tare de cap, ai face bine să îl laşi să creadă că micuţul este la stăpânul lui. Îl cunosc pe acest cap-pătrat de croitor: este o lichea caraghioasă, zgârcită, crudă cu cei slabi şi linguşitoare cu cei puternici. Mărturisesc că m-aş simţi umilit să am un nepot crescut într-o asemenea murdărie. Du-te, François, şi fii pe pace, mă voi ocupa eu de tot. Iată un băiat care va fi o mândrie pentru familia lui. Lasă-i să creadă că se află la Dives. Vor trece, poate, două-trei luni, până când Trage-la-stânga se va întoarce la voi. Când tatăl tău va afla că micuţul a şters-o, va fi timpul să-i spunem că este pe mare şi că este bătut doar de mâini nobile — mâini de bărbat, mâini de marinar! Ruşinea cea mai mare este să fii chelfănit de un cocoşat.

François găsi toate acestea foarte adevărate şi Clopinet de asemenea. Gândul că ar putea fi pedepsit fără să fie vinovat nu intra în calculele lui.

Doar croitorul era în stare să-l cotonogească fără nicio pricină. François se pregăti, deci, să se întoarcă, urmând să facă totul aşa cum fusese pus la cale. Plecând, îi dădu fratelui său o legătură de boarfe pe care mama Doucette le cârpise cu grijă, încălţări noi şi câţiva gologani, la care adăugă din buzunarul său două monede mari şi ceva mărunţiş, astfel încât Clopinet să nu fie nevoit să cheltuiască din banii săi, decât în împrejurări deosebite. Îl sărută pe amândoi obrajii şi îl sfătui să se poarte cum se cuvine.

Unchiul Laquille era un om deosebit, foarte înflăcărat, chiar puţin cam zăpăcit, blând ca o persoană care a suferit mult şi a avut multe necazuri, pe care le-a îndurat cu răbdare. Călătorise şi ştia o mulţime de lucruri, dar le înfrumuseţa, le urâţea sau le făcea să devină ciudate în amintirile lui şi, mai ales când întrecea măsura cu cidrul, niciodată nu izbutea să le povestească aşa cum fuseseră cu adevărat. Clopinet îl asculta cu lăcomie şi îi punea o mulţime de întrebări. La ora mesei apăru doamna Laquille, iar Clopinet îi fu prezentat. Era o femeie lungă şi uscată, îmbrăcată într-o fustă veche şi murdară, având pe cap un fes de bumbac, aşa cum se purta la ţară; avea mai mult păr pe faţă decât soţul ei şi nu părea deloc obişnuită să i se supună. Nu-i făcu o primire prea călduroasă lui Clopinet şi Laquille se văzu nevoit să îi spună repede că nu va sta prea mult la ei; îi puse în faţă farfuria cu supă, pufnind şi observând în glumă că avea o poftă de mâncare precum o balenă.

A doua zi, Laquille făcu ceea ce făgăduise. Îl duse pe Clopinet la mai mulţi stăpâni de bărci, care, văzându-l şchiop, nici nu vrură să audă de el. La fel se întâmplă şi când îl prezentă celor însărcinaţi să recruteze pentru Marina Regală. Sărmanul Clopinet se întoarse cât se poate de umilit la locuinţa unchiului său şi acesta se văzu silit să-i mărturisească nevestei sale că nu făcuseră nimic, pentru că micuţul avea un picior mai slab şi pentru că, nefiind crescut pe malul mării, nu dădea dovadă de aerul îndrăzneţ şi sprinteneala care se cer unui marinar.

— Ştiam eu, răspunse doamna Laquille. Nu este bun la nimic, nici măcar să faci din el un ţărănoi greoi. Ai făcut o mare greşeală aducându-l pe capul nostru, faci numai prostii când nu sunt cu tine. Trebuie să-l duci la croitor sau la părinţii lui. Am destui copii şi aşa, nu-mi mai trebuie încă unul în casă.

— Răbdare, nevastă! răspunse Laquille. S-ar putea să-l vrea cineva, ca să meargă cu el la pescuitul de moruni.

Doamna Laquille dădu din umeri. Satul gemea de copii deja învăţaţi să pescuiască şi nimeni nu avea nevoie de unul care habar nu avea de nimic. Laquille se încăpăţâna să încerce, dar, într-adevăr, nimeni nu se arătă interesat de Clopinet. Toată lumea avea mai mulţi copii, decât de lucru pentru ei. Doamna Laquille spuse că, în ceea ce o priveşte, avea mult prea mulţi şi nu înţelegea de ce trebuie să hrănească încă unul. Laquille îi ceru să mai aibă răbdare doar câteva zile şi îl duse pe Clopinet la pescuit. Copilul se bucură foarte mult şi-şi uită toate necazurile, simţindu-se legănat în sfârşit de acea întindere uriaşă de apă, pe care o îndrăgea atât.

— Este, totuşi, un băiat solid, spuse tatăl Laquille la întoarcere; nu-i este teamă de nimic, nu suferă de rău de mare şi chiar se ţine zdravăn pe picioare, ca un adevărat marinar. Dacă aş putea să-l păstrez, aş putea scoate ceva din el.

Doamna Laquille nu îi răspunse. Când veni însă noaptea şi toţi copii fură trimişi la culcare, Clopinet, care nu putea să adoarmă, pentru că neliniştea îl ţinea treaz, o auzi’pe femeia cu fes de bumbac spunându-i bărbatului ei:

— Uite ce, destul! Croitorul trebuie să treacă pe aici mâine dimineaţă, în drum spre Honfleur, de unde-şi ia de obicei materialele de trebuinţă. Vreau să-i înapoiezi ucenicul, va şti el să-l pună la punct. Nu este o metodă mai bună să-i bagi unui copil minţile în cap, decât să-l biciuieşti la sânge.

Laquille lăsă capul în jos, suspină şi nu scoase o vorbă. Clopinet îşi dădu seama că soarta îi era hotărâtă şi că, la fel ca şi mama lui, nici unchiul nu-l va apăra de croitor. Atunci, vrând cu orice preţ să scape, aşteptă să adoarmă toată lumea şi se ridică încetişor. Se îmbrăcă şi îşi luă legătura care îi ţinea loc de pernă, se convinse că banii erau în buzunar, apoi se pregăti să coboare din pat. Era un pat tare ciudat, trebuie să vă spun. Cum toţi copiii Laquille erau culcaţi împreună cu părinţii, înghesuindu-se în singurele două culcuşuri care se aflau în casă, aşternuseră pentru Clopinet un mănunchi de alge într-o cămăruţă de sub acoperiş, la care ajungeai urcând pe o scară. Întinse deci piciorul pe întuneric, pentru a dibui scara; dar nu dădu peste ea şi-şi aminti că doamna Laquille o luase pentru a se căţăra în pod, care era în faţă, la celălalt capăt al camerei. Clopinet ridică o mică zdreanţă care folosea drept perdea pentru fereastra cămăruţei sale şi văzu că era o noapte luminoasă. Avu timp, de asemenea, să-şi dea seama că nu putea ajunge la scară şi că nu era cu putinţă să sari de la o asemenea înălţime, fără să îţi frângi gâtul.

Lucru ciudat, nu se gândi deloc la aripile sale. Fiindcă fratele lui îşi bătuse joc de el în legătură cu asta, nu mai îndrăznise să vorbească despre ele nimănui şi îşi spunea că, poate, visase. Totuşi, trebuia să plece înainte de a se face ziuă. Deschise ferestruica şi se convinse că se putea strecura prin ea. Scoţând însă capul afară, văzu că era mult prea sus pentru a putea sări de acolo. Marea era încă departe. Seara, în ajun, îşi dăduse seama că fluxul ajungea până la stâlpii pe care era aşezată casa; dar, când va veni până acolo. Clopinet nu ştia să numere prea bine, pentru a putea face o socoteală exactă.

„Totuşi, dacă marea ar veni să mă caute", îşi spuse, „… aş sări în valuri. Nu îmi este teamă de ea, e atât de bună cu mine."

Trecuse mult timp de când se gândea astfel, ţinându-şi mereu legăturica, uneori aţipind fără voia lui, uneori visând că era pe barca unchiului său, când o pală de vânt deschise ferestruica pe care nu o închisese bine. Se trezi brusc, auzind cum trec glasurile de copii ale spiritelor nopţii. De această dată, înţelegea cântecul lor.

„Vino, vino pe mare", spuneau. „Haide, nu mai dormi, desfă-ţi aripile şi vino cu noi pe mare, pe mare!".

Clopinet simţi cum îi bate inima şi i se desfac aripile. Sări pe pervaz, iar de acolo pe un stâlp vechi de lângă casă, pe care se cocoţau porumbeii; apoi se lăsă să lunece în jos, sau să zboare, cum se gândea el, şi se pomeni pe mare, în barca unchiului.

Era bine ancorată, cu lanţ şi lacăt. Nu te puteai folosi de ea; dar apa nu făcea decât să atingă ţărmul, nu era adâncă, iar Clopinet, fie că înota ca o pasăre, fie că era dus de vânt, ajunse fără să se ude într-un loc întins, plin de nisip şi de stuf, foarte uscat, unde nu era deloc înţelept să încerci să mergi repede. De altfel, era ora somnului şi Clopinet rămăsese treaz mai mult decât îi stătea în puteri. Se culcă pe nisipul fin şi cald şi nu se trezi decât la răsăritul soarelui, odihnit şi fericit că se află în libertate. Bucuria îi dispăru brusc, când descoperi că se înşelase, crezând că zboară şi merge spre Honfleur. Dimpotrivă, acum recunoştea locurile pe unde trecuse cu o zi înainte cu fratele lui: se întorsese de unde plecase. Pe aici urma să vină croitorul la Dives, risca să dea nas în nas cu el. Să se ducă înapoi la Trouville era la fel de periculos. Avea să fie văzut, iar duşmanul va fi pus pe urmele lui.

Se hotărî să continue să meargă de-a lungul dunelor, ţinându-se departe de drumul bătut care străbătea nisipurile, furişându-se la adăpostul ţărmului. Unchiul îi destăinuise că meşterul nu putea suferi marea; îi era frică de ea şi spunea că nu putuse niciodată să se urce într-o barcă fără să i se facă atât de rău, încât să simtă că este gata să moară. Doar simpla vedere a valurilor îi făcea greaţă şi, când trecea de-a lungul coastei, se păzea cu străşnicie să nu ajungă pe plajă, ocolind-o cu grijă, de departe.

Clopinet ajunse astfel la Villers, unde, după ce se uită bine în jurul lui, cumpără iute o pâine mare şi îşi reluă de îndată drumul de-a lungul dunelor, până la Vacile Negre, trezindu-se iarăşi singur în pustiul pe care acum îl ştia atât de bine, cuprins de o plăcere aparte, de parcă s-ar fi întors la casa şi grădina lui.

Totuşi, nu mai dorea să revină la părinţi. Ceea ce îi spusese fratele lui îi retezase orice speranţă de a-şi înduioşa tatăl şi de a găsi ocrotire din partea mamei Doucette. Mancă, lăsându-şi privirile să rătăcească pe coastă; în puţinele zile cât stătuse în preajma unchiului, desprinse câte ceva din tainele ţinutului. Ziua era limpede, văzu cât de departe erau gurile Senei; pentru a ajunge la Honfleur trebuia să străbată ţinuturi întinse şi descoperite. Dunele în care se găsea erau singurele locuri din vecinătate în care putea să se ascundă, să se adăpostească şi să trăiască singur. Sărmanului copil îi era frică de toată lumea: doamna Laquille nu-l făcuse deloc să se împace cu specia umană. De altfel, era cât se poate de obişnuit cu singurătatea, el, care încă nu făcuse altceva în viaţă, decât să păzească vitele într-un loc prin care nu trecea nimeni, niciodată. În sfârşit, de când începuse să se înţeleagă cu spiriduşii, nu-i mai era deloc teamă de viaţa în sălbăticie.

După ce cugetă astfel, se hotărî să străbată duna şi să se stabilească aici, o dată pentru totdeauna. Pentru totdeauna! îmi veţi spune că nu era cu putinţă, că avea să vină iarna, că cei câţiva gologani ai lui Clopinet se vor topi repede. Apoi, chiar dacă ai fi avut o grămadă de bani, cum să faci să mănânci şi să te îmbraci într-un pustiu unde cresc doar buruieni pe care nici vitele nu le vor? Era, într-adevăr, marea, erau scoicile, dar te cam saturi, mai ales când nu poţi bea decât o apă nu tocmai bună. Vă voi spune că, la doisprezece ani, Clopinet nu era un copil la fel ca toţi copiii, care să ştie să scrie şi să citească. Nu ştia nimic, nu putea chibzui dinainte un lucru, nu gândise niciodată adânc, poate că nici nu era obişnuit să gândească. Mama se gândise întotdeauna la toate pentru el şi, în ciuda voinţei lui, îşi închipuia că este mereu lângă el, la doi paşi, gata să-i aducă supa, sau să-l bage în pat.

Doar în unele clipe îşi aducea aminte că este singur pentru totdeauna; dar, tot repetând acest cuvânt, îşi dădu seama că nu îl înţelegea deloc şi că viitorul nu însemna nimic pentru el, în afara unui singur lucru: să scape de croitor.

Se afundă în hăţişurile dunei. În preajma Vacilor Negre era o stâncă mai înaltă de o sută de metri şi cu vârful retezat, foarte frumoasă, foarte întunecată, împestriţată în părţi cu roşu, gri şi negru-măsliniu. Pe acolo ar fi vrut să-şi facă un cuib, dar i se părea cu neputinţă să treacă. Cine ştie dacă nu exista, totuşi, o trecere. Fratele François îi spusese că nu trebuie să doarmă pe Vacile Negre, şi-i făgăduise că nu o va mai face. Şi apoi, ziua devenea un pic temător şi nu mai credea aşa de mult în ceea ce văzuse noaptea. Se caţără, deci, prin locurile mai domoale ale dunei şi le socoti mai puţin înspăimântătoare şi mai puţin dificile decât crezuse. Curând, cunoscu toate porţiunile sigure şi află cum puteai străbate fără niciun pericol toate surpăturile, mergând pe acolo pe unde creşteau anumite plante. Află, de asemenea, care erau locurile înşelătoare. În cele din urmă, pătrunse în adâncurile dunei şi văzu că anumite crăpături erau acoperite cu iarbă şi că putea trece peste ele fără să alunece, sau să se afunde prea mult. După ce hoinări multă vreme, foarte multă vreme la întâmplare, lângă aceste guri de apă, ajunse într-o porţiune stâncoasă şi văzu în faţa lui un fel de grotă. Intră şi observă că era un fel de căsuţă scobită acolo, pentru a locui în ea. Era şi o bancă de piatră şi un loc început, care arăta de parcă s-ar fi făcut focul; dar trecuse mult timp de când nu mai trăise nimeni acolo, căci iarba fină care împrejmuia intrarea părea neatinsă. Erau chiar mărăcini mari, care atârnau în faţa deschizăturii şi pe care nimeni nu-şi mai dăduse osteneala să-i taie.

Clopinet luă în stăpânire acest schit, părăsit de mulţi ani, datorită surpărilor de pământ din jur. Îşi puse înăuntru legăturica şi tăie nişte iarbă uscată, pentru a-şi aşterne un culcuş pe banca de piatră.

„Acum”, îşi spuse, „nici croitorul, nici mătuşa Laquille nu mă vor găsi, în vecii vecilor. Sunt cât se poate de bine şi, dacă aş avea şi una din vacile noastre să-mi ţină de urât, nu m-aş plictisi defel”.

Tânjea după vacile lui pe care, totuşi, nu le îndrăgise niciodată prea mult, şi se simţea cuprins de tristeţe. Se hotărî să se culce, căci avea destulă pâine pentru două zile şi îşi jurase să nu se arate atâta timp cât croitorul putea fi prin împrejurimi. Dormi mult şi, odată cu venirea serii, se trezi sătul de atâta somn. Înconjurat de întuneric, străbătu ceea ce i-ar li plăcut să numească grădina lui, pentru că locul era plin cu flori. Era, totuşi, o grădină

cam ciudată: un fel de groapă de verdeaţă între două maluri drepte, care nu lăsau să se vadă decât un pic de cer. Erai ca într-o gaură, dar la această gaură, aşezată foarte sus pe dună, nu ducea niciun drum pentru a coborî sau a urca, iar Clopinet, neamintindu-şi prea bine cum nimerise acolo, se întrebă dacă va găsi calea de ieşire.

Cum era destul de liniştit şi nu mai suferea nici de foame, nici de frig, încercă pentru prima oară să-şi adune minţile şi să chibzuiască la ce are de făcut în viitor. Întotdeauna începi să te gândeşti la soarta ta când îţi ajunge cuţitul la os. Îşi spuse că, de vreme ce locuise cineva aici înaintea lui, însemna că era cu putinţă să te orientezi prin împrejurimi. Îşi zise, de asemenea, că trebuie să se fi aflat aproape de mare, pentru că străbătuse în adâncime duna, ţinându-se departe de drumul care trecea prin mijlocul ei, acelaşi drum pe care scăpase de croitor. Atunci, de ce nu o zărea? Albia în care se afla el se răsucea puţin la dreapta, iar la stânga se afla un soi de drumeag natural. Îl urmă şi ajunse curând la un fel de zid scund, construit, fără îndoială, de mâna omului şi străbătut de o deschizătură, prin care privi. Atunci, văzu marea la o sută şi ceva de metri sub el, şi luna care se înălţa, înconjurată de nori negri şi groşi. Se simţi fericit să poată privi oricând avea chef marea pe care o îndrăgea atât, a cărei voce o auzea făgăduindu-i să-l legene cu şi mai multă duioşie decât o făcuse în preajma Vacii Grase. Cercetă în amănunţime peretele din afară al falezei, căci, în acest loc, duna era destul de trainică pentru a fi o adevărată faleză, dreaptă şi abruptă. Acela care locuise acolo înaintea lui avusese deci, la rândul lui, motive bine întemeiate pentru a se ascunde, întrucât îşi găsise un loc al lui, într-un spaţiu atât de povârnit şi de sălbatic.

Atunci, Clopinet vru să vadă celălalt capăt al albiei în care se afla ca şi închis şi, întorcându-se pe urmele lui, o porni într-acolo; dar trebui să se lase repede păgubaş, ajungând în faţa unei gropi adânci şi a unei stânci drepte, ca un zid. În cele din urmă, încercă la lumina lunii, care nu strălucea prea tare, să dibuiască locul prin care pătrunsese în această ascunzătoare.. O porni mai mult pe bâjbâite, prin tot felul de gropi înfundate, înconjurate de surpături atât de primejdioase, încât îi pieri pofta să mai cotrobăiască prin ele, aşa că îşi făgădui să-şi continue cercetările la lumina zilei. Luna era din ce în ce mai înceţoşată, dar puţinul cer pe care-l mai zărea deasupra capului, era încă limpede; profită de aceasta pentru a intra în grota care era acum a lui, căci grădina sălbatică nu era deloc netedă şi uşor de străbătut. Nu avea somn; se plictisi curând, pentru că nu putea vedea nimic, şi îl cuprinse

tristeţea. Nădăjduia că micuţii spiriduşi vor veni să-i ţină de urât; auzi însă doar mugetul furtunii care se apropia, acoperindu-l pe acela al mării. Atunci adormi, dar avu un somn uşor şi adesea întrerupt.

Nu visase niciodată, atât de bine dormea de obicei, sau, dacă visase, nu-şi dăduse niciodată seama, atunci când se trezea. În noaptea aceea visă mult; se vedea din nou rătăcind printre dune fără să poată ieşi la liman, şi se pomenea apoi dus în satul lui, acasă, apoi îl auzea pe tatăl său care îşi număra banii, repetând mereu, acelaşi număr: *optsprezece, optsprezece, optsprezece.* Erau cele optsprezece livre care fuseseră făgăduite croitorului pentru primul an de ucenicie, iar croitorul vrusese douăzeci. Tatăl Doucy se încăpăţânase şi repetase optsprezece, până căzuseră la învoială cu această sumă. Clopinet crezu atunci că simte înspăimântătorul braţ lung şi răsucit al croitorului abătându-se asupra lui. Ţipă ca din gură de şarpe şi se trezi. Unde se afla? în grotă era beznă ca într-un cuptor. Îşi aminti şi se linişti dar, pe moment nu mai ştiu ce să creadă, căci auzi desluşit, de această dată treaz de-a binelea, o voce care răsuna la doi paşi de el şi care repeta: optsprezece, optsprezece, optsprezece.

Clopinet îşi simţi trupul scăldat într-o sudoare rece; nu era vocea puternică şi răstită a tatălui său, era o voce piţigăiată şi spartă, asemănătoare cu aceea a croitorului în clipa în care spusese: optsprezece, optsprezece… ei, fie optsprezece! Era aşadar acolo! Descoperise ascunzişul ucenicului său! Urma să îl ia pe sus? Pierdut, Clopinet sări din patul lui de stânci. Ceva se învârtea cu zgomot în jurul lui pentru a ieşi, în cele din urmă, din grotă, repetând cu o voce acră, care se pierdu în depărtare: optsprezece, optsprezece…!

Croitorul ajunsese aşadar aici, poate pentru a se adăposti de furtună; nu-l zărise pe Clopinet, care dormea şi, când acesta se trezise, i se făcuse teamă, pentru că o luase la sănătoasa. La acest gând, că meşterul era laş, poate mai laş decât el, Clopinet deveni, în chip ciudat, mai plin de curaj. Se culcă ţinând bastonul lângă el, hotărât să dea tare, dacă duşmanul avea să mai apară.

După ce mai moţăi o bucată de vreme, se trezi din nou; furtuna trecuse şi iarba strălucea în bătaia lunii, la intrarea în grotă. Plouase, iar frunzişul care spânzura în faţa deschizăturii strălucea, ca un pumn de diamante verzi. Atunci, spre marea lui uimire, Clopinet auzi în liniştea nopţii mugete de taur, behăit de capre şi lătrat de câini, la mică depărtare. Ciuli urechile şi sunetele se repetară atât de des încât, dacă închidea ochii, ar fi putut jura că

era acasă, înconjurat de animalele lui. Se afla totuşi în grotă, în inima pustietăţii; cum s-ar fi putut găsi o aşezare, cu turmele ei, atât de aproape de el?

La început, aceste zgomote îi plăcură, îi îndulceau suferinţa singurătăţii; dar *optsprezece* se făcu din nou auzit, repetat la nesfârşit de mai multe voci, care veneau din mai multe părţi, deodată: s-ar fi spus că o ceată de croitori risipită pe crestele dunei îl ameninţă şi îşi bate joc de el. Clopinet nu mai reuşi să adoarmă; aşteptă fără să mişte venirea zilei şi nu mai auzi nimic. Ieşi din grotă, privi împrejur şi nu văzu pe nimeni. Doar că erau o mulţime de păsări de mare şi de baltă care dormiseră pe înălţimile dunei, iar acum treceau pe deasupra lui. Văzu *nagâţi,* cu pene de smarald, care se învârteau în aer făcând tumbe graţioase, mai multe specii de *fluierar cu coada neagră* şi un *buhai de baltă* mare care trecea plin de tristeţe, cu capul strâns între pene şi cu labele întinse. Nu cunoştea aceste păsări după numele lor, nu le văzuse niciodată de aproape, pentru că lângă satul lui nu se aflau nici lacuri, nici bălţi, iar păsările călătoare nu se abăteau pe acolo. Îi făcu plăcere să le privească, dar toate acestea nu-i ofereau nicio explicaţie în legătură cu zgomotele care îi stârniseră uimirea. Aşa că se hotărî să afle dacă exista vreo aşezare omenească prin apropiere.

Pentru asta trebui să iasă din gaura lui de şoarece. În plină zi, nimic nu era mai uşor, cu toate că locul de trecere era strâmt şi plin de tufe ţepoase. Îl cercetă bine şi, sigur că de acum încolo nu se va mai înşela în privinţa drumului, nici măcar noaptea, urcă pe o înălţime de unde putea vedea ca-n palmă tot ţinutul din jur. Cât de departe răzbătea cu privirea, văzu doar întinderi pustii, şi nici cea mai mică urmă de aşezare omenească sau de câmpuri cultivate.

Îşi închipui atunci că diavolii nopţii îşi puseseră în gând să-l înspăimânte. Fratele lui, François, îi spusese: „N-aş spune să existe spiriduşi de mare pe pământ!”. Iar părinţii lui credeau în tot soiul de drăcuşori, buni sau răi, care făceau ca vitele lor să fie sănătoase ori bolnave. Clopinet nu se putea lăuda că ştie mai mult decât ei în această privinţă. Nu avusese de-a face niciodată cu niciun fel de duhuri, până când petrecuse prima noapte sub cerul liber; dar, din acea clipă, credea în spiriduşii mării. Putea deci să creadă şi în cei de pe pământ şi se simţi cuprins de nelinişte, pentru că îi socotea porniţi împotriva lui. Poate că vroiau să îl împiedice să rămână pe faleză, poate că meşterul era un vrăjitor şi avea puterea să vină noaptea la el, prefăcut în spiriduş, pentru a-l hărţui. Toate acestea erau tot mai încâlcite în mintea lui;

la urma urmei, fantoma care spunea *optsprezece* o luase la sănătoasa din faţa lui, iar altele nu cutezaseră să mai apară. Se mulţumiseră să imite glasurile animalelor, poate pentru a-l face să iasă din ascunziş şi să rătăcească în noapte. Altă dată, îşi spuse, pot să spună ce vor: nu mă voi mişca din loc şi nu mă voi pierde în hăţişurile dunei. Acum am învăţat să mă orientez şi, dacă drăcuşorii vor pătrunde în grotă, o să le trag o mamă de bătaie, de-or să mă pomenească! Unchiul mi-a zis-o: îmi vor creşte aripile curajului.

IV.

Porni să caute apă de băut. Apa nu lipsea, ţâşnea din toate părţile. Îşi dădu seama că, pe măsură ce urca, apa era tot mai dulce; totuşi, avea un gust de pământ, care nu era deloc plăcut. În cele din urmă, descoperi un firişor care ieşea din locul stâncos, mirosind a tei sălbatic; această apă bună cădea însă picătură cu picătură, ca şi cum ar fi vrut să te rogi de ea, şi i-ar fi trebuit un vas pentru a o strânge. Văzu în mai multe locuri stridii de stâncă mari, care se prinseră în pământul sfărâmicios: aproape toate erau sparte; marea urcase odinioară şi le rostogolise până acolo. Căutând mai bine, găsi mai multe întregi şi foarte largi. Le prinse cu îndemânare una de alta, aşezându-le în calea firului de apă, în aşa fel încât să se umple toate, asigurându-i o provizie mereu la îndemână şi mereu proaspătă. Aşteptă şi îşi luă una plină ochi, pentru a dejuna în grădină. Avea doar pâine uscată, dar nu era în obiceiul lui să mănânce numai prăjituri, şi ştia foarte bine să se lipsească de ele.

Ziua nu i se păru deloc lungă. Era o vreme minunată şi se distra să privească plantele care creşteau pe iarba lui şi care nu semănau cu cele de la câmpie. Erau unele foarte urâte, pline de spini, dar le trecu cu vederea; erau ca nişte străji menite să îl apere de vizitele supărătoare. Altele erau deosebit de drăguţe, îi plăcură mult şi avu grijă să nu se aşeze sau să nu calce cumva peste ele, căci înveseleau împrejurimile refugiului său, şi s-ar fi simţit vinovat dacă le-ar fi distrus.

În acea zi, privi pe săturate marea prin deschizătura din zidul de pe faleză, pe care o numi fereastra lui. O găsi mai frumoasă ca niciodată. Se uită la ambarcaţiunile de felurite mărimi care pluteau în depărtare: niciuna nu se apropia de Vacile Negre. Locul era socotit primejdios! Astăzi vin din toate părţile să culeagă scoici. Pe atunci coasta era pustie, nu vedeai un suflet de om. Această singurătate deplină îl făcu să prindă curaj. Spre seară,

merse să culeagă scoici de pe ţărm, pentru a avea ce mânca, apoi încercă să vadă dacă fereastra lui putea fi mărită din afară. Era cu neputinţă: era prea sus şi prea mică; zidul era prea bine ascuns de vegetaţie. Nu putu să îl desluşească. În noaptea aceea, dormi dus. Mersese atât de mult, se căţărase peste tot pentru a cunoaşte toate ascunzişurile deşertului, încât nu mai simţi nevoia să mai fie legănat. Dacă drăcușorii se distrară să strige şi să vorbească tot ca în ajun, nu îi auzi de fel.

În cea de-a treia zi, cercetă partea de jos a dunei pentru a putea găsi o altă ascunzătoare sigură, dacă ar fi fost, cumva, luat prin surprindere. Găsi pe plajă zece în loc de una şi, având în acest fel spatele asigurat, se simţi liber, ca un mic animal sălbatic care îşi cunoaşte locul de plimbare şi vizuina. Se gândi, de asemenea, să-şi facă o provizie mai mare de scoici, pentru a avea de mâncare mai multe zile, fără a fi nevoit să coboare pe plajă pentru fiecare masă. Era mult stuf pe mal, drobiţă, sălcii pitice, arbuşti mlădioşi; luă câteva ramuri şi lucră la el pentru a-şi meşteri un coş frumos, şi destul de trainic. Îşi făcu, de asemenea, un pat moale, din alge aruncate de valurile mării pe ţărm. În sfârşit, se gândi să vâneze şi, cum era îndemânatic la aruncatul cu piatra, doborî, după ce o pândise mult timp, o potârniche de mare, pe care o văzuse alergând şi jucându-se pe plajă. Era o pasăre frumoasă, foarte grasă. Trebuia acum să o pună la frigare. Clopinet nu se găsi deloc în încurcătură atunci când trebui să facă focul. Avea în legăturica lui un lucru care, pe vremea aceea, se chema *puşcă,* cu care toată lumea era înzestrată, atunci când pornea într-o călătorie. Era vorba de un inel de fier şi de o bucată de iască. Cu ajutorul unei pietre, aprindeai focul aproape la fel de repede ca şi astăzi. Făcu o grămăjoară de frunze şi crenguţe uscate şi izbuti să-şi frigă pasărea. Nu pot să jur că friptura a fost foarte gustoasă şi nu a mirosit a fum, dar el o găsi grozavă şi-i păru rău că nu poate oferi o aripă mamei şi o pulpă fratelui François. Potârnichea de mare nu este deloc o potârniche, ci seamănă mai degrabă cu o rândunică. Se hrăneşte cu scoici, nu cu grăunţe. Este aproape la fel de mare ca o mierlă. Vedeţi bine, aşadar: Clopinet nu avu de ce să se teamă că ar fi putut face indigestie, mâncând prea mult.

Văzuse, pe când pândea acest vânat, multe alte păsări care îl ispitiseră: ploieri, privighetori de mare — care nu sunt deloc privighetori, ci sunt un fel de pui de becaţă, — coţofene de mare — care se hrănesc cu crustacee şi moluşte, — scormonitorul-de-prundiş, pescarii, cufundării, în sfârşit o

mulţime de înaripate pe care nu le cunoştea şi care, odată cu apropierea serii, veneau să se zbenguie în nisip, scoţând strigăte zgomotoase. Văzu multe păsări foarte mari care pluteau în larg şi care, la apusul soarelui, se îndepărtau mai mult, ca şi cum ar fi avut obiceiul să doarmă pe mare. Altele se întorceau pe uscat şi se strecurau în crăpăturile dunei; altele îşi luau zborul, se ridicau în înaltul cerului şi păreau să dispară dimineaţa, înghiţite de norişorii albi, care pluteau ca nişte valuri, în văzduhul trandafiriu. Seara, păreau să coboare din nou pentru a se hrăni, pe stânci sau în nisipuri. Clopinet îşi închipui, la început, că-şi petreceau ziua în cer, dar zări una foarte mare, care şedea aplecată peste partea cea mai înaltă a dunei şi care se desprinse de acolo pentru a face un ocol în aer, coborând la locul ei de pescuit. După ea, pornind tot de pe creasta dunei, o pasăre identică făcu acelaşi lucru, şi apoi o alta: Clopinet numără douăzeci. Trase concluzia că îşi aveau cuibul acolo sus şi că erau păsări de noapte, ca şi bufniţele.

Clopinet, care de la fereastra lui făcea multe observaţii şi privea păsările de aproape fără să fie zărit, află un lucru care îl înveseli mult. Rândunelele de mare, făcând cercuri largi în jurul lui, lăsau adesea să le cadă din cioc ceva care semăna cu o scoică sau cu un peştişor şi, cum în acelaşi timp se legănau deasupra plajei scoţând un anumit strigăt, păreau să o facă înadins, dând de veste. Urmări una din ochi şi privi în jos. Atunci văzu ceva mişcându-se pe pământ, ca şi cum ar fi fost nişte puişori care veneau să culeagă hrana aruncată de mamele lor, de sus. Când se întoarse pe ţărm, se putu convinge că nu se înşelase; când vru să se apropie de micuţi pentru a-i prinde, căci nu zburau încă, mama-rândunică scoase însă un alt ţipăt care, în loc să-i cheme pe nisip, îi făcu să se ascundă. Clopinet îi căută în iarbă, unde se tupilaseră şi stăteau nemişcaţi. Îi găsi şi nu vru să ia niciunul pentru a nu o necăji pe mama lor, care știa, pesemne, câţi sunt.

Tot privind cum pescuiau păsările, învăţă el însuşi să pescuiască. Pe ţărm se găseau doar scoici: pe nisipul plajei însă, atunci când se retrăgea fluxul, apăreau o mulţime de peştişori drăgălaşi şi îmbietori. Trebuia doar să te afli acolo pentru a-i lua, înainte ca valurile care-i aduseseră să-i tragă înapoi. Văzu cât de dibace şi de viclene erau păsările, în timp ce pescuiau. Făcu la fel ca ele, dar marea era violentă şi Clopinet, fără să-i fie frică, vedea bine că aripile îi lipseau, aşa că nu putea sări peste valuri; doar dorinţa lui nu-i ajungea, pentru a fi pasăre. Era ca o pasăre doar în clipele de mare primejdie şi de mare disperare, însă nu-şi dorea prea mult să fie din nou la ananghie. I-ar fi plăcut mai mult să înveţe să înoate el însuşi. Cum avea

încredere în mare, într-o zi înotă ca un pescăruş, fără să-şi dea seama prea bine cum de izbutise. Trebuie să credem că omul înoată în chip firesc, ca toate animalele şi că doar frica este aceea care îl împiedică să o facă.

Totuşi, cum păsările înotau mai mult timp decât el fără să obosească şi vedeau mai bine prin apa mării, era departe de a prinde tot atâta peşte ca şi ele. Renunţă deci să lupte împotriva acestor scufundători dibaci şi văzu alte păsări care nu se scufundau, ci scormoneau nisipul încă ud, cu ciocurile lor lungi. Scormoni şi el cu o lopăţică pe care şi-o meşteri singur şi găsi din belşug un soi de ţipari mici care trăiesc pe această coastă; din ei făcu o friptură pe cinste şi se ospăta pe săturate. Dacă ar fi avut pâine, masa ar fi fost regească; dar o mâncase pe toată şi nu îndrăznea încă să se arate, pentru a merge la cumpărături.

Hotărî să se lipsească de pâine cât mai mult cu putinţă şi îşi puse în cap să găsească ouă. Era timpul cuiburilor; nu ştia că cele mai multe păsări de mare nu-şi fac cuib, ci ouă direct sau aproape direct pe nisip, sau pe pământ. Găsi nişte ouă, din întâmplare, acolo unde nu se aştepta, dar erau atât de mici, încât nici nu intrau la socoteală; păsările mari, care trebuie că dădeau ouă mari, aveau probabil cuiburile sus de tot, pe faleză „şi nu părea cu putinţă să poată ajunge cineva până acolo. Căci, dacă pe partea întinderilor de nisip faleza era doar pe jumătate atât de înaltă cât era înspre mare, era în schimb atât de abruptă, încât numai văzând-o, te cuprindea ameţeala.

Dar, cu fiecare zi care trecea, Clopinet era tot mai puţin fricos. Învăţă să devină prudent, curajos dar nu nesăbuit, cântărind primejdia în loc s-o ia la fugă orbeşte, din faţa ei. Studie atât de bine meandrele şi scobiturile înaltei faleze, încât urcă aproape până în vârf, fără să păţească ceva. Drept răsplată pentru osteneala sa, descoperi într-o gaură patru frumoase ouă verzi şi le puse în coşuleţ, pe care îl căptuşise cu alge. Găsi, tot acolo, nişte pene dintre care alese trei şi îşi împodobi fesul cu ele. Erau trei pene lungi, subţiri şi fine, albe ca zăpada, care păreau să fie de la capul şi de la coada aceleiaşi păsări.. Cum ouăle erau calde încă, se gândi că mamele veneau să ouă sau să clocească în timpul nopţii şi că ar putea să stea la pândă şi să pună mâna pe ele; dar se gândi, de asemenea, că pentru o pasăre sau două prinse, le-ar speria pe toate celelalte, făcându-le să-şi părăsească sălaşul. Preferă să ştie că va găsi aici ouă din belşug ori de câte ori va veni, aşa că le lăsă în pace.

Trecuseră deja opt zile şi Clopinet nu zărise pe nimeni, nici pe ţărm, nici pe dune. Fusese atât de ocupat, încât nici măcar nu avusese timp să se

plictisească, dar, când se aşează temeinic şi îşi asigură hrana, când dunele şi ţărmul nu mai avură nicio taină pentru el, zilele începură să i se pară lungi, neştiind prea bine ce-ar putea face cu atâta timp de odihnă. Cunoştea aproape toate obiceiurile păsărilor în mijlocul cărora trăia; ar fi dorit să ştie numele lor, din ce ţări veneau, să-şi împărtăşească observaţiile pe care le făcuse, să discute, în sfârşit, cu cineva. Vremea era foarte frumoasă, poalele noroioase ale dunelor se uscau în soarele de mai, se putea merge din nou la plajă în orele de reflux. Văzu apărând câţiva trecători şi inima îi bătu foarte tare, din dorinţa de a merge să vorbească cu ei, fie şi numai pentru a le spune: „Ce vreme frumoasă, e o plăcere să te plimbi!”. Nu îndrăzni, căci dacă ar fi fost întrebat cine era şi ce făcea acolo, ce ar fi putut răspunde? Ştia că vagabonzii sunt văzuţi rău şi uneori sunt adunaţi de pe drumuri pentru a fi trimişi la închisoare. Era prea naiv şi prea cinstit pentru a-şi da un nume fals şi a născoci o poveste mincinoasă; preferă să nu se arate.

Totuşi, într-o dimineaţă, vântul de est aduse până la el un sunet de clopot, înştiinţându-l că este duminică. Din obişnuinţă, îşi puse hainele cele bune şi apoi îşi înfipse cele trei pene albe în fes şi, frumos pieptănat şi bine spălat, începu să meargă, fără să ştie prea bine încotro. De obicei, mergea la slujba de duminică. Era ziua în care se întâlnea şi stătea la taclale cu băieţii de vârsta lui din parohie, rude sau prieteni. Se juca popice, se dansa câteodată. Acest clopot care suna era o chemare a vieţii în comun; Clopinet nu-şi putea închipui că poţi sta singur, într-o zi de duminică.

Cine ştie dacă nu l-ar întâlni din nou pe fratele lui, François? Ar fi înfruntat aproape orice primejdie pentru a avea veşti de la părinţi. Se hotărî, deci: croitorul trebuie că se afla departe de Honfleur. Străbătu uşor ca o pasăre deşertul şi se află curând la doi paşi de Villers. Cum nu cunoştea pe nimeni acolo şi nimeni nu-l cunoştea, spera să treacă neobservat, să vadă feţe creştineşti şi să audă glas de om, fără să fie însă băgat în seamă. I se mai întâmplase asta, atunci când trecuse, de două ori, prin acel loc; de data asta, îl cuprinse mirarea, când văzu că toată lumea se uita la el şi întorcea chiar capul pentru a-l urmări cu privirea.

V.

Acest lucru îl nelinişti şi se gândi să se întoarcă; dar, cum trecea prin faţa unei brutării, simţi o poftă atât de mare de a mânca pâine, încât se opri în uşă, pregătindu-se să ceară.

— Ce vrei, băiete? îl întrebă brutarul, cercetându-l, surprins şi înveselit.

— Puteţi să îmi daţi una foarte mare? spuse Clopinet, care dorea să aibă pâine pe mai multe zile.

— Desigur, răspunse brutarul, şi chiar două, şi chiar trei, dacă poţi să le duci.

— Ei bine, daţi-mi trei, reluă Clopinet, o să le car eu.

— Este, aşadar, multă lume de hrănit la tine acasă?

— Aşa s-ar spune, răspunse copilul, care nu voia să mintă.

— Oh, oh! Tare eşti scump la vorbă! Nu-ţi place să flecăreşti? Nu vrei să spui cine eşti şi unde locuieşti, căci nu te cunosc defel, nu eşti de pe aici, nu-i aşa?

— Nu, nu sunt de loc de aici, răspunse Clopinet, dar nu am timp să trăncănesc. Daţi-mi cele trei pâini şi spuneţi-mi câţi bani trebuie să vă dau.

— Ah, drace! Asta face mulţi bani, pentru că pâinea este foarte scumpă pe la noi; dar, dacă vrei să-mi dai cele trei pene pe care le porţi la fes, te poţi întoarce în fiecare duminică timp de o lună, să iei tot atâta pâine cât astăzi, fără să-ţi cer bani. Vezi că sunt înţelegător! Şi trebuie să fii mulţumit.

Clopinet crezu mai întâi că brutarul îşi bate joc de el; dar, cum omul stăruia, avu destulă minte să-şi spună că cele trei pene trebuia să fie un lucru rar şi deosebit şi că la ele se uita lumea, şi nu la el. Şi le smulse iute şi brutarul întindea deja mâna, când Clopinet, care nu ţinea la bani, pentru că se credea bogat pentru toată viaţa cu cele două monede mari ale lui, refuză să îi dea acele pene atât de frumoase pentru care îşi pusese viaţa în primejdie, căutându-le atât de sus.

— Nu, spuse, iată banii, opriţi-vă pentru cele trei pâini, prefer să-mi păstrez cele trei pene.

Vrei pâine de două ori pe săptămână, în loc de una singură?

— Nu, mulţumesc, mai bine plătesc.

— Vrei patru pâini pe săptămână, timp de două luni?

— Vă spun că nu, răspunse Clopinet, mai bine îmi păstrez penele.

Brutarul îi dădu trei pâini, Clopinet plăti şi se îndepărtă.; dar, cum pentru a o luă pe drumul spre dune trebuia să treacă pe uliţă, se pomeni în spatele casei brutarului şi îl auzi spunând:

— Nu, pentru patruzeci şi opt de kilograme de pâine nu a vrut să îmi dea penele.

Clopinet se opri sub fereastră şi auzi o voce de femeie care spunea:

— Erau într-adevăr pene de stârc?

— Oh! Adevărate! Şi dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată!

— La naiba! reluă femeia, sunt atât de rare; nici nu mai ouă pe plajă acum, o pană a ajuns un ludovic. Ai fi avut trei monede de aur! Ei bine, trebuie să alergi după acest micuţ şi să-i oferi un scud pentru fiecare pană; poate că bănuţii sunători îl vor ispiti mai mult decât să ia pâine pe credit.

Clopinet, s-a văzut, nu prea ţinea la bănuţii de argint. Mări pasul şi, în timp ce brutarul îl căuta într-un loc, o luă în partea cealaltă şi se întoarse în pustietatea lui.

Această întâmplare îi dădu mult de gândit.

„De ce oare aceste pene de stârc — pentru că stârc este — sunt atât de preţioase? Cum este cu putinţă ca nişte pene de pasăre să valoreze un ludovic de aur bucata? Credeam că nu folosesc la altceva decât să le pui pe cap ca podoabă şi iată că, dacă i-aş fi cerut brutarului să mă hrănească un an, poate că ar fi spus *da,* pentru a avea cele trei pene ale mele!”.

Pentru că nu ştiuse ce-i aceea sărăcie, Clopinet nu era interesat. Era mult mai atras de plăcerea de a avea un lucru rar, care ascundea poate în el puteri fermecate. Cum era cufundat în aceste gânduri şi mergea, fără să se mai teamă de nimic, pe drumul ce trecea prin mijlocul dunelor, auzi în spatele lui o voce acră şi ţipătoare, care spunea:

— Spuneţi că a luat-o pe acolo; fiţi liniştit, o să-l prind din urmă şi, dacă nu vrea să vândă penele, i le voi smulge. Aşa le vom avea pe nimic şi acesta este cel mai bun fel de a face un târg.

Această voce era încă departe, dar era atât de pătrunzătoare încât bătea la mare depărtare şi, cum era dintre acelea ce nu pot fi uitate, Clopinet îşi dădu seama că meşterul însuşi pornise în urmărirea lui. Pe loc, aripile fricii îl purtară departe de drum, în hăţişuri; când ajunse acolo, se simţi însă foarte ruşinat că dovedeşte atâta laşitate în faţa unui cocoşat, el, care urcase pe duna cea uriaşă şi care plutise pe mare, două lucruri pe care Trage-la-stânga nu îndrăznise niciodată să le încerce.

„Trebuie”, se gândi, „să devin bărbat şi să încetez să îmi fie teamă de alt bărbat; de nu, voi fi întotdeauna nefericit şi nu voi putea merge acolo unde voi dori. Sunt la fel de mare şi la fel de puternic ca această stârpitură de croitor; şi unchiul Laquille spune că el este curajos doar cu acei ce nu sunt. Să isprăvim odată! înainte, şi fie ca duhurile bune ale mării să mă ocrotească!”.

Îşi puse din nou, mândru, penele, aşeză cele trei pâini pe iarbă şi o porni întins spre croitor, hotărât să-l înfrunte şi să-l sature să mai alerge după el. Când ajunse în faţa lui, simţi că i se moaie picioarele şi se gândi să o ia la sănătoasa; dar, de îndată începu să-şi mişte braţele, spunându-şi că sunt aripile curajului şi începu să-şi învârtească repede bastonul, ca o morişcă. Croitorul se opri brusc şi se dădu doi paşi înapoi:

— Ia te uită! spuse, rânjind ca şi cum ar fi vrut să facă pe blândul! Este micuţul meu ucenic! Hei! Clopinet, micuţul meu, recunoaşte-mă, sunt prietenul tău şi nu vreau cu niciun chip să-ţi fac rău.

— Ba da, răspunse Clopinet, vreţi să-mi furaţi cele trei pene. Ştiu eu.

— Într-adevăr, zise croitorul tare mirat, cine a putut să-ţi spună asta?

— Duhurile, se pare, răspunse Clopinet, care stătea pe o piatră mare de pe marginea drumului, gata să-şi apere comoara şi libertatea. De îndată ce rosti aceste cuvinte, văzu cum Trage-la-stânga începu să tremure, albindu-se la faţă, căci acest cocoşat credea în duhuri mai mult decât oricine:

— Haide, drăgălaşule, nu fi răutăcios! Spune-mi unde-şi au cuibul stârcii care ţi-au dat asemenea pene, nu-ţi cer nimic altceva.

— Cuibul lor, răspunse Clopinet, se află într-un loc unde doar păsările şi duhurile pot ajunge. Asta înseamnă că nu îmi este frică de tine şi că, dacă mai încerci să-mi faci ceva, te voi înhăţa aşa cum păsările de pe ţărm prind racii apoi te voi face să te rostogoleşti în adâncurile mării.

Clopinet vorbea astfel, împins de nu ştiu ce val de furie şi de mândrie. Croitorul crezu într-adevăr că se înfrăţise cu drăcuşorii şi, răsucindu-se pe călcâie, mormăind nu ştiu ce cuvinte, o luă pe drumul spre Villers, gonind cât îl ţineau picioarele. Clopinet, încântat de victorie, îşi strânse pâinile şi, uşor ca un fulg, porni spre grotă.

Acolo, începu să-şi vorbească cu glas tare lui însuşi, pentru că ardea de dorinţa să discute cu cineva:

„S-a isprăvit”, spuse; „nu-mi va mai fi frică de nimic şi nimeni nu mă va mai duce acolo unde eu nu vreau să merg. Iată-mă eliberat şi, dacă duhul mării mi-a dat curaj, nu vreau să pierd vreodată ceea ce mi-a dat. Acum, îşi spuse din nou, voi porni pe urmele acestei păsări fermecate, ale cărei pene, nu ştiu de ce, şi le doreşte atâta lume; când voi avea mai multe, le voi vinde, şi-i voi spune tatălui meu: «Nu e nevoie să fiu croitor şi, aşa şchiop cum sunt, iată-mă în stare să câştig mai mulţi bani într-o zi, decât fraţii mei într-un an». În felul acesta, tata va fi mulţumit şi mă va lăsa să trăiesc aşa cum vreau eu”.

Îşi regăsi deci, plin de mulţumire, singurătatea. Era atât de fericit că are pâine, şi cea pe care o cumpărase era atât de bună, încât nici nu se ospăta cu altceva în ziua aceea. Teama de a nu avea ce mânca, sau de a fi prea prins de grija de a pescui pentru fiecare masă, îl neliniştise puţin în ultimele zile. Sigur, de acum înainte, că poate umbla fără teamă şi târgui ce vrea, nu se mai mărgini să vâneze şi să pescuiască doar pentru a-şi asigura hrana. Vru să aibă lucruri de lux, pene de struţ care să stârnească invidia tuturor locuitorilor din ţinut şi să-l facă să plesnească de furie pe josnicul croitor.

A doua zi, făcu un lucru greu şi primejdios. Nu aşteptă să se lumineze de ziuă pentru a urca pe crestele ascuţite ale dunei şi se caţără cu atâta îndemânare şi atât de uşor, încât nu trezi nicio pasăre. Atunci, se culcă încetişor pe-o parte, în aşa fel încât să poată privi fără să facă nicio mişcare. Nu mai ajunsese niciodată până aici; se miră să descopere nişte ruine care se puteau vedea numai dacă te încumetai să răzbeşti până aici, şi izbuti să-şi dea seama pentru ce fusese făcută această construcţie. Locul fusese foarte bine ales pentru a folosi drept ascunziş păsărilor cărora le place să se caţere. Odinioară, aici fusese un *foişor de observaţie.* Era o simplă baracă din care se înregistra şi se transmitea tot ce se petrecea pe mare pentru a împiedica furtul de sare, o contrabandă foarte răspândită pe atunci.

Baraca se năruise o dată cu o bucată din faleză. O parte din scânduri rămăseseră în picioare, proptite într-o groapă şi stârcii, cărora le plac copacii, dar care fuseseră prigoniţi din pădurile şi lacurile din jur datorită preţioaselor lor pene, se cuibăriseră pe aceste ruine, de mult timp uitate, care nu puteau fi zărite din afară. O mică baltă se formase în apropierea dărâmăturilor şi multe alte păsări de apă se aşezară aici.

Acest foişor se lega de grotă şi de ferestruica de observaţie de dedesubt, părăsite acum şi ele. Fără îndoială, împreună alcătuiau un ascunziş pe care pândarii, siliţi să-şi ducă zilele în acel post primejdios, şi-l săpaseră în taină pentru a se adăposti mai bine pe vreme de furtună, fără a fi pedepsiţi de căpeteniile lor.

Clopinet, care mai învăţase câte ceva despre mare şi plajă, după scurta sa şedere la Trouville, se simţi mulţumit să vadă că era singurul care cunoştea secretul locuinţei sale şi a celei a stârcilor. Le cercetă cuiburile construite grosolan din crengi vârâte în crăpăturile scândurilor. Văzu doar femele care cloceau fără să le pese de el, dar, încetul cu încetul, sosiră şi masculii, pentru a se odihni după vânătoarea din timpul nopţii; datorită acestui obicei şi a ţipetelor pe care le scot, vechii naturalişti i-au numit corbii nopţii.

Adevăratul lor nume este însă stârcul de noapte, şi fac parte din aceeaşi familie cu bâtlanul. Sunt acoperiţi cu pene dese şi zboară fără zgomot, ca toate păsările de noapte. Totuşi, atunci când au pui, vânează şi ziua; deocamdată, noii născuţi nu apăruseră, iar aceşti domni veneau să se culce, după ce dăduseră de mâncare doamnelor. Clopinet, care, văzându-i mai întâi jos, îi crezuse în întregime albi, îşi dădu seama că doar gâtul şi burta erau albe. Aripile lor erau cenuşii; un paltonaş verde închis le acoperea spatele şi, de sub bonetă, de asemenea verde, le cădea pe spate acea lungă şi faină egretă, întotdeauna alcătuită din trei pene. Doar masculii păreau să aibă această pieptănătură bogată; Clopinet văzu că mulţi nu o aveau încă, sau nu le dispăruse cu totul. Era vremea năpârlirii şi vântul împrăştia printre stânci multe dintre aceste pene preţioase. Clopinet nu se clinti, totuşi, pentru a le culege, vrând să-şi dea seama de obiceiurile acestor hoinari ai nopţii, care, fără să-i dea nicio atenţie, aduceau hrana celor care cloceau: le ofereau peştii, scoicile şi insectele pe care izbutiseră să le prindă şi să le adune. Odată masa terminată, îşi dădură seama că un străin se află printre ele şi, toate în acelaşi timp, înştiinţate printr-un ţipăt, întoarseră capul spre el.

La început, Clopinet se simţi puţin emoţionat văzând toţi aceşti ochi roşii, aţintiţi spre el. Masculii erau mai bine de cincizeci, graşi ca nişte curcani tineri, înarmaţi cu ciocuri lungi şi gheare ascuţite. Dacă ar fi năvălit cu toţii peste el, lui Clopinet nu i-ar fi fost prea uşor; dar îl cercetară uluiţi şi, constatând că nu face nicio mişcare, îşi văzură de-ale lor, adică începură să se sfădească între ei, lovindu-se cu aripile, dar fără să se rănească, apoi începură să se scarpine, să se întindă, chiar să caşte, ca nişte persoane obosite, în sfârşit, căutând un loc mai potrivit, adormiră cu toţii, la răsăritul soarelui. Atunci Clopinet se ridică încetişor şi culese pene după pofta inimii, fără să îi tulbure, după care plecă, luând hotărârea înţeleaptă să nu-i facă în vreun fel să-şi părăsească aşezarea şi să nu mai ia din ouăle femelelor.

Se întoarse în noaptea următoare, înainte ca masculii să vină înapoi de la vânătoare. Nu le trezi pe cele care cloceau şi puse bucăţi de pâine lângă cuiburi, gândindu-se că le vor plăcea, şi-i vor fi recunoscătoare. Nu se înşelă, deşi era un gând copilăresc. Aproape tuturor păsărilor le place pâinea, oricât de diferită ar fi hrana lor, iar în dimineaţa următoare, văzu că a sa fusese mâncată. Continuă astfel şi, în curând toţi stârcii de noapte, masculi şi femele, se obişnuiră să-l vadă; la început se mai feriră puţin din calea lui, apoi nu se mai feriră deloc. Între timp s-au născut puii, care au făcut cunoştinţă cu el, înainte de a cunoaşte frica de oameni, dovedindu-se

atât de uşor de îmblânzit încât veneau la el, i se culcau pe genunchi, îi mâncau din palmă şi îl urmau până la marginea dunei, atunci când pleca.

Această preocupare îi făcu atâta plăcere, încât uită cu totul de plictiseală. Începea să îndrăgească aceste păsări sălbatice, cum nu-şi îndrăgise niciodată porumbeii, sau găinile de acasă; dispreţui acum aceste prietenii banale şi se simţea mândru de a fi îmblânzit aceste păsări neîncrezătoare, a căror ascunzătoare o căutau în zadar oamenii din acest ţinut, neizbutind să se apropie de ele. Îndrăgi, de asemenea, şi toate celelalte păsări, căci îşi dădu seama că, presărând bucăţi de pâine peste tot pe unde se plimba, mergând cu grijă şi fără zgomot, ferindu-se să atace sau să o sperie pe vreuna dintre ele, ajunse să nu le mai pună pe fugă şi să le vadă aşezându-se, zburând de colo-colo, zbenguindu-se lângă el. Se căi amarnic că omorâse acea potârniche de mare şi se duse să-şi cumpere pâine şi brânză, pentru a nu fi ispitit să-şi omoare tovarăşii de singurătate.

Nu mai merse la Villers, să-şi facă provizii, întrucât se temea să nu fie recunoscut, hărţuit şi, poate, urmărit de brutar. Dibuise un cătun care se afla mai aproape, aşezat chiar pe dună, în partea în care aceasta se înclina spre locul de unde pământul începea să fie sigur. Cred că acest cătun se cheamă Auberville. Găsi acolo tot ceea ce îşi dorise, chiar şi mere, foarte bine păstrate, pe care însă le plăti scump. Nu era destul de cuminte, ca să nu facă şi nebunii. Bău un urcior de cidru, îi plăcea atât de mult! Avu grijă să nu-şi arate penele şi să nu pălăvrăgească fără rost. Avea, de acum înainte, două taine de păstrat: numele şi satul lui — pentru a nu fi dus cu forţa înapoi acasă — ca şi locuinţa sa de pe faleză, pentru a nu atrage copiii curioşi sau vânătorii amatori de stârci. Trăgând cu urechea la ce se vorbea în jurul lui, află mai multe lucruri despre meleagurile pe care se găsea şi băgă de seamă că tinerii din sat cunoşteau destul de bine obiceiurile păsărilor de pe coastă. Ştiau doar două specii rare: stârcii de noapte, care nu erau de găsit — ori se ascundeau prea bine, ori nu-şi mai făceau cuiburile prin împrejurimi — şi micuţii bodârlăi, care fuseseră atât de vânaţi, încât se împuţinaseră cu totul, devenind tare bănuitori. Clopinet puse întrebările în legătură cu aceşti bodârlăi sau cufundaci-de-mare, cum li se mai spunea, şi află că penajul des şi strălucitor de pe burta lor se vindea ca podoabă negustorilor de pene ornamentale, care treceau prin acele locuri, de două ori pe an. Cum avea deja o duzină de pene, Clopinet dorea foarte mult să ştie ziua şi ora când vor trece aceştia, pentru a face un târg cu ei; dar se temea să pună prea multe întrebări şi îşi puse în gând să afle mai multe, într-o altă zi.

VI.

Se mira că încă nu pornise nimeni în căutarea stârcilor prin locurile unde îi găsise el şi, în legătură cu asta, auzi un lucru care îl nelinişti puţin. Odinioară, spunea cineva, găseai aceste păsări în copacii de pe faleza cea mare; dar, de când se prăbuşise în mare o bucată uriaşă din ea şi nu mai erau copaci pentru a împiedica pământul să se surpe, păsările au dispărut. Se spune că greutatea unui singur om ar putea face să se prăbuşească şi ce a mai rămas. Clopinet plecă puţin cam tulburat, el, care locuia pe acea faleză şi care aproape în fiecare dimineaţă se urca până în vârf!

Noaptea, i se făcu frică. Se porni o furtună, iar zgomotul mării ajungea la el din ce în ce mai tare; se trezea în fiecare clipă, crezând că se prăbuşeşte faleza. Nu dormi aproape toată noaptea, chinuit de gândurile cele mai negre. Din nefericire, acest copil avea o pasiune care era mai puternică decât teama de pericol: aceea de a trăi liber, purtându-şi singur de grijă, în mijlocul naturii. Nu cunoştea acest cuvânt, natura, dar se simţea legat de viaţa în sălbăticie şi mândru să reziste ispitei de a se întoarce la un trai tihnit, lipsit de pericole, în sânul familiei. Rămase, deci, în cuibul lui de pasăre, închipuindu-şi că, dacă păsările îşi făcuseră cuib deasupra lui, însemna că ştiau mai multe decât oamenii, iar instinctul le spunea că muntele avea să reziste.

Petrecu acolo toată vara, aprovizionându-se fie dintr-un loc, fie dintr-altul, fără să lege cunoştinţă cu nimeni, obişnuindu-se tot mai mult să trăiască din ceea ce îi oferea marea şi din fructe sălbatice, pentru a se feri să nu ajungă sclavul stomacului lui. Deveni, încetul cu încetul, atât de cumpătat, încât lăcomia nu-l mai împinse să coboare la şes. Izbuti să-i întâlnească pe negustorii de pene ornamentale şi să se înţeleagă cu ei, fără martori. Avu destulă minte să nu ceară prea mult, pentru a rămâne în legătură cu ei şi în viitor. Se mulţumi cu o monedă mare de argint pentru fiecare pană şi, cum adunase cam cincizeci, îi fură numărate în ludovici frumoşi de aur trei sute de livre, sumă uriaşă pentru vremea aceea, pe care un ţărănuş de vârsta lui nu o câştigase, în mod sigur, niciodată.

Când se văzu cu o asemenea avere, hotărî să o ducă părinţilor lui; dar, mai întâi dori să îl revadă pe unchiul Laquille şi, o dată cu apropierea iernii, o porni la drum spre Trouville. Cum vroia să se arate cum se cuvine familiei iar veşmintele sale, chiar cele mai bune, se tociseră din pricina deselor urcuşuri, îşi comandă la Dives, unde fusese de câteva ori, un rând de haine

noi, puţină lenjerie, şi încălţări ca lumea. Plăti cinstit totul şi, cu bastonul în mână, cu banii în buzunar, se îndreptă spre Trouville, unde îl întâlni pe unchiul său, cu chipul scăldat în lacrimi, întorcându-se de la biserică. Tocmai îşi înmormântase nevasta şi, deşi îl făcuse să fie atât de nenorocit pe cât îi stătuse în putinţă, sărmanul om o plângea, de parcă ar fi fost un înger. Se arătă foarte mirat să-l vadă pe Clopinet, despre care credea că se întorsese la părinţii lui şi pe care aproape că nu îl recunoscu, atât era de schimbat. Fără să-şi dea seama, Clopinet crescuse, avea chipul bronzat pe care ţi-l dă aerul mării; tot căţărându-se şi mişcându-se căpătase puteri, piciorul cel slab ajunsese la fel de bun ca şi celălalt, nu mai şchiopăta defel.

Figura sa, de asemenea, căpătase un alt aer, o privire vie, pătrunzătoare, o expresie serioasă şi plină de siguranţă de sine. Hainele sale, mai bine cusute decât acelea grosolane pe care Trage-la-stânga le croia ţăranilor, îl făceau să arate mult mai bine decât înainte. Laquille era izbit de toate acestea.

— De unde ai apărut, strigă, nu vii de la părinţii tăi?

— Nu, spuse Clopinet, dar spune-mi repede ce mai ştii despre ei; vom avea vreme să vorbim, mai târziu, despre mine.

— Nu pot să-ţi spun nimic, replică unchiul; de când ai fugit de la noi noaptea, sunt în curând… şase luni… cred.

— Da, unchiule, am numărat lunile.

— Ei bine, am fost neliniştit din pricina ta şi te-am căutat pe unde am putut; dar, douăsprezece zile după aceea, croitorul a trecut din nou pe aici, spunând că te-a văzut bine sănătos pe lângă Villers şi nu a vrut să te silească să îl urmezi, gândindu-se că familia ta te-a primit din nou şi te-a trimis acolo cu o treabă. Atunci, nu m-am mai îngrijorat pentru soarta ta şi, sărmana mea nevastă îmbolnăvindu-se, nu am mai plecat de acasă decât pentru a ieşi pe mare, atunci când trebuia, în aşa fel încât nu mai ştiu nimic despre familia ta. Bineînţeles, ai tăi cred că te-ai îmbarcat, pentru că mă înţelesesem cu fratele tău François că aşa va fi şi că aşa le va spune, el însuşi crezând acest lucru. Acum gândesc că te poţi duce acasă, fără teama de a fi dat din nou pe mâna croitorului. Nu ştiu ce i-ai spus atunci când v-aţi întâlnit; s-a jurat că mai bine l-ar lua pe dracul ucenic, decât pe un băiat atât de ciudat şi de nărăvaş, ca tine. Cred că ţi-ai arătat colţii şi bine ai făcut.

— I-am arătat bastonul, reluă Clopinet. Aşa cum ai prezis, unchiule, mi-au crescut aripile curajului.

Şi îi spuse toată povestea, arătându-i comoara sa marinarului uluit.

— Ei bine! strigă unchiul Laquille, iată-te bogat, acum poţi să faci cu viaţa ta tot ce vrei. Odată ce poţi fi de folos, nimeni nu va refuza să te îmbarce, vei putea merge în ţări îndepărtate, unde se află păsări şi mai rare şi mai frumoase decât stârcii tăi de noapte: *faetonii*, egretele albe de America, păsările Paradisului, Phoenix-ul, care renaşte din propria-i cenuşă, condorii care iau pe sus boii, şi o sută altele, la care nici cu gândul nu gândeşti.

— Este adevărat că acesta este lucrul care îmi lipseşte, reluă copilul. Nu ştiu nimic, şi ar trebui să ştiu.

— Învеţi călătorind.

Aceste frumoase cuvinte ale unchiului nu îl convinseră deloc pe nepot. Laquille făcuse ocolul lumii fără să înveţe să citească, iar Clopinet începea să-şi dea seama, discutând cu el, că avea gânduri greşite în legătură cu lucrurile cele mai simple, cum ar fi credinţa că anumite păsări nu mănâncă şi se hrănesc doar cu aer, sau că altele nu se înmulţesc prin ouă şi nasc moluşte, care se lipesc de carena vapoarelor. Clopinet avea o fire foarte romantică şi credea bucuros în păsări-le-zâne; dar observase, deja, prea îndeaproape legile vieţii pentru a împărtăşi greşelile şi prejudecăţile unchiului lui.

Totuşi, ideea de a călători îl ispitea mult. Pentru a-şi omorî plictiseala în ceasurile atât de grele de singurătate, visase atâtea călătorii de cursă lungă! Laquille îl sfătuia să meargă la Honfleur şi să se îmbarce pe un vas care pleca spre Anglia, ar fi găsit întotdeauna unul. Bodârlăii îşi făceau cuibul prin părţile acelea şi Clopinet ar putea pune mâna pe o mulţime de astfel de păsări; dar, când copilul află că trebuia să le omoare şi să le jumulească pentru a avea penele lor, scuturǎ din cap, îngrozit.

Cum, după masă, plecă din nou să se plimbe cu unchiul lui pe ţărm, începură să vorbească despre asta şi Clopinet se simţi tulburat, aproape că-şi ieşi din minţi, văzând bărcile mari care se pregăteau să plece a doua zi dimineaţă spre Honfleur. Era aproape hotărât să se înţeleagă cu unul dintre stăpânii acestor bărci, când auzi pierzându-se în întunericul nopţii vocile subţirele de copil, pe care le cunoştea atât de bine.

— Iată-le, exclamă, iată-le că vin să mă caute! Unchiul, neştiind prea bine ce vrea să zică, rămase cu gura căscată, aşteptând să îl lămurească. Clopinet nu îl lămuri; alerga cu braţele desfăcute, urmărind zborul spiriduşilor nevăzuţi, care îl chemau mereu. La început o luă de-a lungul

ţărmului, părând să se îndrepte spre locul de îmbarcare; dar, brusc, făcură un ocol, părăsiră ţărmul şi se îndreptară spre câmpuri. Clopinet le urmări atât cât putu, dar fără să reuşească să zboare şi se întoarse răsuflând greu la unchiul lui, care credea că a înnebunit.

— Micuţule, îi spuse omul acela atât de cumsecade, într-adevăr îi iei pe fluierarii-guleraţi drept nişte spiriduşi.

— Fluierari-guleraţi, ce vrei să spui, unchiule?

— Nu ai auzit de păsările astea? Este adevărat că nu pornesc în zbor decât în nopţile cele mai întunecoase şi că nu le poţi vedea niciodată. Nici nu ai avea de unde să ştii de ele, dacă nu ai omorî câte unele uneori, trăgând la grămadă, ceea ce se întâmplă foarte rar, căci se spune că zboară mai iute decât gloanţele. Sunt de acord că sunt nişte păsări fermecate: ouă în nori, iar vântul le clocește ouăle!

— Nu, unchiule, răspunse cu înflăcărare Clopinet. Dacă sunt păsări, fluierari-guleraţi cum spui, nu ouă în nori şi, dacă nu sunt păsări, dacă aceste voci sunt ale spiriduşilor, aşa cum sunt încredinţat, nu ouă deloc. Că le seamănă cântecul cu acela al fluierarilor-guleraţi, se poate; eu însumi, atunci când i-am auzit pentru prima oară, am spus: „Iată că trec nişte păsări de noapte”. Dar, ascultând bine, le-am înţeles cuvintele. M-au chemat, au făcut să îmi crească aripi, m-au învăţat să alerg să mă ud pe mare, în noaptea pe care mi-am petrecut-o pe Vaca Grasă; m-au ajutat să-mi iau zborul din casa ta prin ferestruica de sub acoperiş, în sfârşit, mi-au dat sprijin şi mângâiere. Cred în ei, îi iubesc, şi oriunde îmi vor spune să merg, îi voi urma.

— Şi totuşi, reluă unchiul, adineauri nu ai reuşit să te ţii după ei.

— Nu au vrut; dar mi-au arătat, părăsind malul mării, că nu trebuie să mă îmbarc în noaptea asta. Au zburat în partea asta, spre sud. Spune-mi, satul meu nu se află într-acolo?

— Într-adevăr, la trei leghe de mare, în linie dreaptă.

— Ei bine, în partea aceea trebuie s-o pornesc mâine dimineaţă. Trebuie să mă duc să-mi îmbrăţişez părinţii şi să le dau banii pe care i-am câştigat.

— Foarte bine, dar ţi-i vor pune la păstrare şi nu vei mai putea călători.

— Mă voi putea întoarce când vreau în râpa mea de pe faleză, să-mi fac o nouă provizie de aripi; acum, voi primi îngăduinţa lor, pentru a mă face marinar.

Clopinet îşi urmă gândul. Află pe unde trebuia să o ia şi a doua zi, spre prânz, se afla la uşa casei sale.

VII.

Prima fiinţă pe care o văzu fusese mama lui, care îl recunoscu de departe, deşi se schimbase atât de mult, şi crezu că-şi dă sfârşitul de bucuroasă ce era, atunci când îl strânse în braţe. Clopinet se simţi mişcat până la lacrimi, căci îşi închipuise, în ceasurile lui de tristeţe, că nu-l iubea prea mult, şi văzu că-l îndrăgea, cu atât mai mult cu cât fusese silită să-l lase să plece. Tatăl Doucy, fratele François şi ceilalţi, alergară şi-i făcură o primire sărbătorească, căci faptul că era atât de bine îmbrăcat, că arăta atât de bine, şi că se vindecase de şchiopătat, dovedea că nu avusese de suferit în timpul lipsei sale. Se gândeau că vine de departe, François însuşi credea acest lucru, pentru că nu îl mai văzuse demult pe unchiul Laquille, aşa încât nu ştia cum stăteau lucrurile.

Tatăl Doucy îl bombăni, totuşi, puţin pe Clopinet pentru că făcuse totul de capul lui, fără să ţină seama de voinţa părintească, şi nu se putu stăpâni să nu adauge că, dacă nu izbutise să-şi câştige singur pâinea, va fi acum o povară pentru familie. Clopinet, plin de modestie, îi dădu punga doldora de gologani, spunându-i:

— Nădăjduiesc să-mi câştig cinstit pâinea şi pe mai departe, fără să fac rău nici oamenilor, nici animalelor. Iată ce plată am primit pentru osteneala mea pe şase luni şi, dacă aveţi nevoie de aceşti bani, sau vă face plăcere să îi primiţi, te rog să îi iei, scumpul meu tată. Socotesc că anul viitor îţi voi aduce mai mult.

Toată familia făcu ochii mari văzând monezile de aur ale lui Clopinet, dar tatăl Doucy clătină din cap.

— De unde ai luat banii ăştia, băiatul meu? Trebuie să mă lămureşti, pentru că oi fi eu un ţăran care nu a cutreierat nici mările, nici oraşele, dar ştiu foarte bine că un ucenic mus, sau orice altceva, nu este destul de bine plătit; dacă izbuteşte să-şi câştige măcar hrana.

Clopinet, văzând că tatăl lui îl bănuieşte că ar fi făcut ceva rău, îi spuse adevărul despre izvorul bogăţiei sale şi acesta îl crezu, ştiind că, într-un sat oarecare, anumite pene de păsări erau bine plătite de negustorii de pene ornamentale. Doar că tatăl Doucy spuse că stârcii nu se mai arătaseră de mult prin ţinutul Auge şi că, fără îndoială, Clopinet trebuie că le întâlnise pe meleaguri foarte îndepărtate, căci se încăpăţâna să creadă că acesta îşi petrecuse vara călătorind peste mări şi ţări. Clopinet refuzase, la întrebările unchiului Laquille, să dezvăluie locul exact de pe ţărm, unde îşi petrecuse

vara. Cu părinţii săi, la fel, o scăldase. Ştia că, dacă scapă o vorbă despre Vacile Negre şi despre faleza cea mare, nimeni dintre ai lui nu îi va mai îngădui să se întoarcă să trăiască într-un loc cunoscut drept foarte primejdios. Aşa că îi lăsă pe părinţii lui să creadă că venea din Scoţia — unchiul rostise de faţă cu el numele acelei ţări — şi că acolo avusese noroc la vânătoare.

Se descurcă destul de bine atunci când, în prima zi, trebui să facă faţă curiozităţii tuturor. Cum cei din sat nu prea ştiau nimic despre ţările străine, nu trebui să născocească mare lucru. Răspunse că în Scoţia se mânca pâine, legume şi carne, ca pretutindeni, că arborii nu creşteau cu rădăcinile în aer, că nu văzuse nimic ieşit din comun, nici acolo, nici în altă parte.

— Bine, bine, îi spuse tatăl, după ce mâncară; ceea ce îmi place la tine este că nu spui minciuni sau nebunii, ca unchiul tău Laquille. Fii mereu cu capul pe umeri şi totul îţi va merge bine, pentru că trebuie să fii chibzuit ca să poţi aduce lucruri care să se vândă, şi să faci comerţ cu ele. Nu vreau cu niciun chip să te lipsesc de banii pe care i-ai câştigat, sunt ai tăi! Vreau să cumpăr cu ei pământ de soi, care îţi va aparţine; va fi începutul averii tale.

— Dacă nu îi vreţi pentru voi, răspunse Clopinet, mi-ar plăcea mai mult să mă folosesc de ei, pentru a-mi relua călătoriile şi a face alte descoperiri.

Se întâmplă exact ceea ce prevăzuse unchiul Laquille. Tatăl Doucy nu vroia să priceapă în ruptul capului ceea ce îi spunea fiul lui. Nu putea să-şi închipuie că banii ar putea fi folosiţi mai bine decât cumpărând pământ şi iar pământ, cu iarbă şi cu pomi şi cu vaci mari şi grase, rumegând liniştite; socotea că nu este bine ca un copil să aibă atâţia bani şi să facă ce vrea cu ei. Îl lăudă pentru înţelepciunea de a-i fi dus acasă, dar asta nu-l făcu să scape de temerea că ar fi fost în stare să facă cine ştie ce nebunie, dacă i-ar fi dat înapoi. Clopinet trebui, din nou, să se încline în faţa voinţei părinteşti; se putea spune că i se tăiau aripile. Se duse la culcare cât se poate de abătut, văzându-şi visul de a călători, spulberat. În somn, îi apărură spiriduşii, care-i spuseră: „Nu-ţi pierde nădejdea, noi nu te vom părăsi; pentru că ne-ai ascultat şi-ai făcut aşa cum ţi-am cerut noi, te vom răsplăti”.

Se resemna, în cele din urmă, şi se simţi foarte bine dormind din nou pe o saltea ca lumea, umplută cu pene, şi la căldură. Cam de cincisprezece zile de când începuse să se facă simţit frigul, nu o dusese prea bine în grota lui, unde nu se putea apăra de umezeală şi de vânt. Trăia bine la tatăl Doucy, nu era nici sărac, nici zgârcit; pâinea caldă şi cidrul bun nu-i lipseau, iar mama Doucette era meşteră în a face o ciorbă cu slană, de te lingeai pe degete.

Clopinet era ţinta grijii ei; îl mângâia şi îl cocoloşea atâta, încât nu i se putea împotrivi, se lăsa moleşit de viaţa de familie, amăgindu-se la gândul că va rămâne acasă doar până va trece iarna. Vedea toate stolurile de păsări călătoare venind dinspre mare şi îndreptându-se spre inima uscatului, fie pentru a ierna în smârcuri, fie în căutarea unor mări mai calde. Îşi spunea că nu este anotimpul potrivit pentru a căuta cuiburi în nord; încă nu ştia că anumite specii zboară în sens opus, pornind să caute frigul.

Cum nu vroise să mintă prea mult, îi spusese tatălui lui că nicio înţelegere nu îl silea să pornească din nou pe mare. Vroia să-i facă pe părinţii lui să-i lase libertate deplină, dându-i voie să plece, fără nicio supărare; dar, cum nu putea să stea fără să facă nimic, trebui să păzească şi să îngrijească din nou vacile, ceea ce îl plictisi mult. Aceste animale greoaie şi încete îi plăceau din ce în ce mai puţin; păşunile netede şi nesfârşite îl făceau trist, gândurile îi rătăceau tot timpul pe mare şi pe ţărm. Într-o zi, tatăl lui îl trimise la Dives, să ia un medicament de la spiţer; pe vremea aceea nu se spunea farmacist, dar era acelaşi lucru, ba chiar ceva mai mult. Îngrijirea fiind mai complicată, cei care preparau sau vindeau medicamente erau obligaţi să ştie mai multe amănunte şi să dea mai multe leacuri diferite.

Dives era un oraş foarte vechi; dar Clopinet, care nu era istoric, găsi împrejurimile foarte urâte, deşi în partea dinspre câmpie erau frumoase: el, care îndrăgise atât ţărmul mării, se plictisi văzând această coastă stearpă şi nisipoasă. Atunci, în văzu în canalul strâmt, aflat acum în locul marelui port de unde, odinioară, flota lui Wilhelm Cuceritorul pornise spre Anglia, având bărci mari, cu care încă se făcea ceva negoţ cu Honfleur. Dorinţa de a pleca cel puţin până acolo, îl copleşi într-atât, încât aproape că uitase pentru ce venise. Totuşi, se stăpâni şi întrebă de casa spiţerului. Acolo, în timp ce i se pregătea leacul, uită din nou de treburile sale. Lucrul care-i absorbi toată atenţia şi îl aruncă într-o încântare fără margini era un *luptător,* altfel spus un *păun de mare,* căţărat pe un băţ, care stătea nemişcat în vitrină. Spiţerul, amuzându-se de uimirea lui, luă pasărea, care părea cât se poate de vie, căci ochii îi străluceau, iar ciocul era deschis, apoi îl puse s-o atingă: era împăiată. Clopinet habar nu avea că păsările puteau fi împăiate şi ceru lămuriri; apoi, cu o vioiciune şi o hotărâre care, din partea unui copil cu o înfăţişare atât de simplă, îl uimi pe spiţer, îl întrebă pe acesta dacă nu vrea să-l înveţe tainele împăierii păsărilor.

— Pe legea mea! răspunse spiţerul, dacă vrei să mă ajuţi la treaba asta, mi-ar face plăcere, pentru că te arăţi atât de ager şi de dârz.

Îi aduse atunci la cunoştinţă lui Clopinet că preotul din împrejurimi şi seniorul din castelul vecin erau mari amatori de ornitologie — astfel numea spiţerul cunoaşterea păsărilor — de aşezarea lor pe familii, genuri şi specii. Aceste două personaje strângeau toate păsările pe care le puteau găsi, seniorul plătind fără să se uite la bani, iar preotul cheltuindu-şi fără cruţare tot puţinul pe care-l avea. Ţinutul era foarte bogat în păsări de mare şi de ţărm, datorită nisipurilor de pe coastă şi bălţilor formate de râul Dive. Toţi vânătorii pândeau acest vânat pentru a-l duce la castel, acolo unde seniorul avea o colecţie uriaşă de păsări împăiate. El, spiţerul, era acela însărcinat să le pregătească; se descurca destul de bine, dar nu avea pe nimeni să-l ajute şi nu-i ajungea timpul. Dacă ar găsi un elev sârguincios şi inteligent, l-ar plăti bucuros de îndată ce s-ar pune pe treabă.

— Luaţi-mă pe mine, domnule, spuse Clopinet, sunt sigur că voi învăţa repede; chiar dacă asta nu vă face cumva să vă simţiţi jignit, pot spune că ştiu despre păsări mai mult decât domnia-voastră. Iată aceasta, pe care o numiţi păun de mare şi al cărei nume nu îl cunoşteam: am văzut-o de o sută de ori în libertate şi ştiu cum este făcută şi cum se poartă. Aţi vrut să-i daţi aerul pe care îl are atunci când se bate; nu aşa arată şi, dacă un lucru poate fi înfăţişat, vi-l voi înfăţişa aşa cum este, cu adevărat.

Spiţerul era un om isteţ, aşa că îşi dădea repede seama de isteţimea altuia. Nu se supără deloc de criticile lui Clopinet, şi îi spuse:

— Pe legea mea, încearcă; acest lucru se poate înfăţişa, cum spui, adică poţi schimba mişcarea apăsând pe firele de fier care ţin loc de oase şi de muşchi. Încearcă, îţi spun, iar dacă o strici, nicio pagubă: un păun de mare nu este o pasăre foarte rară.

Clopinet şovăi o clipă, se făcu alb la faţă, tremură un pic, apoi chibzui pentru a-şi aduce aminte foarte bine; şi dintr-o dată, strângând foarte uşor pasărea, dar cu multă hotărâre, o făcu să arate atât de vie şi atât de mândră, fără să-i clintească din loc o singură pană, încât spiţerul rămase de-a dreptul uluit.

— Mărturisesc, spuse, că mişcarea pe care i-ai dat-o tu este mult mai firească decât aceea pe care am izbutit-o eu. Totuşi, a mea era mai energică.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule? întrebă Clopinet.

— Vreau să spun că a mea părea mai rea. Aceste păsări sunt foarte rele!

— Tocmai în această privinţă vă înşelaţi, domnule, reluă Clopinet, cu convingere. Păsările sunt rele doar atunci când foamea le sileşte să se lupte. Acestea nu se bat pentru a-şi face rău; şi nu îşi fac aproape niciodată. Este

un joc în care intră, din mândrie, atunci când sunt privite: se strâng cu toţii, masculii într-o parte şi femelele în cealaltă, împreună cu puii. Aleg mormane de nisip pe care se aşază în rând, iar femelele îi privesc de pe un alt morman. Atunci, bătrânii le spun tinerilor: „Haideţi, copii, arătaţi-ne cum ştiţi voi să vă bateţi”. Şi vin doi tineri care se bat până cad frânţi de oboseală, apoi vin alţi doi; câteodată sunt două perechi care se bat în acelaşi timp, dar întotdeauna unul împotriva altuia şi niciodată un stol împotriva celuilalt, nici pentru femele, nici pentru hrană. Când această distracţie ia sfârşit, se duc să se plimbe sau să mănânce împreună. Şi sunt buni prieteni.

— Se poate, spuse râzând spiţerul; dacă ai privit atât de atent păsările, ştii mai multe decât mine despre ele şi îţi mărturisesc că acest luptător îmi place mai mult răsucit şi îndreptat astfel. Cred că eşti un observator şi, poate, un artist din naştere.

Clopinet nu înţelese, dar inima îi bătu de bucurie atunci când spiţerul îi spuse:

— Întoarce-te mâine, te voi învăţa meseria, care este foarte uşoară, şi pentru că ai talent, care este un dar de la natură, voi face în aşa fel încât să fii angajat de seniorul castelului. Vei învăţa istoria naturală a păsărilor şi vei fi într-o zi conservatorul colecţiei lui, sau a altora. Cine ştie dacă nu eşti născut pentru a ajunge savant?

Clopinet înţelese bine doar un singur lucru: că va vedea păsări pe care nu le mai văzuse până atunci şi că va învăţa numele celor cărora le cunoştea înfăţişarea, cântecul şi obiceiurile. Mai mult zbură, decât alergă la tatăl lui, şi obţinu uşor îngăduinţa să meargă să *lucreze cu păsările.*

— Pentru că este dorinţa lui, spuse tatăl Doucy privindu-şi surâzând nevasta, şi pentru că domnul spiţer este un om tare cumsecade, cred, mamă Doucette, că nu vei fi deloc supărată să-ţi ştii copilul lucrând undeva nu prea departe, şi unde vom putea să mergem deseori să-l vedem?

Mamei Doucette i-ar fi plăcut să nu se despartă în niciun fel de copilul ei; dar, atunci când bărbatul îi vorbea şi îi surâdea, nu ştia decât să încuviinţeze râzând cu gura până la urechi, ceea ce nu era puţin lucru. De altfel, tremura tot timpul, gândindu-se că băiatul ei s-ar putea întoarce în Scoţia, pe care o credea la capătul lumii şi unde, de fapt, Clopinet nu fusese niciodată.

După o lună, Clopinet învăţă foarte bine să pregătească acea soluţie cu arsenic cu care se conservă păsările, împiedicându-le să putrezească şi apărându-le de molii. Învăţă să jupoaie cu măiestrie, întorcând pielea păsării aşa cum întorci o mănuşă, fără să murdărească sau să îndoaie o singură

pană. Învăţă să cunoască acele oase mici, care trebuiau păstrate pentru a lega firele de sârmă, ca şi pe acelea care trebuiau retezate, pentru a înlocui scheletul cu bare de metal mai mult sau mai puţin groase. Învăţă să aleagă între *ochii de sticlă* pe aceia care i se potriveau unei zburătoare sau alteia. Învăţă să le umple cu cârlţi, păstrându-le aceeaşi formă, să le coasă burta cu atâta dibăcie, încât cusătura nici să nu se bănuiască, să le aşeze pe picioare, să le închidă sau să le deschidă pliscul, atât cât trebuia. Spiţerul, care nu-şi dorea decât să-şi vândă alifiile şi laboratorul, se gândi serios să facă în aşa fel încât Clopinet să fie angajat de domnul baron de Platecote, seniorul pasionat de ornitologie, pentru care copilul lucra fără ca talentele lui să fie dezvăluite şi preotului, pentru că preotul, chiar dacă făcea unele cercetări şi schimba unele piese de colecţie cu baronul, era un pic gelos pe acesta şi ar fi încercat să pună mâna pe Clopinet, silindu-l să trudească doar pentru el.

Spiţerul era tot atât de cumsecade pe cât era de inteligent şi se arăta foarte preocupat de soarta lui Clopinet, ale cărui blândeţe şi deşteptăciune erau ieşite din comun. Îl luă cu el la castelul baronului şi îl prezentă el însuşi ca pe un băiat capabil, ascultător şi muncitor.

— Nu mă îndoiesc, răspunse politicos baronul, dar este un copil. Este foarte curat şi foarte drăguţ, dar este un ţărănuş care nu ştie nimic.

— Domnul baron, care ştie tot, replică graţios spiţerul, îl va învăţa tot ce va voi. Domnul baron nu are copii şi se va putea ocupa de acesta, însă îi va deveni un bun şi credincios slujitor; îl sfătuiesc pe domnul baron să îl ia pe loc, altfel domnul preot nu îl va lăsa să-i scape, de îndată ce va vedea de ce este în stare.

Spunând aceasta, spiţerul deschise cutia pe care o adusese şi aşează pe masă trei păsări diferite, cărora Clopinet ştiuse atât de bine să le dea înfăţişarea naturală încât baronul, care era un cunoscător, scoase un ţipăt de admiraţie şi surpriză.

— Văd bine că nu dumneavoastră, domnule spiţer, aţi făcut aceste lucrări excelente. Puteţi să îmi juraţi că într-adevăr copilul de faţă este autorul lor?

— Vă jur, domnule baron.

— El singur?

— El singur.

— Ei bine! îl iau; lasă-l la mine, nu o să îi pară rău că a intrat în slujba mea.

VIII.

Chiar în aceeaşi zi, Clopinet a fost primit la castelul baronului, urmând să locuiască într-o cămăruţă de sub acoperiş. Primul lucru pe care îl făcu, chiar înainte de a da ocol cu privirea camerei, care era foarte drăguţă, a fost să scoată capul pe fereastră, pentru a iscodi împrejurimile. Era un loc dintre cele mai frumoase: castelul era clădit pe o colină înaltă, de unde descoperi, într-o parte, valea râului Auge, albia râului Dive, ca şi pe aceea a râului Orne, cu pădurile şi câmpiile lor şerpuitoare, iar în cealaltă, foarte departe, marea şi coasta. Clopinet recunoscu imediat vârfurile dantelate ale marii faleze; le văzu şi mai bine privindu-le printr-o lunetă instalată în foişorul care se afla mai sus decât încăperea în care locuia. Desluşi plin de încântare Vacile Negre arătându-şi spatele pe deasupra valurilor şi, în partea dinspre câmpie, casa părintească, al cărei acoperiş de paie se iţea printre merii cu frunzele îngălbenite. Se simţi beat de bucurie că putea sta aşa în aer liber, şi că putea adăuga vederii sale ascuţite puterea fermecată a acestei lunete, care îi dădea posibilitatea să vadă la fel de bine ca păsările. Zări şi recunoscu toate scobiturile, toate cătunele şi satele de pe coastă. Regăsi Trouville şi descoperi promontoriul, în spatele căruia stătea ascuns Honfleur.

O altă mare bucurie avu a doua zi, când pătrunse în încăperea care avea să fie laboratorul lui, unde fuseseră deja rânduite fiolele, materialele şi instrumentele trimise de spiţer pentru folosinţa lui; din această încăpere se intra direct în biroul domnului baron şi Clopinet văzu acolo, în dulapuri mari cu uşi de sticlă, o mulţime de păsări fie străine, fie de prin părţile locului, mai mult sau mai puţin rare, dar toate foarte interesante, al căror nume şi a căror specie vroia cu atâta ardoare să le afle.

Pentru a-i spune ce îndatoriri urma să aibă, baronul trecu pe acolo, iar Clopinet, cu siguranţa pe care ţi-o dă un suflet simplu, îi spuse:

— Domnule baron, colecţia de păsări a domniei voastre este prost orânduită. Iată un pui care a fost pus lângă ceilalţi, doar pentru că este pui; dar nu se potriveşte deloc. Trebuie să stea lângă păsările cele mari de acolo, pentru că face parte din familia lor. Are ciocul şi labele la fel ca ele, se hrăneşte la fel: o ştiu, o recunosc sau, dacă nu este aceea la care mă gândesc eu, este una care îi seamănă şi care trebuie să fie vărul ei, sau nepotul.

Baronul îl făcu pe Clopinet să-şi dea drumul la gură, deşi nu era deloc palavragiu, dar, în ceea ce priveşte păsările, avea întotdeauna multe de spus; admiră felul în care gândea şi siguranţa observaţiilor sale, precum şi

memoria acestui băieţel; mai ales că, într-o dimineaţă, îi recită baronului, fără nici cea mai mică greşeală, toate numele de păsări pe care acesta i le făcuse cunoscute. Dar, deodată, văzându-l pe baron căscând şi plictisindu-se să facă pe profesorul cu un neştiutor de carte, izbucni:

— Bunul meu senior, este încă prea devreme să intru în slujba voastră, nu vă face nicio plăcere să mă instruiţi. Trebuie să fiu în stare să mă instruiesc singur şi pentru asta trebuie să ştiu să citesc. Lăsaţi-mă să merg la preot, este meseria lui să aibă răbdare; când voi şti, mă voi întoarce.

— Nici vorbă, nici vorbă! spuse baronul, nu vei merge la niciun preot. Valetul meu este destul de învăţat, îţi va arăta el.

Valetul citea în mod obişnuit, avea un scris frumos şi cunoştea destulă franceză pentru a scrie o scrisoare acceptabilă, dacă i-o dicta domnul baron, care era savant şi literat, dai— de familie prea nobilă pentru a cunoaşte ortografia; nu era deloc la modă pe atunci printre cei de casă mare. Domnul La Fleur[3] — acesta era numele valetului — făcu deci pe profesorul micuţului ţăran, cam strâmbând din nas şi dând dovadă de foarte puţină răbdare. Trebuie să ai răbdare cu copiii de obicei, dar, pentru un elev cum era Clopinet, dornic să înveţe şi temându-se ca nu cumva această ocazie să-i scape, un profesor, chiar nepăsător şi nervos, era tot ceea ce îi trebuia. Clopinet îşi dădu toată silinţa şi, după un an de zile, învăţă să citească, să scrie şi să socotească la fel de bine ca profesorul lui.

Acest lucru nu îi era de ajuns. Denumirile ştiinţifice ale păsărilor sunt latine şi multe din lucrările care se ocupă de ştiinţele naturii sunt scrise în latineşte. Clopinet, care avea liber duminica, se duse să împăieze păsările domnului preot cu condiţia ca, în timp ce muncea, acesta să îl înveţe latineşte. După încă un an, învăţă toată latina vulgară de care avea nevoie.

În timp ce se instruia astfel, împăia toate păsările trimise sau aduse, din împrejurimi ori din străinătate, de furnizorii şi corespondenţii baronului; repara sau reîmprospăta piesele de colecţie care erau prost preparate, ori stricate. Încerca să aşeze mai bine păsările, pe familii şi specii, după discuţii — uneori foarte aprinse — cu stăpânul lui, căci acesta credea că ştia destul şi nu admitea cu uşurinţă că se putea înşela. Dar Clopinet, cu hotărârea încăpăţânată care îi stătea în caracter şi cu spiritul său de dreptate înnăscut, reuşea întotdeauna să îl convingă să-şi schimbe părerea; atunci baronul, care nu era deloc prost, ridica din umeri şi, prefăcându-se obosit sau îngăduitor, spunea:

— Fă cum vrei! Pentru atâta lucru, nu vreau nici să te supăr pe tine, nici să mă supăr eu.

Nu era, totuşi, chiar un lucru de nimic. Preotul care, dacă era mai puţin bogat în exemplare de colecţie decât baronul, se considera, în schimb, mai instruit şi mai inteligent decât acesta, îl preţuia foarte mult pe Clopinet. Spunea că, dacă domnul Buf fon ar poposi pe aceste meleaguri şi l-ar cunoaşte, l-ar ajuta să-şi croiască un drum în viaţă, devenind un savant ilustru.

Clopinet nu era mai puţin mândru. Ştia foarte bine cât respect trebuia acordat domnului Buffon, a cărui operă strălucitoare o citea cu înflăcărare; dar, prin firea lui, nu era ispitit de nimic de pe lumea aceasta, în afară de studiul naturii. Nu-i păsa nici de bani, nici de glorie; visa în continuare doar călătorii, descoperiri şi observaţii făcute de el însuşi şi de nimeni altcineva.

De asemenea, se gândea fără încetare la schitul lui de pe faleză şi, cu cât cunoştea mai bine viaţa tihnită de la castel, cu atât regreta mai mult patul lui de piatră, florile sălbatice, cântecul păsărilor libere şi, mai ales, prietenia pe care ştiuse să le-o inspire. Amintirea acestei prietenii ciudate îi strângea, adesea, inima.

„Unde se află acum aceşti sărmani mici tovarăşi ai singurătăţii mele? Unde sunt fluierarii cu coada neagră, care imitau atât de bine behăitul caprelor şi lătratul câinilor? Unde este marele buhai de baltă singuratic, care mugea ca un taur? Unde sunt drăgălaşii nagâţi zburdalnici care îmi ţipau în ureche, împrumutând vocea croitorului: *optsprezece, optsprezece!* Unde sunt fluierarii-guleraţi cu glasuri dulci de copii care mă chemau în nopţile întunecate, făcând să-mi crească aripi fermecate, aripile curajului”?.

După cum se vede, Clopinet nu mai credea în spiriduşii nopţii. Dar acest lucru nu îl făcea cu nimic mai fericit; regreta vremea în care crezuse că desluşeşte cuvintele micuţilor săi prieteni, coborând din cerul negru, aduse de vântul furtunii. Mediul în care fusese strămutat nu îl lăsa să viseze. În acel moment, toţi făceau pe filosofii, chiar şi preotul, ba, mai ales domnul La Fleur, care vorbea mult despre domnul Voltaire fără să îl fi citit vreodată, şi arăta un mare dispreţ pentru superstiţiile rustice.

Când Clopinet ajunse în slujba baronului, la vârsta de şaisprezece ani, văzu că, în ceea ce priveşte păsările, aflase tot ce se putea afla la castel şi în împrejurimi, şi se simţi cuprins de dorinţa de nestăvilit, de a merge să afle în mijlocul naturii tainele pe care nu le poţi găsi întotdeauna în cărţi. Se simţea bolnav şi toată lumea remarcă paloarea feţei lui. Se gândi, atunci, cât

se poate de serios, să-şi recapete libertatea şi, deşi era foarte mulţumit de stăpânul lui şi se simţea legat de el, îi mărturisi hotărârea de a porni într-o călătorie, făgăduindu-i să-i aducă tot ceea ce va descoperi interesant pentru muzeul din castel. Baronul îi reproşa că îşi părăseşte slujba, arătându-se nerecunoscător faţă de cei care-l primiseră cu atâta bunătate şi îl învăţaseră atâtea lucruri. Ii oferi, pentru a-l păstra, un salariu la fel de mare ca aceluia al domnului La Fleur şi îi făgădui, chiar, că nu va mai mânca la bucătărie. Clopinet se socotea însă destul de bine plătit şi nu se simţea umilit să mănânce la bucătărie; mulţumi şi refuză.

— Poate, spuse baronul, eşti supărat că porţi livrea? Iţi dau voie să îţi faci un costumaş negru, ca acela al spiţerului.

Clopinet refuză şi această propunere, se simţea chiar prea bine îmbrăcat. Atunci baronul se supără, îl făcu nerecunoscător şi nebun, îl ameninţă că îl lasă în voia sorţii şi îi declară că va şterge din testament mica rentă pe care i-o lăsase. Toate acestea nu ajutară la nimic. Clopinet îi sărută mâna spunându-i că, dezmoştenit sau nu, îl va iubi mereu la fel şi îi va rămâne recunoscător, dar că ar muri dacă ar mai rămâne închis aşa cum era de trei ani, că avea aceeaşi fire ca şi păsările şi că avea nevoie de spaţiu şi de libertate, oricâte greutăţi ar fi nevoit să îndure.

Baronul, văzând că nu poate face nimic, se resemna şi îi îngădui plin de bunătate să plece, plătindu-i ceea ce îi datora, la care adăugă şi o sumă frumuşică. Dar Clopinet refuză darul în bani şi îl rugă pe baron să-i dea o lunetă portativă şi câteva unelte. Baronul îi dădu ceea ce îi ceruse şi îl sili să păstreze banii.

Atunci, văzându-l atât de bun, Clopinet se socoti într-adevăr nerecunoscător şi, aruncându-i-se la picioare, renunţă la toate visele lui; ceru opt zile de concediu, jurând să se întoarcă şi să facă tot ceea ce-i stă în putinţă pentru a se obişnui cu viaţa la castel, pe care protectorul lui i-o făcea atât de dulce. Baronul, înduioşat, îl îmbrăţişa şi îl înzestra cu tot ceea ce îi era necesar pentru o călătorie de cinci zile.

Într-o frumoasă dimineaţă de primăvară, Clopinet, după ce petrecu o zi la părinţi, porni de unul singur pe ţărmul mării. Fusese atât de conştiincios în munca pe care i-o încredinţase baronul şi atât de silitor să înveţe de la preot, încât nu-şi îngăduise niciodată să piardă măcar o oră plimbându-se doar pentru plăcerea lui. Nu mai colindase, aşadar, Vacile Negre şi era nerăbdător să vadă ce stricăciuni mai făcuse marea în lipsa lui. Auzise vorbindu-se, la baron şi la spiţer, despre mari surpări; dar, cum din foişor

Clopinet constatase că piscurile dantelate ale dunei existau încă, nu crezuse decât pe jumătate din ceea ce se spunea.

Îmbrăcat în haine de lucru ţărăneşti din postav tare, încălţat cu ciubote grele, purtând pe cap un fes gros de lână care-l ferea de vântul puternic, ducând în spate un rucsac în care se aflau uneltele, unul sau două volume de cataloage de păsări, luneta şi ceva alimente, ajunse repede la dune, fără însă a putea urma drumul de pe plajă, înfundat în câteva locuri de alunecările de pământ. Pe măsură ce înainta, ţinându-se la jumătatea coastei, observa multele schimbări petrecute pe acest pământ crăpat. Acolo unde fuseseră plante, acum era doar un noroi gros, foarte greu de străbătut; acolo unde solul fusese moale, acum se întărise şi se acoperise de vegetaţie. Clopinet nu mai recunoştea locurile. Vechile poteci, făcute şi cunoscute numai de el, dispăruseră. Trebuia să înveţe să se orienteze din nou şi trebuia să facă noi calcule, pentru a se feri de crăpături şi prăpăstii. În sfârşit, ajunse pe faleza cea mare, care era tot în picioare, dar ale cărei coaste goale şi abrupte nu îi mai îngăduiau să urce la schitul lui.

IX.

Ar fi trebuit să renunţe, dar visase atât la bucuria de a-şi regăsi cuibul, încât se înverşuna şi, în cele din urmă, dibui o trecătoare nu prea anevoioasă şi nu prea primejdioasă. Cuteză să pornească de-a lungul ei şi ajunse, în sfârşit, în partea stâncoasă unde, cu o mare mulţumire, îşi regăsi grădina, ferestruica şi grota, aproape neatinse. Se apucă de îndată să facă ordine: îşi curăţă şi aşternu patul de ierburi; după ce mătură bine — căci felurite păsări îşi lăsaseră urmele în locuinţa sa — tăie mai multe braţe de stuf uscat şi aprinse focul pentru a curăţa bine grota. Arse chiar şi câteva crenguţe de ienupăr pentru a o parfuma. Mancă puţin, în fugă, apoi, întinzându-se în iarba grădinii lui sălbatice, unde aceleaşi flori pe care le îndrăgise atâta înfloreau mai frumoase ca niciodată, trase un pui de somn, pentru că se sculase dis-de-dimineaţă şi obosise străbătând dunele răscolite.

De îndată ce se simţi odihnit, vru să pornească spre vârf, pentru a vedea dacă mai era locuit de aceleaşi păsări. Ajunse cu multă grijă şi, după ce înfruntă multe primejdii, nu mai găsi nici urmă de cuiburi. Păsările părăsiseră locul: era un semn că ruinele aveau să se surpe, instinctul lor le dăduse de veste. Unde se refugiaseră? Clopinet nu ţinea să se apuce din nou de micul lui negoţ de aripi, ajunsese destul de bogat; dar ar fi dorit să-şi

revadă vechii prieteni şi să afle dacă aceştia îl vor recunoaşte după o atât de lungă absenţă, ceea ce nu părea deloc cu putinţă.

Căutând din ochi, văzu că o crăpătură mare apăruse acolo unde ţărmul cobora în pantă. Era ca şi cum o stradă nouă ar fi fost săpată în oraşul lui pustiu! Aceasta îl conduse spre nişte stânci care, spre surprinderea lui, se aflau foarte aproape de grotă şi erau albite de penele lăsate de păsări. Nu îi trebui mai mult pentru a descoperi o mulţime de cuiburi şi de ouă, încălzite de soare şi aşteptând noaptea pentru a fi clocite. În jurul lor, o grămadă de pene dezvăluiau trecerea masculilor. Aşadar, stârcii-de-noapte se mutaseră, iar faptul că aleseseră acel loc din vecinătatea grotei dovedea că aceasta era încă prinsă solid în cutele ţărmului. Bucuros de această descoperire, Clopinet se întoarse cu uşurinţă în adăpostul lui, trecând peste o movilită şi se simţi fericit să-şi aibă vechii prieteni, pentru a spune astfel, la îndemână.

Hotărât lucru, Clopinet îndrăgea singurătatea, deoarece acea zi în pustiu era pentru el ca un soi de răsplată, după ce, curajos, îndurase un lung exil. Cercetă toate straturile de nisip şi luă cunoştinţă de noua lor aşezare. Revăzu plin de bucurie dragele lui Vaci Negre, acoperite de scoici, ca întotdeauna; se desfată scăldându-se în mare şi reluă toate observaţiile făcute asupra păsărilor care locuiau pe ţărm sau doar se adăposteau acolo, în trecere. Nu mai avea nimic de aflat în privinţa lor; păreau să nu mai fie aceleaşi, sau nu aveau deloc memorie, căci nu dădură niciun semn că l-ar recunoaşte şi nu vrură în ruptul capului să se apropie de bucata de pâine pe care le-o întindea. Totuşi, era pentru ele o mâncare de soi şi, de îndată ce se îndepărta, se aruncau asupra firimiturilor pe care le presărase pe stânci şi se luptau pentru ele, scoţând strigăte puternice. Nu-şi pierdu speranţa să le îmblânzească din nou, în puţinul timp pe care vroia să şi-l petreacă pe ţărm, căci avea de gând să rămână acolo tot concediul, fără să-şi dea seama prea bine de ce îi plăceau atât de mult minunatele locuri.

Sigur că, atunci când eşti tânăr, te laşi în voia firii tale, fără să îţi dai prea bine seama de asta. Clopinet nu mai era acelaşi copil, care dusese timp de şase luni o viaţă în sălbăticie; era acum chiar foarte educat şi cultivat, ştia de ce îi plăcuseră odinioară anumite lucruri. Îndrăgise marea, stâncile, păsările, florile şi norii, înainte de a şti de ce acestea sunt frumoase. Studiul şi capacitatea de a compara îl învăţaseră ce este frumosul, înfricoşătorul şi graţiosul. Se bucura acum de două ori mai mult de plăcerile vieţii şi ar fi putut să-şi poarte recunoştinţă lui însuşi că iubise natura, înainte să o înţeleagă; dar era modest, ca toţi cei care trăiesc pentru a privi şi admira:

naturii îi era, de fapt, recunoscător, pentru că se lăsase descoperită de el, fără ajutorul nimănui.

Ca şi cum această prea puternică doamnă natură ar fi vrut să sărbătorească împreună cu el, oferindu-i spectacolul cu care îl răsfăţase cu trei ani înainte, în prima lui seară pe ţărm, la apusul soarelui, apărură o mulţime de nori negri mărginiţi de flăcări roşii, iar marea se făcu toată fosforescentă. Când se retrase în grotă, se porni vântul şi sărbătoarea deveni puţin violentă. Torente de ploaie începură să şiroiască în jurul schitului; dar luna, amabilă şi cochetă, totuşi, aşeză din nou diamante verzi în frunzişul care împodobea intrarea. Clopinet adormi în zgomotul furtunii şi îi făcu plăcere să fie trezit, din când în când, de bubuitul tunetelor. Unul dintre ele îi răsună însă atât de tare în urechi, încât se pomeni, fără să ştie cum, în picioare, lângă pat. O mulţime de ţipete plângăreţe umpleau aerul de deasupra lui şi, o clipă după aceea, se simţi biciuit de o mulţime de aripi mari, care se agitau fără zgomot în jurul lui, în grotă. Adăpostul vecinilor lui fusese lovit de trăsnet. Femelele zăpăcite de spaimă îşi părăsiseră ouăle şi, împinse de vânt, se năpustiseră în grădina lui Clopinet, refugiindu-se, în cele din urmă, cu strigăte deznădăjduite, chiar în locuinţa lui. I se făcu tare milă şi, ferindu-se să le alunge, se culcă din nou şi adormi înconjurat de acele sărmane păsări, dintre care unele, pe jumătate moarte, zăceau pe patul lui.

De îndată ce se făcu ziuă, tot ceea ce mai avea încă aripi îşi luă zborul. Dar mai multe păsări erau doborâte, câteva orbite, altele moarte ori muribunde. Clopinet îşi îngriji cum putu mai bine aceşti oaspeţi aflaţi într-o stare jalnică şi se duse să vadă cât de mare era nenorocirea care se abătuse asupra coloniei. Ascultă strigătele şi tânguirile mamelor care îşi căutau în zadar ouăle, şi încercă să dreagă câteva cuiburi; dar fulgerul pârjolise ceea ce nu sfărâmase, iar păsările din colonie, văzând că nu mai era nicio speranţă, începură să se cheme cu ţipete disperate. Se strânseră pe o stâncă unde părură să ţină sfat, apoi, suspinând parcă în semn de rămas-bun, îşi luară zborul spre mare şi dispărură înghiţite de ceţuri.

Clopinet, văzând că nu se întorc nici a doua zi, nici în zilele următoare, se gândi că părăsiseră, poate pentru totdeauna, această coastă neospitalieră. Se întoarse la bolnavele lui şi în puţină vreme le îmblânzi. Începură să-i mănânce din palmă, îl lăsară să le atingă, să le scarpine şi să le încălzească, apoi se porniră să meargă în jurul lui şi să se aşeze, unele în grotă, pentru a dormi, altele în grădină, pentru a prinde puteri, de la soare. Lucru ciudat,

părură să uite nenorocirea care se abătuse asupra puilor lor, nu încercară să se ducă să vadă ce se întâmplase cu ouăle, răspunseră cu sunete subţirele şi triste chemării arzătoare a celor care plecaseră, resemnându-se să ducă o viaţă domestică, de fapt singura cu putinţă, aşa că nu avea niciun rost să se mai împotrivească.

Clopinet putea acum să studieze un lucru care îl pasionase întotdeauna: gradul de inteligenţă la care ajung păsările şi, în general, sălbăticiunile, atunci când trăiesc pe lângă om. Îşi petrecu ziua când ocupându-se de aceste convalescente mai mult sau mai puţin schilodite care se lăsaseră în grija lui, când primind alţi oaspeţi înaripaţi de toate soiurile, pe care îi găsea zăcând la tot pasul, pe ţărm. Furtuna adunase pe mal specii pe care nu e văzuse niciodată până atunci: lopătari, cormorani. Seara, grota lui era plină de păsări, trebui să le împartă toată pâinea pe care o mai avea şi adormi cu stomacul gol.

În zori, alergă să mănânce la Auberville, satul de unde se aprovizionase odinioară, şi aduse de acolo toate cele necesare pentru infirmeria pe care o înjghebase. Izbuti să vindece câteva în timpul zilei, dar altele îi muriră în braţe. Merse să mai strângă şi alte păsări schilodite de pe creste şi le văzu pe cele libere şi tefere pândindu-l, pentru a putea culege bucăţele de pâine, pe care le presăra în drumul lui. Câteva zile îi fură de ajuns jentru a se împrieteni din nou cu ele, ca altădată. Clopinet crezu că recunoaşte în acelea care se lăsară mai repede îmblânzite, pe cele deja domesticite de el mai demult.

Dar remarcă în continuare o mare deosebire de caracter între păsările care, deşi se obişnuiseră să-l aibă în apropiere, rămăseseră, totuşi, independente şi cele care, datorită rănilor provocate de furtună, erau silite să depindă de el. Acestea din urmă ajunseră atât de încrezătoare şi de legate de el, încât începuseră să-l plictisească prin stăruinţele lor. Pentru că nu puteau zbura sau merge repede, deveniră egoiste şi lacome, în timp ce primele rămaseră harnice şi mândre.

Clopinet le preferă pe acestea şi, deşi le îngrijea cu mai multă sârguinţă pe cele care aveau mai multă nevoie de el, nu se putea abţine să nu dispreţuiască puţin devotamentul lor linguşitor.

Totuşi, mila îl făcea să rămână aproape tot timpul lângă ele, nădăjduia să le aducă pe toate în starea de a putea trăi din nou în sălbăticie. Era prea îndemânatic în a le reconstitui scheletul, pentru a nu le cunoaşte foarte bine anatomia, aşa că reuşea, cu o dibăcie nemaipomenită, să le prindă labele şi

aripile rupte; dar acelea care fură astfel oblojite, şi care, doar după câteva zile, se văzură în stare să trăiască din nou ca mai înainte, fură primite cu atâta duşmănie de cele libere, încât se întoarseră plouate să se ascundă între picioarele lui Clopinet, iar el se văzu silit să le ia la zor pe neruşinatele care încercau să le jumulească de pene sau să le facă bucăţi.

În sfârşit, Clopinet se gândi, după ce trecuse o săptămână, să părăsească ţărmul şi să se întoarcă la stăpânul lui, aşa cum făgăduise. Era, în orice caz, timpul să se gândească la plecare: ţărmul fusese zgâlţâit zdravăn de ultima furtună. În apropierea cuibului lovit de trăsnet al stârcilor se formase o nouă crăpătură şi pământul înmuiat de ploaie începuse să se scurgă în grădina lui Clopinet. Se necăji tare mult din această pricină, pentru că sădise acolo drobiţă, capul-şarpelui, limba peştelui şi rochiţa-rândunicii. În lipsa lui Clopinet, toate acestea se înmulţiseră, răspândindu-se până la intrarea în grotă, şi acum toate aceste flori minunate aveau să dispară sub valul gros de mâl. Cu timpul, mâlul avea să acopere toată grădina, pătrunzând până în grotă. Clopinet era prea atent să urmărească alunecările de teren, pentru a se teme că ar fi putut fi surprins brusc de o surpare. Totuşi, dormea, cum se spune, iepureşte şi număra zilele, spunându-şi:

„Iată încă o zi frumoasă care face să se usuce tot acest noroi; însă dacă mâine plouă, voi fi, poate, nevoit să mă mut repede, privind cum piere toată această mică lume a mea”.

Aşteptându-se, astfel, la tot ce putea fi mai rău, Clopinet se hotărî să-şi ducă păsările la preotul din Dives, pentru a le salva de dezastru. Ştia că acestuia îi place să păstreze animalele vii, în timp ce baronul de Platecote le preferă moarte şi împăiate. Preotul era mai mult naturalist, baronul mai mult colecţionar. Convins că preotul se va îngriji cum se cuvine de zburătoarele lui, porni să taie nuiele subţiri pentru a împleti din ele un coş destul de mare ca să-i încapă toţi prietenii, fără să se sufoce; dar se gândi că ar fi prea greu pentru a-l putea căra singur, căci păsările erau foarte mari. Atunci, plecă să închirieze un măgar, pe care-l îmboldi să se caţere până la intrarea în grădină, pregătit astfel să pornească la drum cu el, în zori.

X.

Noaptea, vremea se strică şi mâlul înainta mult. Clopinet se văzu silit să se trezească înainte de a se face ziuă; îşi adună toţi prietenii, le dădu să mănânce, îi puse grijuliu în coşul căptuşit cu iarbă, îi încarcă pe spinarea măgarului, pe care îl hrăni, de asemenea, pe săturate şi, îndemnându-l cum

se pricepea mai bine, îl făcu să coboare până pe malul mării. Îşi calculase timpul în aşa fel încât să ajungă acolo în momentul în care fluxul avea să dea înapoi, îngăduindu-i să o ia de-a lungul plajei, spre Dives; dar când măgarul auzi marea atât de aproape de el, pentru că era încă prea întuneric pentru a o vedea, se sperie atât de tare, încât începu să tremure tot, cu urechile ciulite, şi nu mai vru cu niciun chip să se clintească din loc, nici înainte, nici înapoi. Clopinet era foarte răbdător şi, în loc să-l bată, îl mângâie, pentru a-i da timp să se obişnuiască cu zgomotul valurilor.

În acel moment, i se păru că zăreşte pe uriaşa Vacă Neagră, care-şi arăta spatele pe deasupra valurilor, ceva cu totul ieşit din comun. Nu se luminase încă destul pentru a putea desluşi limpede ce era. Părea un trup micuţ, cu labe lungi, care se mişcau. Clopinet se gândi că era o caracatiţă mare şi curiozitatea de a vedea un animal atât de deosebit îl făcu să lase măgarul şi să o ia înainte pe ţărm. Arătarea mişca doar din labe, întinzând când una, când cealaltă, dar corpul părea lipit de stâncă. Clopinet se temea că acest animal de neînţeles s-ar fi putut desprinde înainte ca el să poată să îl cerceteze îndeaproape. Se dezbrăcă iute, îşi aruncă veşmintele pe măgar, care nu se mişca defel, şi intră în mare; dar valurile erau imense, şi îl obligau să înainteze prinzându-se de stâncile risipite şi ascunse sub apă, pe care le cunoştea atât de bine. În sfârşit, izbuti să ajungă destul de aproape pentru a putea să-şi dea seama că acea caracatiţă era, de fapt, un om agăţat de vârful Vacii Grase, dând semne vădite de disperare. Dar ce om ciudat! Era atât de îngrozitor la înfăţişare, încât, în ciuda emoţiei care îl încerca, Clopinet se gândi la înfricoşătorul croitor care fusese spaima copilăriei sale. Doar el putea fi la fel de urât ca fiinţa slută din care vedea, deocamdată, doar un cap uriaş şi nişte picioare strâmbe. Înotă spre el şi crezu că aude o voce care spunea: „La mine, la mine!”. Clopinet ajunse la ultima dintre stâncile care se înălţau din apă în faţa Vacii Grase. Nu mai era decât o foarte mică distanţă până la naufragiat şi putu să se convingă, datorită luminii de ziuă care sporea pe nesimţite, că era într-adevăr ticălosul de cocoşat, de care îşi aducea mereu aminte cu silă şi ură, deşi nu îl mai văzuse de trei ani. Îi strigă:

— Nu te mişca, aşteaptă-mă!

Era în zadar; fie că Trage-la-stânga nu îl auzi, fie că refluxul îl trăgea după el, croitorul făcu un ultim efort pentru a-şi întinde braţele spre Clopinet, iar apoi dădu drumul stâncii; cât ai clipi din ochi, dispăru luat de valurile care clocoteau în jurul stâncii. Clopinet, în picioare, trăgându-şi

răsuflarea, rămase o clipă nehotărât, parcă îngheţat de spaima întunericului. Gândeşti repede în momente ca acelea; îşi dădu seama că, dacă îi sărea în ajutor, meşterul, înnebunit, avea să se agate de el ca o adevărată caracatiţă şi să-l tragă la fund, împiedicându-l să înoate. Să moară în felul acela, pe neaşteptate, de o moarte îngrozitoare, el, atât de tânăr şi de curios de viaţă, numai pentru că ar fi încercat să scoată la liman o pocitanie cum era croitorul, era o nebunie. Clopinet şovăi o clipă. O clipă foarte scurtă, căci în urechi îi răsună un zgomot melodios, pe care îl recunoscu de îndată: era cântecul puternic şi duios al micuţilor săi prieteni, spiriduşii înaripaţi ai mării. Şi aceste voci mângâietoare îi spuneau:

— Aripile, desfă-ţi aripile, suntem aici! Clopinet îşi simţi aripile curajului desfăcându-se larg, întinse ca acelea ale unui vultur de mare, şi sări în valurile furioase. Nu ştiu niciodată cum de reuşi să-l înhaţe pe croitor în mijlocul spumei care îl orbea, să se lupte cu el, să se împotrivească cu puteri supraomeneşti talazului uriaş care încerca să-l târască în larg, în sfârşit, să se întoarcă pe Vaca Grasă şi să se prăbuşească, doborât de oboseală, lângă trupul naufragiatului care-şi pierduse cunoştinţa. Toate acestea se petrecură ca într-un vis; în clipa aceea, cu toată învăţătura pe care o primise, nimeni nu l-ar fi putut convinge pe Clopinet că duhurile bune care îl ajutaseră odinioară nu se amestecaseră din nou, şi de această dată. Se ridică iute, strigându-le:

— Mulţumesc, mulţumesc, dragii mei!

Îl întoarse pe croitor pe burtă şi îl ţinu culcat cu capul în jos, pentru a-l face să dea afară toată apa pe care o înghiţise; îl frecă din toate puterile până ce văzu că îşi recapătă respiraţia. După cinci minute, Trage-la-stânga îşi reveni cu totul şi, încercând să vorbească, scoase nişte strigăte ascuţite, luptându-se cu tuşea care încă îl sufoca. Vroia să se arunce în apă pentru a ajunge cât mai repede pe uscat, era ca un nebun. Clopinet reuși să-l ţină în loc, lovindu-l tare cu latul palmei, aceea ce îi făcu să îşi vină in fire.

— Ai încredere, îi spuse Clopinet, când reuşi, în sfârşit, să îl facă să înţeleagă ce-i spune; într-o clipă, această stâncă va ieşi cu totul de sub apă şi ne vom putea întoarce, fără să ne udăm, pe coastă. Am reuşit să te încălzesc un pic, dacă vei îngheţa din nou, vei muri.

Trage-la-stânga se supuse şi, după un sfert de oră, era pe mal şi se usca aşa cum trebuie, mestecând din pâinea lui Clopinet, dinaintea unui foc

zdravăn de ierburi uscate, pe care acest copil inimos îl aprinsese pe o movilită, unde apa mării nu ajungea niciodată.

De-abia atunci putu croitorul să-i povestească pe îndelete lui Clopinet cum, în ciuda spaimei lui de mare, se lăsase surprins şi luat de valuri.

— Trebuie, îi spuse, să îţi mărturisesc ceva. Trăiam strâmtorat şi, din ziua în care te-am văzut împodobit cu trei pene de stârc, nu am mai avut altă ambiţie, decât să descopăr ascunzătoarea acestor păsări rare. Mă învârteam în jurul acestui blestemat ţărm abrupt, dar nu îndrăzneam să mă caţăr pe el; cu toate că ştiu să merg şi mă cocoţ de minune. Dumnezeu nu mi-a dat curaj şi nu cutezam nici s-o pornesc de unul singur, sau să mă înţeleg cu dracul, aşa cum ai făcut tu.

— Domnule Croitor, spuse Clopinet, întinzându-i plosca lui, beţi o înghiţitură. Aveţi nevoie să vă limpeziţi gândurile, căci sunteţi un imbecil dacă vă gândiţi la diavol. Şi, când pretindeţi că m-am înţeles cu el, vă declar, fără să vreau să vă jignesc, că minţiţi ca un porc.

Croitorul, care era viguros şi scandalagiu de felul lui, lăsă capul în jos şi îşi ceru iertare, pentru că îşi găsise naşul.

— Scumpul meu domn Clopinet, spuse, vă datorez faptul că încă mai sunt o podoabă a acestei lumi, vă sunt recunoscător, iar femeile vă vor binecuvânta.

— Pentru că sunteţi glumeţ şi vă bateţi joc în mod plăcut de dumneavoastră înşivă, răspunse Clopinet.

Dar croitorul vorbea serios. Se credea foarte arătos şi căută să-l convingă pe Clopinet că toate femeile frumoase găseau că este o persoană plăcută şi îşi disputau inima lui. Clopinet se lăsă cuprins de o mare veselie, căzu pe spate şi, ţinându-se de burtă, începu să dea din picioare, hohotind de râs. Croitorul s-ar fi supărat foarte tare dacă ar fi îndrăznit, dar nu îndrăzni, aşa că îşi continuă povestea.

— Femeile m-au adus la pierzanie, spuse; puteţi râde cât vreţi, dar este cât se poate de adevărat că am plecat de pe meleagurile mele pentru a da ascultare unei văduve care voia să se mărite cu mine. Mă făcuse să cred că era bogată şi eram gata să mă învoiesc, cu toate că nu mai era la prima tinereţe, când descoperii că nu avea niciun sfanţ, nici măcar atât cât să-mi plătesc o nenorocită de datorie la cărţi. Am lăsat-o deci în plata Domnului şi mă întorceam pe aici, cu moartea în suflet, cu vântul suflându-mi prin buzunare şi cu burta goală, silit să cer o bucată de pâine brutarului din Villers, când ieri seară mă bătu gândul să pornesc în căutarea penelor de

stare, la care visasem tot timpul. Acel brutar mi-a destăinuit că dumneavoastră i-aţi vândut pene de trei mii de scuzi seniorului de Platecote, care v-a adoptat, v-a dat o slujbă şi v-a făcut moştenitorul lui. Asta, cel puţin, se zvoneşte pe aici. Atunci, mi-am pus în cap să dibuiesc, chiar dacă ar fi să mor, stârcii care se mai vedeau zburând prin aceste locuri, şi m-am gândit că trebuie să îi surprind înainte de a se face ziuă, ceas la care părăsesc ţărmul. Am plecat din Villers la miezul nopţii, chibzuind că ajung la Vacile Negre înainte de reflux; dar îmi vine să cred că încornoratul de brutar m-a făcut să întârzii puţin sau că mi-a dat să beau cam mult, pentru că este om de spirit căruia îi face plăcere să stea la un pahar de vorbă cu cei învăţaţi şi nu s-a arătat deloc supărat să-mi dea să gust toată seara din cidrul lui. În sfârşit, fie cidrul, fie încornoratul a fost de vină, fie că şi-a vârât dracul coada, am fost prins de flux înainte de a se lumina de ziuă şi târât pe acea stâncă, lângă care, fără dumneavoastră, mi-aş fi dat obştescul sfârşit.

— Adică, răspunse Clopinet, asta înseamnă că, dacă v-aţi fi păstrat cât de cât sângele rece şi aţi fi avut mintea limpede, aţi fi rămas acolo fără niciun pericol până ar fi trecut fluxul. În sfârşit, iată-vă teafăr şi nevătămat. Luaţi aceste două monede de argint şi duceţi-vă cu Dumnezeu, m-am săturat de tovărăşia domniei voastre.

Croitorul se întrecu în mulţumiri, i-ar fi sărutat mâna lui Clopinet, dacă acesta i-ar fi îngăduit. Marea dăduse înapoi, măgarul se liniştise şi se arăta dispus să transporte la Dives menajeria hărăzită preotului. Clopinet culesese, de asemenea, multe din plantele pe care prietenul lui, spiţerul, îl rugase să i le aducă: erau legate într-un mănunchi mare, prins de spinarea măgăruşului. Croitorul, deşi i se spusese să plece, nu se dădea dus şi privea cuşca şi snopul, cu o curiozitate plină de lăcomie.

— Puteţi, îi spuse Clopinet, să fiţi de folos şi să câştigaţi ceva culegând ierburi de leac ca acestea; cât priveşte păsările de pe dună, oricare ar fi ele, vă interzic să le întindeţi capcane şi să le tulburaţi cuiburile.

— Totuşi, spuse cu timiditate prefăcută croitorul, păsările de pe ţărm sunt la modă. Sunt în cuşca asta nişte stârci de toată frumuseţea. I-aţi prins, sunt ai dumneavoastră, dar au mai rămas alţii şi, dacă vă este milă de un om sărman, îi veţi spune unde se ascund aceste păsări în timpul zilei şi în ce fel poţi ajunge la ele fără să-ţi pierzi viaţa, căci, în sfârşit, iată-vă cât se poate de viu şi cu această pradă bogată.

— Domnule Trage-la-stânga, răspunse Clopinet, vreţi să faceţi ceea ce v-am interzis şi nu vă temeţi să mă supăraţi, după tot ceea ce am făcut pentru

dumneavoastră. Ei bine, ascultaţi ce vă aşteaptă, dacă vreţi să vă căţăraţi pe faleză.

— Ce anume? întrebă neîncrezător croitorul.

— Nu auziţi nimic?

— Aud că tună înspre Honfleur.

— Nu tună, este ţărmul care se surpă, să mergem!

Clopinet îşi făcu măgarul să mărească pasul şi croitorul o luă la goană înainte. Când se văzu departe de pericol, se opri, îngrozit de un zgomot formidabil şi, întorcându-se, văzu prăbuşindu-se o bucată întreagă din mal, stâncile uriaşe fiind aruncate departe în mare, unde făcură ca o înspăimântătoare cireada de vaci albe să se amestece cu cele negre, care se aflau acolo dinainte. Clopinet se oprise şi întoarse capul şi el. Văzuse rostogolindu-se, o dată cu acea mulţime de stânci, rămăşiţele schitului şi foişorului lui.

— Domnule Trage-la-stânga, îi spuse croitorului când îl ajunse din urmă, aveam acolo o căsuţă, o grădină şi o mulţime de stârci la îndemână, duceţi-vă să luaţi totul în stăpânire, dacă doriţi.

Încurcat, croitorul clătină din cap. Era pe jumătate vindecat de pofta de a se căţăra pe faleze, pentru a lua prin surprindere păsările mării.

Clopinet se lăsă copleşit de tristeţe tot restul drumului. Îndrăgise acea grotă cum nu îndrăgise pe nimeni. Lipsurile pe care le îndurase, primejdiile pe care le înfruntase, visele plăcute sau înfricoşătoare pe care le avusese erau pentru el ca nişte legături sufleteşti, pe care o nenorocire de neînlăturat şi presimţită de mult timp le rupsese acum, o dată pentru totdeauna. „Doamna Natură”, se gândea, „nu este mereu o gazdă primitoare, are legi foarte aspre, despre care poţi crede că sunt doar nişte toane, dacă nu le cunoşti. Trebuie să o îndrăgeşti totuşi, căci ceea ce îţi smulge pe de o parte îţi dăruieşte pe de alta, şi voi găsi într-o bună zi un alt ascunziş unde voi putea trăi din nou între patru ochi, cu ea”.

Clopinet cutreieră toată ziua de-a lungul plajei. Era ultima sa zi de concediu şi nu ajunse decât seara la Dives, pentru ca încărcătura sa de păsări să nu fie văzută. O duse în taină la biserică, rugându-l pe preot să nu-i dezvăluie baronului de unde îi venea această bogăţie.

— Nicio grijă! strigă preotul, încântat. Nu s-ar linişti până nu mi-ar smulge toate aceste drăgălaşe păsări vii pentru a face din ele mumii. Nu va da cu ochii de ele, fii liniştit!

Clopinet îl lăsă pe preot să se descurce, împreună cu servitoarea lui, pentru a găzdui cât se poate de bine noii lui oaspeţi, apoi merse să-i ducă spiţerului ierburile de leac; după care se întoarse, cu inima grea, să se culce la castelul baronului de Platecôte.

XI.

A doua zi, baronul îl găsi la post, în laborator. Arăta bine şi părea vindecat dar, două zile mai târziu, sărmanul copil era la fel de palid şi la fel de istovit ca mai înainte. Încolţit cu o mulţime de întrebări, îi răspunse, în cele din urmă, protectorului său:

— Domnule Baron, trebuie să mă lăsaţi să plec, nu mai pot trăi aici. Am crezut că puţin aer proaspăt şi o scurtă plimbare vor fi îndeajuns pentru a mă vindeca. M-am înşelat. Îmi trebuie mai mult timp pentru asta. Îmi trebuie un an, poate doi, nu ştiu. Retrageţi-vă mâna binefăcătoare, nu mai sunt demn de ea; dar nu mă urâţi, aş muri de durere şi nu aş putea profita de libertatea pe care mi-aţi lăsa-o.

Baronul, văzându-l pe Clopinet atât de îndurerat, se arătă a fi cu adevărat un om tare cumsecade şi, mângâindu-l cum se pricepea mai bine, îi jură că nu va înceta niciodată să se intereseze de soarta lui; dar, înainte de a se supune dorinţei lui

Clopinet de a pleca pentru mult timp, poate pentru totdeauna, căci viaţa călătorilor este plină de primejdii, îi ceru să-şi deschidă inima, mărturisindu-i tot ceea ce îi apăsa sufletul. Bănuia că băiatul ar nutri tot felul de gânduri ascunse, neînţelegând deloc dragostea lui de singurătate.

— Ei bine, răspunse Clopinet, vă voi spune totul, cu riscul de a părea idiot, sau nebun. Îmi plac păsările, să ne înţelegem, păsările vii, şi simt nevoia să trăiesc alături de ele; îmi place să le privesc pictate, căci pictura seamănă cu viaţa şi mi se pare că într-o bună zi aş putea fi şi eu în stare să înfăţişez, prin desen şi culoare, fiinţele pe care aş avea timp să le privesc şi să le înţeleg bine. Dar împăiatul a ajuns pentru mine un coşmar. Să trăiesc în mijlocul acestor cadavre, să disec această sărmană carne moartă, să îmbălsămez, nu mai pot, mi se pare că respir moartea şi mă mumific eu însumi. Domnia voastră admiraţi înfăţişarea şi strălucirea pe care ştiu să o dau acestor păsări. Pentru mine sunt nişte stafii care mă urmăresc în vis, cerându-mi înapoi viaţa pe care nu pot să le-o mai dau şi, când trec seara prin faţa dulapurilor cu uşi de sticlă, mi se pare că le aud izbind în geamuri cu ciocurile lor, pentru a le lăsa din nou libere aripile pe care le-am legat cu

fire de fier şi de alamă. În sfârşit, aceste fantome mă scârbesc şi mi-e scârbă de mine însumi, pentru că le-am creat. Nu am, totuşi, de ce să îmi reproşez moartea lor, pentru că nu am ucis decât o singură pasăre, una singură, pentru a o mânca, îmboldit de foame. Nu mi-am iertat-o niciodată şi mi-am jurat să nu mai ucid vreodată o pasăre; dar nu este mai puţin adevărat că trăiesc de pe urma morţii acelora pe care le împăiez, iar acest gând mă chinuie şi mă urmăreşte, ca o remuşcare. Şi apoi… şi apoi mai este un lucru pe care, poate, nu ar trebui să vi-l mărturisesc.

— Ce mai este? întrebă baronul. Trebuie să îmi împărtăşeşti totul, precum celui mai bun prieten al tău.

— Ei bine, reluă Clopinet, sunt pe mare şi pe ţărm glasuri care îmi vorbesc şi pe care nimeni altcineva decât mine nu ştie să le înţeleagă. Se spune şi se crede că păsările fac să se audă strigăte de dragoste sau de teamă, de mânie sau de nelinişte, care nu se adresează niciodată fiinţelor de altă specie, şi că oamenii nu au nevoie să le înţeleagă. Se poate. Dar, cum sunt unele pe care le înţeleg şi care îmi spun ce trebuie să fac atunci când şovăi în faţa îndatoririlor mele, cred că există în jurul nostru duhuri bune, care ne apar sub felurite înfăţişări şi care imită anumite voci pentru a ne arăta prietenia lor şi pentru a ne călăuzi în viaţă. Nu pretind că fac minuni, dar ne fac pe noi să transformăm, prin imboldurile pe care ni le dau instinctele noastre egoiste şi laşe, în elanuri de curaj şi devotament. Acest lucru vă miră, scumpul meu stăpân şi, totuşi, v-am auzit de câteva ori spunând, într-o limbă aleasă, că în studiul ştiinţei, natura ne vorbeşte cu toate vocile ei, că astfel ne eliberează de ambiţii şi vanităţi, în sfârşit, că ne păstrează curaţi şi ne face mai buni. Am sorbit cuvintele domniei voastre, iar acele voci ale naturii, eu le-am auzit. M-am lăsat îmbătat de vraja lor, nu mai pot trăi fără să le aud. Aici nu îmi mai vorbesc; lăsaţi-mă să plec. Îmi vor porunci, fără îndoială, să mă întorc să vă aduc rezultatele descoperirilor mele, cum deja mi-au poruncit să mă supun părinţilor mei; şi mă voi întoarce. Dar lăsaţi-mă să le urmez, căci, în acest moment, vocile mă cheamă şi vor să ajung un savant adevărat, adică un elev conştiincios al naturii.

Baronul socoti că ceea ce spune Clopinet era într-o măsură adevărat, dar că mintea lui o cam luase razna şi trebuia să îl lase să se refacă, îngăduindu-i să călătorească. Se îngriji împreună cu el de tot ce îi putea uşura călătoria pe mare şi, înzestrându-l aşa cum se cuvine cu bani, efecte şi instrumente, îl îmbarcă pe unul dintre acele vapoare mari care, de două sau de trei ori pe

an, navighează între Dives şi Honfleur. Ajuns acolo, Clopinet se urcă pe un vas care pornea spre Anglia, de unde trecu în Scoţia, în Irlanda şi în celelalte insule vecine. Liber şi fericit pe meleagurile cele mai sălbatice, studiind totul şi înţelegând singur totul, se gândi să se întoarcă şi reveni după un an, aducând baronului un adevărat tezaur de observaţii noi, care contraziceau în dese rânduri afirmaţiile făcute până atunci, dar nu erau mai puţin adevărate şi ingenioase.

În anul următor, după ce petrecu câteva săptămâni împreună cu familia şi prietenii, Clopinet plecă în Elveţia, în Germania şi apoi în Polonia, Rusia şi Turcia. Mai târziu, vizită nordul Rusiei şi o parte din Asia, cumpărând de pretutindeni păsările ucise de vânători şi mumificându-le pentru a le trimite baronului, a cărui colecţie ajunse una dintre cele mai frumoase din Franţa; dar Clopinet îşi ţinu jurământul pe care şi-l făcuse lui însuşi, de a nu ucide nicio vietate şi de a nu cere nimănui să ucidă o pasăre în folosul personal. Era ideea lui fixă şi ştiinţa pierdu, poate, câteva exemplare frumoase pe care, cu mai puţine scrupule, şi le-ar fi putut procura. În schimb, îl îmbogăţi pe baron cu atâtea documente exacte şi noi care îndreptau părerile greşite deja consacrate, încât acesta nu avu de ce să se plângă. Se împărtăşi din gloria cuvenită elevului său, atribuindu-şi toate descoperirile acestuia şi publicându-i notele sub formă de lucrări ştiinţifice, pe care uită, însă, să-i treacă şi numele. Clopinet nu găsi nimic de spus, întrucât nu avea nicio ambiţie personală şi se socotea pe deplin mulţumit că-şi putea satisface pasiunea pentru natură. Baronul, ajuns la o oarecare faimă — de fapt, scopul tuturor cheltuielilor şi cererilor sale — nu se arătă, totuşi, nerecunoscător cu Clopinet: muri, lăsându-l singurul moştenitor. Nepoţii săi intentară un mare proces acestui nenorocit de mic parvenit care ştiuse, cum ziceau ei, să se bage pe sub pielea răposatului; testamentul era bine întocmit şi Clopinet ar fi avut, poate, câştig de cauză; dar nu-i plăceau certurile şi se învoi să primească ceea ce i se oferise. Rămase cu muzeul, castelul şi destul pământ pentru a putea trăi cumpătat şi a călători modest.

Se socoti un răsfăţat al sorţii. Putu astfel să facă ocolul lumii, în timp ce familia lui şi aceea a unchiului Laquille locuiau la castel, unde se întorcea, din timp în timp, pentru a veghea cu o grijă pioasă asupra colecţiei binefăcătorului său. Îmbătrâni astfel, dispărând ani întregi fără să dea nicio veste, căci poposea îndelung în locuri atât de sălbatice, încât îi era cu neputinţă să poată purta corespondenţă cu cineva. Se întorcea mereu, blând, liniştit, binevoitor, generos peste posibilităţile lui. Naturaliştii care îl

întâlniseră în aceste excursii îndepărtate, între alţii domnul Levaillant, povesteau despre el că era deosebit de bun şi avea un curaj ieşit din comun; totuşi, cum nu vorbea niciodată despre el, nu s-a ştiut dacă într-adevăr aşa era.

Trăi mult timp fără niciun beteşug, dar o oboseală puternică şi frigul pe care îl îndură studiind obiceiurile eiderului, un soi de raţă care trăia în Laponia, îl făcură să fie din nou şchiop, aşa cum fusese în copilărie. Obişnuit să hoinărească după pofta inimii şi nemaiputând să o facă, se gândi că nu mai avea mulţi ani de trăit şi se ocupă să trimită diverselor muzee păsările din colecţia sa, însoţite de o mulţime de note anonime, pe care savanţii le preţuiră mult, fără să ştie de unde veneau.

Cu cât celor mai mulţi dintre savanţi le place să se arate şi să facă să se vorbească despre ei, cu atât mai mult îi plăcea lui Clopinet să se ascundă. Nu putea, totuşi, să-i împiedice pe oamenii locului să-l îndrăgească şi să-l preţuiască. Aceştia îi spuneau „domnul baron” şi s-ar fi aruncat în mare pentru a-i face plăcere. Trăi deci fericit şi în ultimii ani începu să deseneze, iar desenele se vândură scump şi aveau să fie foarte admirate după moartea lui. Când îşi simţi sfârşitul aproape, vru să revadă marea faleză. Nu era foarte bătrân şi familia nu era foarte neliniştită în privinţa lui. Prietenii lui credincioşi, spiţerul şi preotul, erau mult mai în vârstă decât el, dar erau încă în putere şi se oferiră să îl însoţească. Le mulţumi, rugându-i să-l lase singur. Făgădui să nu se îndepărteze prea mult de plajă; îi cunoşteau dragostea de singurătate, aşa că nu vrură să-l stânjenească.

O dată cu venirea serii, cum nu se mai întorcea, fraţii, nepoţii şi prietenii începură să-şi facă griji. Plecară cu torţe, iar preotul şi spiţerul îl urmară pe François aşa cum putură. Căutară toată noaptea, cercetară de-a fir-a-păr coasta a doua zi şi întrebară peste tot în zilele care urmară. Dunele rămaseră mute, iar marea nu aruncă niciun cadavru la ţărm. O femeie bătrână, care pescuia creveţi la mal în zorii zilei, îi încredinţa că văzuse trecând o pasăre de mare uriaşă, cum nu mai văzuse niciodată până atunci şi că, aproape atingându-i părul în zbor, această pasăre ciudată îi strigase, cu glasul domnului baron:

— Rămas bun, oameni buni! Nu vă supăraţi pe mine. Mi-am recăpătat aripile!

1 pădure, pădureţ. (N. tr.)
[2] blândă, duioasă. (N. tr.)
[3] floare. (N. tr.)

Table of Contents

RAFTUL CU AUTOR
CE SPUN FLORILE
TOPORIŞCA DIN PIATRĂ ROŞIE
CÂINELE
ARIPILE CURAJULUI